

MOEDER EN KIND SAMEN VERDER NA GEWELD

Onderzoeksverslag

AUTEUR:
KLAS:
STUDENTENNUMMER
CURSUSNAAM
CURSUSNUMMER
OPLEIDING
INSTELLING

SOORT DOCUMENT
STAGEPLEK
BEGELEIDEND DOCENT
EERSTE BEOORDELAAR
OPDRACHTGEVER

Esmée Lippens
SW4B
72873
Praktijkgericht onderzoek
CU16565
Social Work
HZ University of
Applied Sciences
Onderzoeksverslag
Sociaal Pension Hulst
E. van der Heijden
J. Pattipeiluhu
Sociaal Pension Hulst

Moeder en kind samen verder na geweld

Onderzoeksverslag

Naam auteur: Esmée Lippens

Studentennummer: 72873

Soort document: Onderzoeksverslag

Begeleidend docent: E. van der Heijden

Eerste beoordelaar: J. Pattipeiluhu

Samenvatting

Het rapport met de titel *‘Moeder en kind samen verder na geweld’* is naar aanleiding van het afstudeeronderzoek binnen het schooljaar 2020/2021 van de studie Social Work op de HZ University of Applied Sciences geschreven. Het onderzoek gaat over de begeleiding die de medewerkers van het Sociaal Pension Hulst bieden aan de moeders gericht op het verbeteren van de door huiselijk geweld verstoorde relatie met het kind. Aan dit onderzoek hebben zes medewerkers van het Sociaal Pension en vijf alleenstaande moeders die woonachtig zijn bij het Sociaal Pension deelgenomen. Uit vooronderzoek blijkt dat er niet de optimale mogelijkheden aanwezig zijn om moeders te ondersteunen in het verbeteren van de door huiselijk geweld verstoorde relatie met het kind. Momenteel hebben de medewerkers een signalerende functie en geven zij aan behoefte te hebben aan meer tools die ingezet kunnen worden tijdens de begeleiding van de moeders. Dit maakt dat de volgende onderzoeksvraag is opgesteld: *“Welke aspecten kunnen een bijdrage leveren aan de begeleiding die medewerkers van het Sociaal Pension Hulst aan moeders bieden gericht op het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind na huiselijk geweld?”*. Het onderzoeksverslag heeft een kwalitatieve structuur waarin het antwoord op de onderzoeksvraag met semigestructureerde interviews is verkregen. In deze interviews was er oog voor de ervaringen, wensen en behoeften van de respondenten omtrent het onderwerp.

De conclusie van dit onderzoek is dat de medewerkers behoefte hebben aan tools voor de begeleiding aan de moeders om de verstoorde relatie met het kind te verbeteren, ondanks dat de moeders de begeleiding als vertrouwd en positief ervaren. Er zijn verschillende manieren om de begeleiding te optimaliseren. In eerste instantie kan de methodiek Veerkracht meer adequaat ingezet worden door middel van een betere samenwerking met de veilige opvang. Daarnaast zou een kind-hulpverlener binnen het team van het Sociaal Pension kunnen zorgen voor specialistische passende begeleiding gericht op het kind en op de relatie tussen moeder en kind te verbeteren. Een volgende mogelijkheid is om het systeemgericht werken te integreren in de begeleiding als een vast onderdeel.

Naar aanleiding van bovenstaande conclusies zijn de uiteindelijke aanbevelingen gericht om de methodiek Veerkracht te implementeren in het team naast de begeleiding van de woonbegeleiding. Dit kan bereikt worden door de samenwerking met de Veerkrachtmedewerkers vanuit de Veilige Opvang te verbeteren door middel van gezamenlijke bijeenkomsten. Tot slot is de aanbeveling gedaan om een kind-hulpverlener aan het team van het Sociaal Pension toe te voegen.

Abstract

The report titled "Verder na geweld" was written as a result of the graduation research within the school year 2020/2021. The research is focused on the counseling offered by the staff of the Sociaal Pension Hulst to the mothers aimed at improving the unhealthy relationship with the child. Six employees of the Sociaal Pension and five single mothers residing at the Sociaal Pension participated in this research. It appears that the optimal possibilities are not present to support mothers in improving the unhealthy relationship with the child. Currently the staff has a signaling function and indicates a need for more tools that can be used during the counseling of the mothers. This is why the following research question has been formulated: "Which aspects can contribute to the counseling that staff members of the Sociaal Pension Hulst offers to mothers aimed at improving the unhealthy relationship with the child after domestic violence?". The research paper has a qualitative structure in which the answer to the research question was obtained with semi-structured interviews. These interviews focused on the respondent's experiences, desires and needs regarding the topic.

The conclusion of this study is that the staff needs tools for counseling the mothers to improve the relationship with their child, even though the mothers experience the counseling as familiar and positive. There are several ways on how to optimize the counseling. In the first place the method of resilience can be used more adequately by means of a better cooperation with veilige opvang. This can be reinforced by training the staff to provide more expertise and specialization. In addition, an employee who is specifically focused on the relationship between mother and child ensures that the methodology can be optimally used within the various cases. A next possibility is to integrate system-oriented working into the counseling as a fixed component.

As a result of the former conclusions, the final recommendations are aimed at optimizing the Resilience methodology in the supervision of residential care. Furthermore, the recommendation was made to add a resilience worker to the team of the Sociaal Pension and to optimize the cooperation with the resilience workers of veilige opvang.

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Theoretisch kader	3
2.1 Huiselijk geweld	3
2.1.1 Cyclisch proces	3
2.1.2 Gevolgen	3
2.1.3 Het effect van huiselijk geweld op kinderen	4
2.2 Hechtingsproblematiek bij kinderen	5
2.2.1 Onveilige hechting	6
2.2.2 Complexe omgangsproblematiek	6
2.2.3 Hoe omgaan met mensen met hechtingsproblematiek	7
2.3 De ouder-kindrelatie	7
2.3.1 De vaderrol	7
2.3.2 De moederrol	8
2.3.3 Problematische ouder-kind relatie	8
2.4 Begeleiding binnen Sociaal Pension	9
2.4.1 De werkrelatie	9
2.4.2 De gebruikte methodieken	9
2.4.3 Mogelijke knelpunten in de hulpverlening	9
2.5 Uitgangspunten van het onderzoek	10
3. Methode	11
3.1 Onderzoeksstrategie	11
3.2 Dataverzamelmethode	11
3.3 Onderzoekspopulatie, -eenheden en respondenten	12
3.4 Soort steekproef	12
3.5 Onderzoeksinstrumenten en data-analyse	12
3.6 Operationaliseren	13
3.7 Betrouwbaarheid, validiteit & bruikbaarheid	13
3.7.1 Betrouwbaarheid	13
3.7.2 Validiteit	13
3.7.3 Bruikbaarheid	14
4. Resultaten	15
4.1 Verloop van het veldwerk	15
4.2 Resultaten per topic	16
4.2.1. Huiselijk geweld	16

4.2.2 De relatie tussen moeder en kind	17
4.2.3 Relatie tussen ouders	18
4.2.4 Ondersteuningsbehoeften moeder	19
4.2.5 Huidige begeleiding sociaal pension	20
4.2.6 Aspecten die een bijdrage (kunnen) leveren aan de begeleiding	21
5. Conclusie	23
5.1 Conclusie eerste deelvraag	23
5.2 Conclusie tweede deelvraag	24
5.3 Conclusie derde deelvraag	24
5.4 Conclusie vierde deelvraag	24
5.5 Conclusie vijfde deelvraag	25
5.6 Conclusie zesde deelvraag	25
5.7 Conclusie onderzoeksvraag	26
6. Discussie	27
6.1 Methodische discussie	27
6.1.1 Betrouwbaarheid	27
6.1.2 Validiteit	27
6.1.3 Bruikbaarheid	27
6.2 Inhoudelijke interpretatie conclusie	28
6.3 Nieuwe informatie	29
6.4 Verwijzing bijlage feedback opdrachtgever	30
6.5 Eigen onderzoeksproces	30
6.5.1 Onderzoeksproces	30
6.5.2 Onderzoekgedrag	30
7. Aanbevelingen	32
7.1 Verbeteren samenwerking met veerkrachtmedewerkers van de Veilige Opvang	32
7.2 Eigen kind-hulpverlener bij Sociaal Pension	32
7.3 Systeemgericht werken	32
7.4 Werktijden aanpassen	33
7.5 Intervisie	33
7.6 Vervolgonderzoek naar de financiële mogelijkheden voor een kinder-hulpverlener binnen het Sociaal Pension	33
Bronnenlijst	34
Bijlage 1. Feedbackverslag opdrachtgever	37
Bijlage 2. Topiclijst met interviewvragen	38
Bijlage 3. Interviewformat voor beide respondentgroepen	41

Bijlage 4. Transcript respondentengroep 1.....	43
Bijlage 5. Transcript respondentengroep twee	57
Bijlage 6. Overzicht labels.....	70
Bijlage 7. Codes gekoppeld aan deelvragen	73
Bijlage 8. Nadere toelichting methodieken binnen het Sociaal Pension Hulst	74
Bijlage 9. Interventies aan de hand van methodieken binnen Sociaal Pension Hulst	76
Bijlage 10. Interventies herstellen ouder-kind relatie.....	77
Bijlage 11. Figuren horend bij theoretische verdieping	78

1. Inleiding

Ruim 5,5 procent van de Nederlandse bevolking heeft de afgelopen vijf jaar minstens één keer te maken gehad met huiselijk geweld. Naar schatting waren kinderen in 23,5 procent van de gevallen (stille)getuigen, dit zijn ongeveer 60.000 kinderen (NJI, 2019). Door de huidige coronacrisis maakt het Openbaar Ministerie zich zorgen over een onzichtbare toename die zich momenteel afspeelt binnen gezinnen (Steenberghe, 2020). Onder huiselijk geweld wordt de gewelddadige relatie verstaan tussen pleger en slachtoffer, er is voornamelijk sprake van een afhankelijkheidsrelatie met een machtsverschil tussen beide partijen. Dit onderzoek richt zich voornamelijk op het geweld tussen partners. Uit het onderzoek van Nieuwehuizen (2001) is gebleken dat de gevolgen voor kinderen die (stille)getuige zijn van huiselijk geweld vergelijkbaar zijn met de gevolgen van kindermishandeling. Basisvoorwaarden die belangrijk zijn voor het kind zoals zelfvertrouwen, veiligheid en vertrouwen in anderen komen in het gedrang. Bijna veertig procent van alle kinderen die thuis regelmatig te maken hebben gehad met huiselijk geweld, krijgen last van posttraumatische klachten (Nieuwehuizen, 2001). Er kunnen problemen in de opvoeding ontstaan of kinderen vertonen afwijkend gedrag. Het kan voor de ouders moeilijk zijn om hiermee om te gaan. Daarnaast kan het lastig zijn om als moeder en/of vader vertrouwen van de kinderen te herstellen na huiselijk geweld (Nieuwehuizen, 2001).

Dit onderzoeksverslag is gericht op het ondersteunen van moeders om de verstoorde relatie met hun kind te verbeteren na huiselijk geweld en daarmee de effecten van huiselijk geweld op het gedrag van het kind positief te beïnvloeden. Dit onderzoeksverslag is voor de opleiding Social Work aan de HZ University of Applied Sciences geschreven. Opdrachtgever van het onderzoek is het Sociaal Pension, onderdeel van de Maatschappelijke opvang Zeeland van Emergis. Het Sociaal Pension biedt woongelegenheden aan bewoners ouder dan achttien jaar, die dakloos zijn of dreigen te raken en te maken hebben met complexe multiproblematiek. Denk aan het verwerken van huiselijk geweld, verslavingsproblematiek of psychische problematiek (Kwast, 2020). Elke bewoner woont alleen of samen met het gezin in een woning van het Sociaal Pension van waar ze, aan de hand van het 8-fasen model, worden begeleid op de verschillende leefgebieden. Enkele voorbeelden van leefgebieden zijn wonen, financiën en sociale relaties (Kwast, 2020). Het komt regelmatig voor dat er alleenstaande moeders binnen het Sociaal Pension verblijven met één of meerdere kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar. In een periode van twee jaar wordt er samen naar een zelfstandige participatie binnen de samenleving toegewerkt, zodat cliënten weer zelfstandig aan de samenleving kunnen deelnemen (Kwast, 2020).

Uit cijfers blijkt dat de psychische effecten van huiselijk geweld de meest voorkomende problematiek is binnen het Sociaal Pension Hulst. In ruim zeventig procent van de gevallen was er ook sprake van kinderen binnen het gezin (Kwast, 2020). Collega's geven aan dat er in gesprekken met moeders vaak naar voren komt dat zij zich schuldig voelen dat hun kinderen slachtoffer zijn geworden van geweld tussen moeder en partner. Zij hebben het gevoel dat ze niet genoeg ouder kunnen zijn en gaan compensatiegedrag vertonen naar het kind, waardoor er een verstoorde relatie ontstaat tussen beiden. In veel gevallen is de relatie tussen de moeder en kind tijdens het huiselijk geweld onder druk komen staan. Deze beide situaties zorgen voor een verstoorde relatie tussen moeder en het kind. Binnen het Sociaal Pension Hulst zijn er niet de optimale mogelijkheden om moeder te ondersteunen in het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind. Ook is er onvoldoende tijd om hier effectief mee aan de slag te gaan. Dit heeft een contraproductief effect waardoor de relatie tussen moeder en kind niet wordt versterkt (Kwast, 2020). Vanuit de collega's is er behoefte aan meer tools die ingezet kunnen worden om een betere begeleiding aan moeder te kunnen bieden gericht op het verbeteren van de relatie met het kind na huiselijk geweld.

Aan de hand van dit onderzoek wordt inzichtelijk gemaakt welke tools de medewerkers van het Sociaal Pension Hulst kunnen inzetten om moeder te ondersteunen bij het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind na huiselijk geweld. Door middel van interviews wordt dit bevraagd aan vijf bewoners van het Sociaal Pension Hulst en zes medewerkers van het Sociaal Pension, waarna er in kaart wordt gebracht op welke manier bovenstaand doel bereikt kan worden.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt: *“Welke aspecten kunnen een bijdrage leveren aan de begeleiding die medewerkers van het Sociaal Pension Hulst aan moeders bieden gericht op het verbeteren van een verstoorde relatie met het kind na huiselijk geweld?”* Om de centrale vraag te beantwoorden zijn er zes deelvragen geformuleerd. Deze luiden als volgt:

- Welke ondersteuning wordt er momenteel geboden aan moeders, woonachtig bij Sociaal Pension Hulst, welke gericht is op het verbeteren van een verstoorde relatie met het kind, door medewerkers van Sociaal Pension Hulst?
- Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van de moeders woonachtig bij het Sociaal Pension Hulst, gericht op het verbeteren van een verstoorde relatie met het kind?
- Wat wordt er verstaan onder een verstoorde relatie tussen moeder en kind, volgens de woonbegeleiders van Sociaal Pension Hulst?
- Wat voor invloed heeft huiselijk geweld op de hechting tussen de kinderen en de moeders woonachtig bij het Sociaal Pension Hulst?
- Welke rol heeft vader bij de verstoorde relatie tussen het kind en de moeder die woonachtig zijn bij Sociaal Pension Hulst?
- Tegen welke feiten lopen de medewerkers van het Sociaal Pension Hulst aan wat betreft de begeleiding van moeders om een verstoorde relatie met het kind te verbeteren na huiselijk geweld?

Door de huidige problemen die in zowel de samenleving als de MO Emergis te signaleren en kritisch te analyseren zijn, is er de mogelijkheid om hier op innovatieve wijze verder in te ontwikkelen (BPSW, 2010). Dit maakt dat de uitkomst van dit onderzoek relevant is voor de kwaliteit van begeleiding aan moeders en hun systeem, denk aan de kinderen, familie en vrienden, binnen het Sociaal Pension, de gemeenten en andere betrokkenen. Moeders kunnen, naast de mogelijke hulpverlening van ketenpartners, ook worden ondersteund door medewerkers van het sociaal Pension. Dit heeft niet alleen effect op de relatie tussen moeder en kind, ook kan het een positieve invloed hebben op het hele systeem van het kind (Visser, 2016). Verder kan de uitslag relevant zijn voor andere afdelingen binnen MO Emergis en andere organisaties in Nederland die te maken hebben met alleenstaande moeders en kinderen waartussen de relatie beschadigd is door huiselijk geweld. Bovenal is het onderzoek interessant voor professionals die te maken hebben met moeder-kind problematiek maar niet de mogelijkheid hebben hiernaar te handelen.

Het tweede hoofdstuk bevat het theoretisch kader die de wetenschappelijke verantwoording van het onderzoek bevat (Verhoeven, 2016). Aan de hand van de bestudeerde literatuur zijn de kernbegrippen verder uitgewerkt en zijn de uitgangspunten van het onderzoek weergegeven. In hoofdstuk drie wordt de methode beschreven waar er verder wordt ingegaan op uitvoering van het onderzoek, de gebruikte instrumenten en de vorm van analyse. Daarnaast wordt de onderzoekspopulatie, steekproef en betrouwbaarheid van het onderzoek beschreven. Hoofdstuk vier bevat de resultaten die uit de interviews naar voren zijn gekomen. Aan de hand van deze resultaten zijn er in hoofdstuk vijf verschillende conclusies geschreven gericht op de deelvragen waarna er een antwoord is gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek. Hoofdstuk zes bevat de discussie waarin er een analyse van de resultaten wordt weergegeven en de koppeling met de theorie wordt gemaakt. Tot slot worden in hoofdstuk zeven de aanbevelingen gedaan welke zijn ontstaan uit de conclusies in hoofdstuk vijf.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk bevindt zich de theoretische verdieping, gebaseerd op de kernbegrippen afkomstig van de onderzoeksvraag en deelvragen. De theoretische verdieping bestaat uit de verschillende paragrafen bestaand uit huiselijk geweld, hechtingsproblematiek, ouder-kind relatie en de huidige begeleiding binnen het Sociaal Pension Hulst. Aan de hand van (wetenschappelijke) bronnen zullen de uitkomsten in verschillende sub-paragrafen beschreven worden.

2.1 Huiselijk geweld

Huiselijk geweld, een moeilijk en complex onderwerp dat regelmatig beschreven wordt in de literatuur. Iedereen weet dat het er is, maar er wordt liever niet over gesproken, ook wel inconvenient truth genoemd (Janssen, Wentzel & Vissers, 2015). Vaak is er sprake van schaamtegevoel bij het slachtoffer waardoor de schuld bij zichzelf wordt neergelegd. Daarnaast doet de pleger er alles aan om het geweld stil te houden zodat hij niet in de problemen komt (Movisie, 2016). Er is sprake van huiselijk geweld wanneer er een afhankelijkheidsrelatie is met een machtsverschil tussen pleger en dader, het verwijst dus naar de dynamiek in de relatie tussen beide betrokkenen. Huiselijk geweld kent verschillende vormen, sommige duidelijk zichtbaar, andere vooral aanwezig op de achtergrond. Denk aan fysiek geweld, kindermishandeling, vernedering en pesterijen of verwaarlozing. Het geweld kan zo ver gaan dat het tot moord of doodslag leidt. Opvallend is dat huiselijk geweld in alle lagen van de bevolking en in elke leeftijdscategorie voorkomt. Het is een tussenmenselijk proces, beide partijen kunnen slachtoffer zijn van het gedrag van elkaar, naar elkaar en de reactie op elkaar (Janssen, et al., 2015). De grootste slachtoffergroep is vrouwen, maar ook mannen, kinderen en ouderen kunnen slachtoffer worden van huiselijk geweld (Rijksoverheid, z.d.).

2.1.1 Cyclisch proces

Het geweld dat binnenshuis afspeelt heeft gemiddeld een lange aanloop voordat het tot zijn uiting komt. Er is sprake van een 'cyclisch proces', ofwel de cirkel van geweld, waarin de spanningen binnen het gezin steeds meer oplopen. Het gevaar is dat deze vorm van geweld niet vanzelf stopt maar in de meeste gevallen juist alleen maar erger wordt. Het komt vaak voor dat spanningen en dreigingen onder angst en macht in de loop van de weken zo erg oplopen dat het lijkt alsof een escalatie binnen het gezin niet meer te voorkomen is. Wanneer er fysiek of psychisch geweld is gebruikt, lijkt het alsof er weer een balans in de relatie ontstaat. Vaak komt het voor dat de weken na het geweld rustig zijn en de pleger zich schuldig voelt waardoor de rust in het gezin weer even is teruggekeerd. Dit is echter maar van korte duur omdat de oorzaken van het geweld onbesproken blijven. Er ontstaat weer irritatie en het patroon van angst en macht komt weer terug, waarna de cyclus zich herhaalt (Janssen, et al., 2015). In bijlage 11 wordt de cyclus van huiselijk geweld weergegeven in figuur 1.

Gedrag kan ander gedrag oproepen, er is ook wel sprake van actie en reactie. Het proces van deze reactie wordt weergegeven in de 'Roos van Leary'. Er zijn twee assen weergegeven, horizontaal geeft aan wie er dominant is in de relatie en verticaal geeft de sympathie weer. Het is opvallend dat iemand uit zichzelf een volgende rol op zich neemt als de ander juist leidend is, ook wel complementair gedrag genoemd. Dit gebeurt ook binnen een relatie die uit evenwicht is. De balans mist tussen een afwisseling van dominantie en volgend bij beide partijen. Dit zorgt ervoor dat er steeds minder sprake is van samen-gedrag maar juist meer van tegen-gedrag. Dit leidt tot een afhankelijke situatie wat huiselijk geweld als gevolg kan hebben (Stadler, 2015). De Roos van Leary is weergegeven in bijlage 11 in figuur 2.

2.1.2 Gevolgen

Huiselijk geweld heeft gevolgen voor de slachtoffers. Janssen, et al. (2015) geeft aan dat de ernst van de gevolgen per persoon in verschillende vormen tot uiting komen en afhankelijk zijn van allerlei

factoren. De mate van intimidatie, de ernst en de duur, het gebruik van macht en dwang van de pleger, de leeftijd van het slachtoffer en de frequentie van geweld zijn aspecten die allemaal een rol spelen bij de gevolgen die een slachtoffer ervaart. Volgens Janssen, et al. (2015) kan er een onderscheid gemaakt worden in de aard van de gevolgen van huiselijk geweld. Van Oosten, et al. (2015) maakt hier een kanttekening bij dat het van belang is in de gaten te houden dat elke persoon een rol heeft in de cirkel van geweld. Dit maakt dat het niet altijd scherp te concluderen is wie het slachtoffer en wie de dader is, wat invloed heeft op de beschrijving van de gevolgen van huiselijk geweld. Onderstaand staan de gevolgen beschreven die Janssen, et al. (2015) benoemd in zijn theorie.

- Fysieke gevolgen

Onder fysieke gevolgen wordt het lichamelijk letsel verstaan wat een slachtoffer kan overhouden aan huiselijk geweld. Dit kan variëren van blauwe plekken, botbreuken tot spontane abortus of een miskraam (Janssen, et al., 2015). Fysieke gevolgen kunnen kortdurend zijn, maar volgens het onderzoek van het CBS (2019) hebben een op de vijftien slachtoffers van huiselijk geweld langdurige zorg nodig.

- Psychische gevolgen

Het komt regelmatig voor dat slachtoffers afhankelijk zijn van de pleger en zich machteloos voelen in de situatie. Het bestaan wordt ontworcht, wat ervoor zorgt dat deze mensen altijd op hun hoede zijn omdat het gevoel van veiligheid er niet meer is (Wentzel, 2003). Doordat het geweld geheim gehouden moet worden, komt het vaak voor dat men niet meer met iemand kan praten en zo in een sociaal isolement terecht komt. Deze mensen kunnen door de situatie erg angstig worden, een negatief zelfbeeld en een gebrek aan eigenwaarde ontwikkelen. Dit zijn (psychische) gevolgen die vaak terug komen. PTSS is dan ook een veelvoorkomende psychische aandoening na huiselijk geweld (Janssen, et al., 2015).

- Intergenerationele overdracht

Uit onderzoek van Ferwerda (2007) blijkt dat partnergeweld in een gezin gevolgen heeft voor het kind. Volgens de studie van Dijkstra (2001) heeft 40% van de kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld een verhoogd risico om sociale- of gedragsproblemen te krijgen. Er is een grote kans dat deze kinderen te maken krijgen met geweld, als pleger of als slachtoffer. Er is dan sprake van intergenerationele overdracht, de gewelddadige manier van communiceren van de ene generatie op de andere generatie wordt overgedragen (Dijkstra, 2001). Volgens Van Oosten, et al. (2015) wordt dit veroorzaakt door patronen waar kinderen in zijn opgegroeid. Zij hebben niet geleerd hoe ze hier anders mee om kunnen gaan wat maakt dat dit 'normaal' voor hen is.

- Maatschappelijke gevolgen

Huiselijk geweld brengt ook grote kosten mee voor de maatschappij. Door de gevolgen van huiselijk geweld blijven mensen thuis van hun werk of kunnen minder productief hun werk doen. Daarnaast komt het vaak voor dat slachtoffers hulp krijgen van een huisarts of hulpverlening (Janssen, et al., 2015).

2.1.3 Het effect van huiselijk geweld op kinderen

Eerder wordt aangegeven dat geweld wat plaatsvindt in een gezin tussen partners niet alleen invloed heeft op de relatie tussen volwassenen, ook heeft het gevolgen voor de kinderen (Ferwerda, 2007). Janssen, et al. (2015) geeft aan dat kinderen op verschillende manieren getuigen kunnen zijn van huiselijk geweld. Het komt voor dat kinderen bij het huiselijk geweld aanwezig zijn, maar het kan ook

zo zijn dat ze het vanuit een andere kamer horen, bijvoorbeeld wanneer ze aan het spelen of aan het slapen zijn. Intergenerationele overdracht is een veel voorkomend fenomeen bij kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Op het moment dat kinderen op jonge leeftijd al geconfronteerd worden met gewelddadig gedrag tussen volwassenen, neemt de kans toe dat zij zelf ook gewelddadig gedrag of slachtoffergedrag gaan ontwikkelen (Janssen, et al., 2015). Verder kunnen jonge kinderen die blootgesteld zijn aan geweld en hier een trauma aan over hebben gehouden, te maken krijgen met hechtingsproblematiek. Zij groeien op in zowel een fysieke als psychische onveilige situatie waardoor er heftige emoties kunnen worden opgeroepen bij een kind (Graham-Bermann & Edleson, 2001). Er ontstaat verwarring over de betekenis van liefde, intimiteit en angst waardoor ze moeite krijgen om met verschillende relaties om te gaan (Groen & Geurts, 2008).

Naast de gevolgen voor de kinderen heeft huiselijk geweld ook gevolgen voor de opvoeding van het kind. Deze gevolgen worden vaak pas duidelijk als er geen sprake meer is van geweld tussen de volwassenen. Het komt regelmatig voor dat kinderen probleemgedrag hebben ontwikkeld, wat als lastig wordt ervaren door de ouders. Daarnaast heeft de relatie tussen ouder en kind ook onder druk gestaan door het geweld in het gezin. Er kan sprake zijn geweest van verwaarlozing, gebrek aan aandacht en liefde voor de kinderen of compensatiegedrag. Het vertrouwen van de kinderen in de ouders is aangetast en ouders kunnen het als lastig ervaren om hiermee om te gaan (Nieuwehuis, 2008). Tot slot kan er sprake zijn van parentificatie. Het kind wordt als het ware een steunpilaar voor de ouder en neemt de ouderrol over in een situatie wanneer de ouder hierin tekortschiet. Het kind gaat de zorg-rol voor de ouder vervullen, dit kan praktisch zijn maar ook beschermend en emotioneel. Dit maakt dat de kinderen overbelast raken omdat ze deze rol niet aankunnen en niet toekomen aan hun leertaken die bij het kind zijn horen. In extreme zin kan het voorkomen dat het kind de ouder niet meer kan loslaten en er opnieuw een verstoorde relatie met geweld ontstaat (Kamphuis, 2015).

2.2 Hechtingsproblematiek bij kinderen

Het is niet vanzelfsprekend dat er bij elk kind sprake is van een veilige hechting. NJI (z.d.) geeft aan dat naar schatting bij 38% van de thuiswonende kinderen geen sprake is van een veilige hechting met ouders. Onder hechting wordt de affectieve relatie verstaan tussen het kind en de ouders/opvoeders. Volgens Koppejan-Luitze (2020) is hechting het vermogen is om een sterke emotionele band aan te gaan met anderen. Een veilige hechting is in meerdere opzichten bepalend voor een goede ontwikkeling van een kind (Dijkstra, 2012). Koppejan-Luitze (2020) geeft aan dat een veilige hechting ervoor zorgt dat het kind een veilige basis heeft en de mogelijkheid voelt om op onderzoek te gaan naar zijn eigen capaciteiten en zijn grenzen. Dit wordt ook wel de cirkel van veiligheid genoemd. Bescherming en troost bieden zijn belangrijke behoeften van het kind om gevoelens van angst en pijn in goede banen te leiden. Bij een veilige hechting is de hechtingsfiguur de aangewezen persoon om in de emoties te ondersteunen en het kind vertrouwen te geven in zijn eigen proces (Koppejan-Luitze, 2020). Aan het gedrag van het kind kan opgemerkt worden of de hechtingsfiguur de signalen van het kind opmerkt en er zo nodig direct op in gaat (IJendoorn, 2008).

NCJ (z.d.) geeft aan dat de basis van een goede hechting in de eerste levensjaren van het kind wordt gelegd. Dit fundament in hechting wordt beïnvloed door enkele factoren:

- De kindfactoren: Het kan zijn dat een kind een aangeboren afwijking heeft of een sterk temperament heeft.
- De ouderfactoren: Ouders kunnen te maken hebben met eigen jeugdherinneringen, ervaringen en rolmodellen.

- Omgevingsfactoren: Het sociaal netwerk of economische status van het gezin kan een grote impact hebben op de hechting tussen ouders en kind.
- De hechting van de ouders: Wanneer een ouder zelf geen veilige hechting heeft ervaren, is er een grotere kans dat zij moeite hebben om een stabiele en veilige relatie op te bouwen met het kind.

2.2.1 Onveilige hechting

Het kan ook zijn dat een kind geen vertrouwen heeft in een ander of zichzelf, wat gevolgen heeft voor de manier hoe het kind met relaties omgaat. Er is sprake van een onveilige hechting, het kind gaat niet op onderzoek uit om zijn omgeving te verkennen (Dijkstra, 2012). De Amerikaanse psycholoog Mary Ainsworth (1969) onderscheidt drie verschillende typen hechtingsproblemen:

- Onveilig vermijdende hechting

Het kind heeft geen vertrouwen in de beschikbaarheid van de opvoeder. Dit laat het kind zien door geen of nauwelijks reactie te vertonen als ze worden gescheiden van de ouders. Om afwijzing te voorkomen komt het voor dat het kind zijn gevoelens onderdrukt (Bateman & Fonagy, 2012). Opvallend is dat het kind regelmatig plezierig contact heeft met vreemden, een mogelijke valkuil bij de observatie van het kind. Op het eerste oog lijkt het alsof het kind vroegtijdig zelfstandig is, echter ervaart het kind weldegelijk stress en onderdrukt de angst. Vaak ontstaat deze vorm van onveilige onthechting als het kind afgewezen of verwaarloosd wordt (Koppejan-Luitze, 2020).

- Onveilige ambivalente hechting

Een andere vorm is onveilige ambivalente hechting, waarbij kinderen extreem veel angst krijgen als ze gescheiden worden van de ouders. Het kind is onzeker over de beschikbaarheid van de hechtingspersoon en blijven onrustig of boos als ze getroost wordt. Het wil graag opgepakt worden maar tegelijkertijd is het boos en wilt het neergezet worden (Bateman & Fonagy, 2012). Het wordt veroorzaakt doordat ouders wisselend gedrag vertonen, soms zijn ze toegankelijk en de andere keer afwerend. De kinderen bestraffen de ouders door gedrag te vertonen zoals heel erg boos zijn of extreem aanhankelijk (Koppejan-Luitze, 2020).

- Onveilige gedesorganiseerde hechting

Tot slot een onveilige gedesorganiseerde hechting, waarbij het kind tegenstrijdig gedrag laat zien. Het ene moment huult het kind en is het ontroostbaar, waarna hij ineens kan gaan lachen of juist bevriezen. Vaak leidt de terugkomst van ouders tot grote stress bij het kind. Deze vorm van hechting ontstaat regelmatig door verwaarlozing, mishandeling en/of dreigementen (Koppejan-Luitze, 2020).

2.2.2 Complexe omgangsproblematiek

Een complexe hechting kan naast bovengenoemde vormen ook een andere uiting krijgen wanneer er sprake is van huiselijk geweld of een scheiding. Zo kan het voorkomen dat een kind, of meerdere kinderen, na de scheiding van hun ouders aangeven dat ze minder of geen contact meer willen met één ouder. Zij willen alleen maar contact met één bepaalde ouder, wat ook wel complexe omgangsproblematiek wordt genoemd. Dit gedrag kan verschillende redenen hebben. Zo kan het kind de schuld van de scheiding bij één ouder leggen, de geografische afstand tussen ouder en kind is te groot of het kind kan emotioneel minder goed aansluiten bij de nieuwe partnerkeuze van de ouder (Koppejan-Luitze, 2020).

2.2.3 Hoe omgaan met mensen met hechtingsproblematiek

Voor het begeleiden van kinderen met hechtingsproblematiek is er altijd sprake van maatwerk. Per individu wordt er gekeken wat de behoefte zijn en welke ondersteuning er passend is. Echter zijn er algemene aanbevelingen die van belang kunnen zijn bij de ondersteuning van kinderen met hechtingsproblematiek. Het is belangrijk om aan te voelen wat een kind nodig heeft door de signalen te begrijpen en het reageren hierop aan te passen (Dijkstra, 2012). Er wordt vaak gedacht dat een kind geen behoefte heeft aan persoonlijk contact, echter is dit niet het geval. Het kind geeft signalen af waaruit opgemaakt kan worden dat het juist behoefte heeft naar sociaal contact, maar niet weet hoe hij dit moet aanpakken. Het is van belang om het kind de gelegenheid te geven om te onderzoeken wat het beste bij hem past en te leren hoe je sociale contacten aangaat op een uitnodigende manier (Bouwkamp, z.d.). Volgens Pruess (2020) zijn er ook verschillende alledaagse activiteiten die de relatie tussen ouder en kind kunnen versterken.

- Lezen: Uit onderzoek van American Academy of Pediatrics (2014) is gebleken dat lezen met kinderen de emotionele connecties kan verbeteren omdat er een specifiek deel in de hersenen wordt geactiveerd. Daarnaast worden taal- en leesvaardigheden verbeterd (Pruess, 2020).
- Creatief bezig zijn: Het creatief bezig zijn biedt voor veel jonge kinderen die complexe emoties nog niet goed kunnen verwoorden een uitlaatklep. Ze ervaren hier door het tekenen, verven of kleien eerder de mogelijkheid om hun gedachten en gevoelens te uiten.
- De natuur in gaan: De natuur heeft niet alleen maar positieve invloed op lichamelijke factoren, zoals de spierspanning en productie van stresshormonen, ook heeft het een positieve invloed op de emotionele gezondheid.

2.3 De ouder-kindrelatie

Een goede ouder-kind relatie is één van de belangrijkste factoren binnen de ontwikkeling van het kind. Zoals eerder aangegeven, hebben we anderen nodig om onszelf veilig genoeg te voelen om onze eigen normen, waarden en kunnen te onderzoeken. Bevestiging dat we van waarde zijn en ondersteuning in moeilijke momenten zijn essentieel in de persoonlijke ontwikkeling van een kind. De belangrijkste hechtingsfiguren zijn voor een kind de ouders waar ze deze ondersteuning, bevestiging en veiligheid zoeken (Van der Meiden, 2019). Een goede ouder-kindrelatie uit zich in een positieve hechtingsrelatie en is vooral gebaseerd op sensitiviteit en vertrouwen. Volgens Gezondheidsraad (2018) is er een verband tussen een goede ouder-kind relatie en een positieve sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Het kan tevens een beschermende factor zijn wanneer het kind te maken krijgt met ongunstige omstandigheden binnen zijn eigen ontwikkeling.

2.3.1 De vaderrol

De vaderrol in de opvoeding is jarenlang onderbelicht gebleven. Tegenwoordig zijn de taken meer evenwichtiger verdeeld, waardoor de rol van de vader in de opvoeding meer naar de voorgrond is gekomen (Hollebrandse, 2018). Het is gebleken dat de vader de kinderen direct en indirect beïnvloed. Met indirecte beïnvloeding wordt bijvoorbeeld de manier van omgaan met zijn sociaal netwerk en de tevredenheid op het werk bedoeld. Onder directe beïnvloeding wordt ook wel de houding gezien die men naar het kind toe heeft en de boodschap die achter de houding of gedrag verborgen ligt. Op deze manier heeft de vader een grote invloed op de manier hoe het kind zich voelt, opgroeit en zich verder ontwikkelt (Lamb, 2004). Een belangrijk onderdeel wat niet alleen vader maar ook moeder in de opvoeding meegeven is erkenning, wat ook wel als de groei van de persoonlijkheid wordt gezien. De vader en moeder doen dit allebei op hun eigen manier, maar het is van belang dat het kind het merkt dat beide ouders hem zien en liefhebben. Daarnaast is de relatie

die de ouders onderling hebben ook van belang. Een goede relatie tussen de ouders biedt veiligheid aan het kind en zorgt voor betrouwbaarheid die kinderen nodig hebben in hun ontwikkeling (Hollebrandse, 2008). De band die een kind specifiek met de vader opbouwt, heeft invloed op de romantische relaties die een kind later in zijn leven opbouwt en hoe het kind met leeftijdsgenoten omgaat (Lamb, 2004).

2.3.2 De moederrol

De moeder heeft veel verschillende taken binnen de opvoeding. Hollebrandse (2018) geeft aan dat het streven is dat de taken evenwichtiger verdeeld zijn, maar het valt op dat moeder eerder kiest voor de activiteiten van het kind dan voor zichzelf. Alberdi (2004) beschrijft dat de moeder ook veel andere rollen op zich neemt en deze combineert met de opvoeding. Denk daarbij aan werken, vrijwilligerswerk, hobby's en het huishouden. Steeds eerder kiezen voor een ander dan zichzelf, dus een zorgende rol aannemen, kan als gevolg hebben dat ze een continue druk ervaart en makkelijker in een afhankelijke positie tegenover haar partner komt. Zeker als zij de erkenning niet ontvangt voor hetgeen zij doet, en zelfs negatieve en belastende kritiek krijgt waardoor haar eigenwaarde afneemt en ook zelf gaat denken dat zij niet meer goed functioneert en geen eigen beslissingen kan nemen. De onzekerheid straalt zij uit naar het kind die dan ook eerder naar vader luistert. Er is dan sprake van ondermijning van rol en gezag (Hollebrandse, 2018).

2.3.3 Problematische ouder-kind relatie

Het kan voorkomen dat er een disbalans is in de opvoedtaken bij de ouders en een van de ouders de zorgtaken volledig opeist. In traditionele gezinnen worden moeders snel als 'het hoofd van de opvoeding' gezien en brengen doorgaans nog de meeste tijd door met de kinderen. Dit zorgt ervoor dat zij precies weten wat er in het gezin gebeurt, waarna partner na een werkdag weer terug zijn rol moet zoeken binnen het gezin. Dit kan zo ernstig worden, dat de partner steeds minder belangrijk wordt gemaakt in het gezin. Het kan voorkomen dat de moeder er een rol in heeft dat de kinderen hun relatie met de vader-vervreemd, wat tot een vorm van loyaliteitsconflict kan leiden (Hollebrandse, 2018). Een loyaliteitsconflict ontstaat als een kind bij een complexe scheiding wordt betrokken door een ouder en wordt onttrokken aan de andere ouder. Vaak heeft het een emotioneel karakter omdat een kind regelmatig wordt ingezet om de ander angstig en afhankelijk te maken. Dit kan ervoor zorgen dat het kind het gevoel krijgt dat hij moet kiezen tussen beide ouders. Daarnaast ziet het kind de angst bij de ouder en krijgt het gevoel dat het door hem komt. Het gevolg van een loyaliteitsconflict kan buitensluiting zijn van één ouder omdat het kind voor de andere ouder kiest om zo stress te voorkomen, ook wel partner Alienation genoemd. Dit heeft ook weer een invloed op de hechting van het kind tussen beide ouders en is een vorm van kindermishandeling (Koppejan-Luitze, 2020).

Het komt ook voor dat vader ervoor zorgt dat moeder steeds minder gewaardeerd wordt door het kind. Dit ontstaat door bijvoorbeeld uitspraken en manipulatie door vader kan er onrust ontstaan in het gezin waarbij het vertrouwen naar moeder steeds minder wordt. Dit in combinatie met de gevolgen van huiselijk geweld bij het kind, kan ervoor zorgen dat de relatie tussen moeder en kind steeds slechter wordt en er interventies moeten worden ingezet om de relatie weer te herstellen (Hollebrandse, 2018). Er zijn verschillende interventies opgesteld die bedoeld zijn om de ouder-kind relatie te herstellen. Deze interventies zijn vooral gericht op het verbeteren van de ouderlijke sensitiviteit. In bijlage tien zijn er enkele van deze interventies verder uitgewerkt.

2.4 Begeleiding binnen Sociaal Pension

2.4.1 De werkrelatie

Volgens Wolf (2016) is een goede begeleiding gebaseerd op een goede werkrelatie waarin vertrouwen en veiligheid een belangrijke rol spelen. Deze vertrouwen en veiligheid kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan positieve ontwikkelingen van de cliënt. Denk daarbij aan het beter leren omgaan met tegenslagen en de kwaliteit van leven verbeteren. De Vries (2008) geeft aan dat er alleen een positief effect is van de werkrelatie als de cliënt deze relatie ook daadwerkelijk als positief ervaart. Er ontstaat een band waarin respect en vertrouwen ervoor zorgen dat de cliënt zowel zijn hoop en dromen durft te uiten, maar ook zijn angsten en twijfels kan uitspreken. Het is volgens Wolf (2016) van belang dat de begeleider de cliënt hierin erkent en accepteert in wie hij is. Daarnaast is het contact doelgericht en zingevend waarbij er ook grenzen worden opgesteld. Er is sprake van gelijkwaardigheid waarbij zowel begeleider als cliënt van elkaar zijn normen en waarden leert, maar de begeleider moet kunnen ingrijpen wanneer de cliënt zichzelf of een ander schaadt in een bepaald opzicht. Tot slot is het belangrijkste doel van een werkrelatie dat de begeleider de cliënt ondersteunt in zijn persoonlijke ontwikkelingsproces. Door echt, open en transparant te zijn naar de cliënt wordt dit doel het beste bereikt (De Vries, 2008).

2.4.2 De gebruikte methodieken

Binnen het Sociaal Pension Hulst wordt er begeleiding aangeboden die is gebaseerd op verschillende methodieken. De hoofdmethodiek die wordt gebruikt is het 8-fasen model. Hier is het algehele traject binnen het Sociale Pension op ingericht. In deze methodiek staat de cliënt met zijn hulpvraag centraal. Er wordt op een doelgerichte manier ondersteuning geboden op meerdere levensgebieden om zo de cliënt terug in zijn kracht te zetten (Van der Meulen, 2015). Binnen de methodiek krachtwerk wordt de eigen kracht en de groei mogelijkheden van de cliënt nog verder uitgediept. Er wordt gekeken aan welke ondersteuning de cliënt behoefte heeft om weer inzicht te krijgen in hun eigen situatie en hun waarden (Wolf, 2016). Deze twee methodieken worden in bijlage acht nader toegelicht.

Verder worden er binnen Sociaal Pension ook gebruik gemaakt van methodieken die speciaal gericht zijn op het kind. Veerkracht is een methodiek die hulpmiddelen aanbiedt om methodisch te werken met kinderen tussen de 0 en 18 jaar en in aanraking zijn gekomen met geweld. (Alarcan, van Brummer, & Jongepier, 2015). Het is van belang dat zowel de spiraal van geweld en de rolpatronen binnen het systeem inzichtelijk wordt gemaakt (Jongepier & Vugt, 2012). De focus van de methodiek veerkracht ligt op de eigen kracht van het kind (Alarcan, et al., 2015). Ook de methodiek Signs of Safety wordt binnen het Sociaal Pension Hulst gebruikt. Er wordt met en oplossingsgericht benadering getracht om de veiligheid van een kind te creëren. Het gedrag van de ouders en het netwerk wordt concreet gemaakt om zo een veilige omgeving voor de kinderen te krijgen en om kinderen te beschermen tegen gevaar (Movisie, 2017). Beide methodieken worden nader toegelicht in bijlage acht.

2.4.3 Mogelijke knelpunten in de hulpverlening

Van der Ende, Van Busschback & Wunderink (2016) geven aan dat hulpverleners moeite ervaren en vaak niet vertrouwd zijn met de ondersteuning die ze kunnen bieden met betrekking op de specifieke vaardigheden die gericht zijn op het verbeteren van een ouder-kind relatie. Het komt regelmatig voor dat hulpverleners handelingsverlegen of handelingsonbekwaam voelen door een tekort aan interventies. Dit komt bijvoorbeeld voor bij dreigende verwaarlozing of een vermoeden van kindermishandeling. Hulpverleners zijn zich bewust van de ouderrol van de cliënt maar weten niet goed te handelen. Dit maakt dat er soms te snel wordt gekozen voor een ingrijpende maatregel zoals uithuisplaatsing of een netwerkplaatsing. Dit kan preventief aangepakt worden door trainingen en

handvaten te bieden aan de hulpverlening hoe ze in dergelijke situaties kunnen handelen. Vaak is er wel de wil bij professionals maar zijn ze nog zoekende naar de geschikte manier om de ouders te ondersteunen (OudersCentraal, juni 2019).

2.5 Uitgangspunten van het onderzoek

In deze paragraaf worden de uitgangspunten van het onderzoek weergegeven die voortkomen uit de theoretische verdieping. Er wordt een verbinding gemaakt met de theoretische verdieping en de topics en de sub-topics, die een basis zijn voor het opstellen van de interviewvragen. In bijlage twee is dit proces weergegeven in een overzicht.

Huiselijk geweld is een complex onderwerp dat in vele gedaanten voor kan komen. Het is belangrijk om voor ogen te houden dat het ontstaan van huiselijk geweld verschillende oorzaken kan hebben maar altijd tussen mensen afspeelt. Huiselijk geweld heeft veel gevolgen voor alle betrokkenen. Duidelijk is geworden dat de kans groter is om in aanraking te komen met geweld, als pleger of als slachtoffer, als er sprake was van geweld binnen het gezin. Deze theorie wordt meegenomen in de topic: 'intergenerationele overdracht'. Daarnaast heeft het geweld ook een grote invloed op de opvoeding van de kinderen. Zo komt er regelmatig gedragsproblemen voor of er is sprake van parentificatie. De vraag is hoe ouders hiermee omgaan en hoe de begeleiding is vanuit het Sociaal Pension Hulst wat betreft deze ontwikkelingen binnen het gezin. Dit maakt dat er een topic is opgesteld 'opvoeding' binnen het kernbegrip huiselijk geweld.

Verder kan er op jonge leeftijd een trauma ontstaan bij het kind, wat maakt dat de topic 'trauma' een belangrijk onderdeel is. Een ander veelvoorkomend fenomeen bij kinderen die slachtoffer zijn van geweld binnen het gezin is hechtingsproblematiek. Omdat kinderen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld extra gevoelig zijn om een onveilige hechting te ontwikkelen is er tevens een topic gemaakt 'onveilige hechting'. Onder deze topic valt de sub-topic 'vertrouwen' en 'sensitiviteit' omdat dit een van de belangrijkste factoren zijn binnen de hechting tussen ouder en kind. Daarnaast is het bij deze topic van belang om stil te staan hoe zowel begeleiding als moeder om kan gaan met deze hechtingsproblematiek. Dit zorgt ervoor dat er ook een topic 'omgaan met hechtingsproblematiek' is opgesteld.

Topics die terugkomen in deze alinea: intergenerationele overdracht, opvoeding, trauma, onveilige hechting, vertrouwen, sensitiviteit, omgaan met hechtingsproblematiek

Huiselijk geweld heeft altijd een effect op de relatie tussen ouder en kind. Hier kan zowel vader als moeder een belangrijke rol in spelen. Om te onderzoeken wat voor rol vader heeft binnen de opvoeding van de kinderen is de topic 'vaderrol' opgesteld. Een problematische ouder-kind relatie kan ontstaan door een loyaliteitsconflict, met als gevolg alienation. Dit heeft ook weer gevolgen voor de hechting met het kind. Om deze reden zal er een topic 'loyaliteitsconflict' opgesteld worden. Er zijn verschillende interventies ontwikkeld om de relatie tussen ouder en kind te herstellen. Deze interventies zijn vooral gericht om de sensitiviteit en gehechtheid tussen ouder en kind te verbeteren. Dit zorgt ervoor dat er een topic 'herstellen ouder-kind relatie' is opgesteld. Zijn deze interventies behulpzaam en worden deze al binnen de begeleiding ingezet? Dit zijn vragen die worden onderzocht binnen de topic 'interventies herstellen ouder-kind relatie'. Binnen het Sociaal Pension Hulst wordt er begeleiding aangeboden voor zowel moeder als kind. De vraag hoe de huidige begeleiding naar moeders om het herstellen van de relatie wordt vormgegeven wordt bevraagd in de topic 'huidige begeleiding'. Het is ook van belang om de behoeften van de moeders mee te nemen in het onderzoek. Dit maakt dat de topic 'behoeften van moeders'.

Topics die terugkomen in deze alinea: vaderrol, loyaliteitsconflict, herstellen ouder-kind relatie, interventies herstellen ouder-kind relatie, huidige begeleiding, behoeften van moeders.

3. Methode

Binnen dit hoofdstuk wordt de methode van het onderzoek weergegeven. Er wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd en welke onderzoeksinstrumenten er gebruikt zijn. Dit wordt beschreven aan de hand van verschillende categorieën die uitgewerkt zijn in de verschillende paragrafen. Deze categorieën bestaan uit: de onderzoeksstrategie, welke datamethode gebruikt is, wat de onderzoekspopulatie en respondenten zijn. Verder wordt er beschreven of er gebruik is gemaakt van een steekproef en welk onderzoeksinstrument er gebruikt is om tot de data te komen. Tot slot is er in paragraaf 3.6 de betrouwbaarheid, bruikbaarheid en validiteit beschreven.

3.1 Onderzoeksstrategie

De gekozen onderzoeksstrategie is een kwalitatief gericht onderzoek. Deze keuze is gemaakt doordat er in kaart werd gebracht wat de mening is van de respondenten wat betreft de onderzoeksvraag (De Bil, 2011). Er werd niet alleen gekeken wat de beleving was van de moeders wat betreft de ondersteuning om de relatie met het kind te herstellen, ook was er ruimte om ervaringen te bespreken en door te vragen op de identieke situaties. Daarnaast werden medewerkers van het Sociaal Pension bevestigd, om de wensen en behoeften binnen het werkveld te onderzoeken. Dit wordt ook wel subjectieve betekenisverlening genoemd (Verhoeven, 2016). De verschillende verkregen inzichten leverden een essentiële bijdrage om een goede aanbeveling te kunnen doen aan het Sociaal Pension Hulst wat betreft het verbeteren van de aan moeders om de relatie met het kind te herstellen na huiselijk geweld (Verhoeven, 2016).

Bij dit onderzoek was er sprake van een kwalitatief survey onderzoekstype. Binnen de theoretische verdieping zijn er verschillende tools onderzocht die een bijdrage kunnen leveren aan de ondersteuning. Deze mogelijkheden zijn naderhand getoetst bij zowel de moeders als de medewerkers van het Sociaal Pension Hulst (Baarda, 2014). Volgens De Bil (2011) maakt deze opzet dat dit onderzoek deductief is omdat er in dit onderzoek elk individueel geval apart benaderd wordt. Om deze reden is het onderzoek niet representatief voor de hele maatschappij maar wel voor de bewoners van het Sociaal Pension Hulst. Dit maakte dat het een kleinschalig onderzoek is (Verhoeven, 2016).

3.2 Dataverzamelmethode

Het onderzoek is gericht op de ervaringen van de respondenten wat betreft de ondersteuning vanuit het Sociaal Pension Hulst die gericht is op het verbeteren van de verstoorde relatie tussen moeder en kind. Er is gekozen om dit te onderzoeken aan de hand van semigestructureerde interviews uit te voeren. Er waren acht standaardvragen gesteld aan de hand van de uitkomsten van de theorie waarnaast er ook genoeg ruimte was om door te vragen en individuele meningen en ervaringen te achterhalen (Verhoef, 2014). Het voordeel van het afnemen van deze interviews was de respondent vriendelijkheid en de mogelijkheid om complexe onderwerpen, zoals het huiselijk geweld en de verstoorde relatie met het kind, bespreekbaar te maken. Daarnaast heeft het de mogelijkheid geboden om door te vragen en zo meer essentiële informatie te verkrijgen en verschillende uitspraken van personen te nuanceren of uit te diepen (Baarda, 2019). Deze interviews konden op verschillende manieren uitgevoerd worden. De voorkeur was dat deze face-to-face plaatsvonden, maar dit was afhankelijk of dit mogelijk was door de huidige Covid19-pandemie. Wanneer face-to-face niet mogelijk was, zouden de interviews telefonisch of door middel van beeldbellen worden afgenomen bij de respondenten.

3.3 Onderzoekspopulatie, -eenheden en respondenten

Onder onderzoekspopulatie worden alle personen, instanties of situaties verstaan waarover een uitspraak wordt gedaan binnen dit onderzoek (Baarda, 2019). De onderzoekspopulatie van dit onderzoek bestond uit kwetsbare alleenstaande moeders met minderjarige kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, woonachtig bij de maatschappelijke opvang van Emergis. De onderzoekseenheden die bij dit onderzoek werden betrokken, zijn de moeders binnen het Sociaal Pension Hulst die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Het onderzoek was gericht op het ondersteunen in de begeleiding van moeders, dat maakt dat zij een geschikte onderzoekseenheid waren. Daarnaast werd er gekeken wat voor bijdrage de medewerkers hadden in de begeleiding van de moeders. Dit maakte dat de medewerkers van Sociaal Pension Hulst ook onder de onderzoekseenheden vielen (De Bil, 2011). Verhoeven (2016) geeft aan dat de respondenten daadwerkelijk aan het onderzoek deelnemen. In dit onderzoek betrof dat zes medewerkers van het Sociaal Pension en vijf moeders die woonachtig zijn bij Sociaal Pension Hulst. Er was een hoge mate van diversiteit tussen de moeders die deel hebben genomen aan dit onderzoek. Denk daarbij aan geslacht, leeftijd, cultuur en opvoeding. Dit maakte dat de moeders die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld een interessante respondentengroep waren voor dit onderzoek.

3.4 Soort steekproef

Er is gebruik gemaakt van een selecte steekproef waarbij op een bewuste doelgerichte manier de respondenten werden uitgekozen die deelnemen aan het onderzoek (Verhoeven, 2014). Er is voor deze vorm gekozen aangezien er binnen de eerste groep respondenten meerdere vrouwen voldeden aan de gestelde wensen. Er is een bewuste keuze gemaakt in de samengestelde groep vrouwen die deelnemen aan het onderzoek. De keuze was gebaseerd op de gezinssamenstelling, de bereidwilligheid van de vrouwen en de achtergrond van de situatie. Daarnaast was het binnen het kwalitatief onderzoek van belang dat de vrouwen verbaal in staat waren om antwoord te geven op de vragen en hun gevoelens kunnen uitdrukken (De Bil, 2011). De tweede respondentengroep bestond uit medewerkers van het Sociaal Pension. Er was voor gekozen om niet alleen medewerkers van het Sociaal Pension Hulst te interviewen maar ook Sociaal Pension Oostburg bij het onderzoek te betrekken, om zo het onderzoek representatief te maken voor meerdere locaties (Verhoeven, 2014).

3.5 Onderzoeksinstrumenten en data-analyse

Binnen dit onderzoek was de data verzameld aan de hand van twaalf semigestructureerde diepte-interviews. Deze interviews werden face-to-face uitgevoerd. De vaste interviewvragen waren afgeleid van de topics en eventuele sub-topics, welke voortgekomen waren uit de uitkomsten van het theoretisch kader (de Bil, 2011). Deze vaste vragen, terug te vinden in bijlage twee, waren de leidraad binnen alle afgenomen interviews, waarbij er ook ruimte was voor mogelijke doorvragen. De twee vragenlijsten zijn afgestemd op de twee verschillende respondentengroepen. Er was dataverzameling ontstaan met een levensecht karakter en rechtstreeks uit de praktijk omdat beide respondentengroepen bij het Sociaal Pension werkzaam of woonachtig zijn. Doordat de onderzoeker ook werkzaam was bij het Sociaal Pension Hulst, maakt dat er sprake was van een participerende rol van de onderzoeker, wat een positieve bijdrage levert aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. (Baarda, 2014).

Door middel van opnameapparatuur op de mobiele telefoon zijn de interviews vastgelegd. De verschillende interviews zijn volledig opgenomen, waarna er mogelijkheid was om ze te transcriberen. Dit wil zeggen dat alle interviews letterlijk zijn uitgetypt (De Bil, 2011). Op deze manier zijn er elf verschillende transcripten ontstaan. Allereerst was er sprake van datareductie aan de hand van open coderen. Er zijn labels, ofwel benamingen van onderwerpen binnen het interview, gekoppeld aan de verschillende fragmenten binnen de transcripten (Baarda, 2014). Om interpretatie

van de onderzoeker te voorkomen, kwamen de labels letterlijk uit de transcripten. De verschillende open labels zijn door middel van axiaal coderen ondergebracht onder overkoepelende labels. Dit maakte dat de lijst met codes kleiner wordt, waarna de gecodeerde begrippen gecodeerd zijn. Dit wordt ook wel selectief coderen genoemd (Baarda, 2014). Tot slot is er gezocht naar verbanden met de verschillende deelvragen en zo ook met de onderzoeksvraag. Dit is uitgewerkt in het hoofdstuk vier, de resultaten. Bovenstaand proces is terug te vinden in bijlage zes en zeven.

3.6 Operationaliseren

Operationaliseren is het concretiseren van je onderzoeksvragen naar waarnemingsvragen. De begrippen die zijn voortgekomen uit het theoretisch kader zijn uitgewerkt tot een meetinstrument, ofwel de interviewvragen (Verhoef, 2014). Het proces van operationalisering binnen dit onderzoek begint bij het beschrijven van de uitgangspunten in paragraaf 2.5. Er is gekeken welke onderwerpen passend waren om mee te nemen in de praktijk. Vanuit deze uitgangspunten van het theoretisch kader is er een topiclijst opgesteld, deze is terug te vinden in bijlage twee. De interviewvragen in bijlage vier zijn herleid van de topiclijst. Dit proces geeft de operationalisering van dit onderzoek weer.

3.7 Betrouwbaarheid, validiteit & bruikbaarheid

3.7.1 Betrouwbaarheid

Op het moment dat een onderzoek op later tijdstip herhaald kan worden met eenzelfde resultaten is er sprake van betrouwbaarheid (Verhoef, 2014). Volgens De Bil (2011) kan betrouwbaarheid onderscheiden worden in interne betrouwbaarheid en externe betrouwbaarheid. De interne betrouwbaarheid is gericht op de mogelijkheid of het onderzoek herhaald kan worden met eenzelfde resultaat. Ofwel, zouden andere onderzoekers op eenzelfde conclusie komen aan de hand van de verzamelde data. De interne betrouwbaarheid is verhoogd door de vaste vragen die opgesteld zijn in de semigestructureerde interviews. Verder was er binnen het onderzoek gebruik gemaakt van een schaalvraag. Respondenten konden door middel van een cijfer aangeven wat ze van de huidige begeleiding vinden die gericht is op het onderwerp. Deze twee factoren maakte dat elke respondent een aantal dezelfde vragen kregen, wat voor een betrouwbare dataverzameling zorgde binnen het onderzoek. Tot slot was de onderzoeker zelf werkzaam bij de organisatie, wat maakt dat er van een participerende rol van de onderzoeker gesproken kan worden. Dit levert een positieve bijdrage aan de betrouwbaarheid van het onderzoek (Baarda, 2014). Echter is de betrouwbaarheid van het onderzoek laag. Dit werd veroorzaakt doordat de respondenten ambivalent konden zijn in hun antwoorden gedreven door emoties. Dit zorgt ervoor dat er ook andere antwoorden gegeven kunnen worden als het onderzoek herhaald wordt. Daarnaast is het onderzoek geldig voor een klein deel van de populatie omdat het een kleinschalig onderzoek is. Beide factoren zorgen ervoor dat de betrouwbaarheid van het onderzoek wordt verlaagd (De Bil, 2011).

3.7.2 Validiteit

De validiteit geeft aan of er met het onderzoek gemeten is wat er nodig is om een juiste conclusie te kunnen maken wat betreft de hoofdvraag (Verhoeven, 2014). Er is een onderscheid te maken tussen interne- en externe validiteit. De interne validiteit richt zich op de geloofwaardigheid en geldigheid van het onderzoek door te kijken of er gemeten is wat gemeten moest worden. De validiteit is bij dit onderzoek vergroot doordat er binnen de theoretische verdieping, terug te vinden in hoofdstuk twee, gebruik is gemaakt van wetenschappelijke bronnen. In paragraaf 2,5 bevindt zich de uitgangspunten van het onderzoek waarin er een koppeling is gemaakt tussen de theorie en de praktijk. Aan de hand van verschillende topics afkomstig uit de theorie is er een vragenlijst opgesteld met vaste vragen. Op deze manier was er sprake van operationalisatie binnen dit onderzoek. Beide factoren hebben een positieve bijdrage aan de validiteit van het onderzoek geleverd (De Bil, 2011).

De externe validiteit richt zich op de generaliseerbaarheid en overdraagbaarheid van het onderzoek. Door de keuze voor een doelgerichte-selecte steekproef wordt het onderzoek niet representatief. Er is maar een beperkte groep geïnterviewd waardoor de validiteit verlaagd wordt. De resultaten kunnen niet worden doorgetrokken naar de hele populatie. Echter betekent dit niet dat de resultaten nietszeggend zijn. Het onderzoek kan als waardevol worden geacht voor de respondenten die binnen de onderzoekseenheden vallen. Denk daarbij aan moeders die te maken hebben gehad met huiselijk geweld en de relatie met het kind willen verbeteren en de begeleiding die hier mee te maken krijgt (De Bil, 2011).

3.7.3 Bruikbaarheid

De bruikbaarheid van het onderzoek is bevorderd door de nauwe betrokkenheid van de opdrachtgever. De opdrachtgever is betrokken bij zowel de verschillende overleggen over het onderzoek als deel te nemen van het onderzoek, waardoor ze later in het onderzoek een bijdrage kan leveren aan het uitdenken van de aanbevelingen. Dit maakt dat het onderzoek realistisch wordt voor uitvoering binnen de praktijk. Dit maakt dat er sprake is van instrumentele bruikbaarheid, de aanbevelingen zijn namelijk gericht om de begeleiding die moeders krijgen van het Sociaal Pension Hulst te verbeteren (Verhoeven, 2014).

4. Resultaten

Binnen dit hoofdstuk wordt het veldwerk en de resultaten voortkomend uit het onderzoek beschreven. In paragraaf twee zijn de belangrijkste resultaten per topic zijn uitgeschreven. Dit is gedaan in combinatie met citaten uit de verschillende transcripten.

4.1 Verloop van het veldwerk

Het veldwerk is volgens verwachting verlopen. Er hebben in totaal elf respondenten aan het onderzoek meegedaan onderverdeeld in twee verschillende groepen. De respondentengroep 'woonbegeleider' zijn mondeling en via een mail uitgenodigd voor een gesprek. In de mail werd het onderwerp van het onderzoek toegelicht en hoe de privacy gewaarborgd zal worden. Tevens was er voor elke respondent de mogelijkheid om vooraf aan het gesprek inzage te hebben in de opgestelde onderzoeksvragen. Vanwege de bereidwilligheid van de woonbegeleiding verliep het inplannen en het afnemen van de interviews voorspoedig. Daarnaast is rekening gehouden met de beschikbaarheid van de woonbegeleiders door de interviews uitsluitend in de veilige werksetting uit te voeren. Al de interviews met de respondentengroep woonbegeleiders zijn op mondelinge wijze afgenomen, zoals in de methode beschreven staat.

De respondentengroep 'bewoners' is telefonisch uitgenodigd. Eerst is er uitgelegd wat het onderwerp van het onderzoek inhoudt waarna de vraag is gesteld of ze bereid waren om deel te nemen aan het onderzoek. Een respondent gaf later in het onderzoekstadium aan dat ze wegens persoonlijke redenen wilde afzien van het interview. Er is op korte termijn gekeken naar een nieuwe respondent die deel kon nemen aan het onderzoek en een waardevolle inbreng zal hebben. Door onvoorziene persoonlijke redenen kon dit interview ook niet doorgaan. Dit maakt dat er vijf respondentengroep 'moeders' zijn geïnterviewd. In de methode is beschreven dat de interviews mondeling gehouden zouden worden. Aanvankelijk verliep dit volgens planning maar enkele respondenten gaven aan dat ze de voorkeur hadden om het interview telefonisch te houden in verband met de huidige Covid19. Dit maakt dat er twee interviews van de elf telefonisch zijn uitgevoerd.

Aan de hand van de ontvangen feedback van de begeleidende docent zijn er enkele aanpassingen gedaan in zowel het theoretisch kader als de topics. Ten eerste is er kritisch gekeken naar de onderzoeksvraag. Het viel op dat er in de onderzoeksvraag gesproken werd over alleen de relatie tussen moeder en kind terwijl er in de inleiding sprake is van een verstoorde patronen in de relatie. Dit maakt dat er een toevoeging is gedaan in de onderzoeksvraag aan het woord relatie naar een meer omvattende en vollediger vorm, namelijk verstoorde relatie. Daarnaast is er gekeken naar de relevantie van sommige onderdelen in het theoretisch kader. Dit heeft ervoor gezorgd dat de keuze is gemaakt om de interventies voor een betere ouder-kind relatie in een bijlage te vermelden omdat het geen relevante informatie is voor het verdere onderzoek. Deze aanpassingen zorgen ervoor dat de focus binnen het theoretisch kader zich behoudt tot de onderwerpen die ook terugkomen in de interviews en het verdere verslag.

De steekproef was niet geheel representatief door het verwachte ambivalente gedrag van sommige respondenten. Het leek erop dat respondenten op sommige vragen ontwijkend of ontkennend reageerde door sociaal wenselijke antwoorden te geven als zelfbescherming. Echter waren er cliënten die wel erg open waren wat maakt dat deze uitspraak niet van toepassing is voor de hele respondentengroep bewoners. Tevens is tijdens elk individueel interview gebruik gemaakt van eenzelfde interviewformat. Dit bevordert de representativiteit van het onderzoek.

4.2 Resultaten per topic

4.2.1. Huiselijk geweld

Resultaten medewerkers

Tijdens het interview is aan de woonbegeleiding gevraagd of ze te maken hebben of hebben gehad met een verleden van huiselijk geweld binnen hun casussen. Alle zes de respondenten beaamen dit en geven aan dat ze veel verschillende gevolgen bij de cliënten waarnemen aan de hand van het huiselijk geweld. Denk daarbij aan extreem angstig zijn, een verminderd zelfvertrouwen of lichamelijke klachten. Het valt de woonbegeleiders daarnaast op dat moeders ontwijkend of vermijdend gedrag vertonen door te zeggen dat alles goed gaat terwijl dit niet altijd het geval is. De gevolgen zijn bij elke cliënt verschillend en dit vraagt om maatwerk in de begeleiding, aldus 4 respondenten. Op de vraag welke effecten van de gevolgen van het huiselijk geweld wordt teruggezien in de gezinnen, reageren vijf respondenten dat ze dit terug zien in het gedrag van de moeder. Het valt alle respondenten op dat het regelmatig voor komt dat de moeders schuldgevoelens hebben omdat ze voor hun gevoel de kinderen hebben betrokken in de situatie. Uit de interviews blijkt dat moeders dan vaak geneigd zijn om te gaan overcompenseren wat een negatief effect kan hebben op de relatie met het kind. *‘En wat je dan vaak terugziet in gedrag is ook overcompensatie naar het kind he. Geen grenzen meer durven stellen omdat je het kind niet nog meer verdriet of ellende wilt aandoen. En ik denk juist voor een kind is het goed dat het juist wel door blijft gaan, omdat dat ook veiligheid en geborgenheid is’* (Resp. 4). Er is niet meer sprake van een normale opvoedsituatie volgens respondent vijf. Ze ziet vaak een gelijkwaardige relatie ontstaan door de ongezonde patronen die zich hebben ontwikkeld als gevolg van huiselijk geweld. Daarnaast zorgt het huiselijk geweld ook vaak voor stress en spanning in het gezin omdat ze uit hun veilige omgeving worden gehaald, aldus respondent vier.

Uit de interviews komt naar voren dat het huiselijk geweld ook invloed heeft op de kinderen. Alle respondenten geven aan dat kinderen altijd slachtoffer zijn ook al hebben ze het geweld niet fysiek meegemaakt. *“...En dat heeft natuurlijk ook weer weerslag op de kinderen want die hebben vaak ook van alles meegemaakt, van alles gezien. Eigenlijk zijn die ook gewoon slachtoffer...”* (Resp. 1). Op de vraag of de effecten zichtbaar zijn bij de kinderen, antwoorden de respondenten dat de gevolgen bij de kinderen niet zo snel tot uiting komen omdat kinderen erg veerkrachtig zijn. Respondent vijf verteld dat het gedrag van het kind vaak wel te herleiden is aan het geweld naarmate je het kind beter leert kennen. Zo is terug te zien dat kinderen ineens heel boos kunnen worden, schrikken van onverwachte geluiden of juist heel erg stil zijn. Respondent drie vult aan dat er vaak sprake is van gedragsverandering waaraan je kunt merken dat er iets is verstoord in de ontwikkeling. Op de vraag of dit gedrag kan zijn ontstaan uit trauma's aan de hand van huiselijk geweld van het kind, reageren alle respondenten dat hier een grote kans voor is maar dat je dit nooit 100% kan uitsluiten. *“...Uhm dat is niet altijd herleidbaar of dat nou speciaal het geweld of misbruik geweest of dat er een andere hele ingrijpende dingen aan ten grondslag liggen. Maar wel dat het gedrag niet overeenkomt het met gedrag dat een gemiddeld kind van die leeftijd zal moeten hebben...”* (Resp. 3). Vier van de zes respondenten geven aan dat het gedrag van het kind laat zien dat er sprake is van een onveilige hechting als gevolg van huiselijk geweld. Volgens alle respondenten is hier aandacht voor in de begeleiding maar worden de kinderen hier nauwelijks in betrokken.

Resultaten moeders

Alle respondenten geven aan dat ze in het verleden te maken hebben gehad met huiselijk geweld. Volgens vier van de vijf respondenten was dit voornamelijk fysiek geweld en alle respondenten vertellen dat ze te maken hebben gehad met psychische onderdrukking. Deze situatie heeft op alle respondenten een grote impact gehad waarvan ze nog steeds gevolgen van ervaren. Respondent zes geeft aan dat ze nog een minderwaardigheidsgevoel heeft en respondent tien verteld dat ze vaak last

heeft van terug komende angsten. Alle respondenten beamen in het interview aan dat ze regelmatig schuldgevoelens ervaren tegenover hun kind. *"...En daardoor ben ik snel onzeker, ben ik bang dat ik iets verkeerd doe met mijn kind. Weetje zulke dingetjes, ja dat brengt veel onzekerheid mee..."* (Resp. 8). Alle vijf de respondenten zijn het er mee eens dat deze onzekerheid invloed heeft op de relatie tussen de alleenstaande moeders en hun kinderen.

Uit het interview met respondent twee komt naar voren dat het huiselijk geweld ook gevolgen heeft voor haar kinderen. Zo vertelt ze dat haar kinderen bang waren om haar te verliezen en dit ook naar haar uitspraken. Respondent elf zegt dat ze het gedrag van haar kind zag veranderen. Ze kreeg bijvoorbeeld paniek toen haar moeder de kamer verliet en verloor haar vrolijkheid die ze altijd had. Respondent tien sluit hierop aan en geeft aan dat het haar opvalt dat haar kind een bepaalde angst heeft ontwikkeld dat zij hem gaat slaan als ze hem corrigeert in zijn gedrag. Verder vertelt respondent elf dat ze bang is wat de impact van het huiselijk geweld heeft op haar kind in de toekomst. *"...Ja ik ben bang dat uhm dit jaar een impact heeft op haar toekomst. Hoe ze is. Ja ik weet dat ze nog klein is maar ik geloof wel dat als iets gebeurt wat je misschien niet herinner in je gedachten, je lichaam herinnert zich dat wel..."* (Resp. 11).

4.2.2 De relatie tussen moeder en kind

Resultaten medewerkers

Uit de interviews is gebleken dat er verschillende factoren invloed hebben op de relatie tussen moeder en kind. Zo blijkt uit bovenstaande resultaten dat het huiselijk geweld een belangrijke factor is voor gedragsverandering bij zowel moeder als kind. Respondent vier geeft aan dat deze gedragsverandering vaak een negatief effect heeft op de relatie tussen moeder en kind. Respondent drie sluit hierop aan en verwijst naar een onveilige hechting. *"...ieder kind en iedere moeder reageert natuurlijk anders, maar dat de hechting soms niet goed is dat is ook merkbaar. Dat een kind heel eigen is met iedereen bijvoorbeeld..."* (Resp. 3). Het merendeel van de respondenten erkennen gedrag te herkennen wat gerelateerd kan worden aan een onveilige hechting. Respondent zeven verteld dat kinderen geen waarde hechten aan hun moeder of juist heel erg aan hun vastklampen. Respondent vijf sluit hierbij aan en geeft aan dat er veel te zien is in afstand en nabijheid tussen moeder en kind wat betreft een onveilige hechting. Deze ontwikkeling kan voor miscommunicatie tussen moeder en kind zorgen wat maakt dat ze het lastig vinden om toenadering naar elkaar te zoeken, aldus respondent vijf. Volgens respondent vier kunnen deze aspecten ervoor zorgen dat er een verstoorde relatie ontstaat tussen moeder en kind. Dit kan op verschillende manieren tot uiting komen, denk daarbij aan een gelijkwaardige relatie tussen moeder en kind. Drie van de zes respondenten beamen dat intergenerationele overdracht ook een rol in speelt in het ontstaan van ongezonde patronen. Het komt vaak voor dat moeders het negatieve gedrag van hun ouders niet herkennen in hun eigen gedrag en het effect op de relatie met hun kinderen niet zien, aldus respondent vijf. *"...Er zijn vrouwen die uit een negatieve opvoedingssituatie komen maar dit onbewust herhalen naar hun kinderen toe..."* (Resp. 7). Ook de relatie tussen vader en kind kan een effect hebben op de relatie tussen moeder en kind volgens vier van de zes respondenten. Respondent vijf geeft aan dat dit het geval is wanneer de relatie tussen ouders heel negatief is en dat in sommige gevallen de ene ouder het kind manipuleert ten opzichte van de andere ouder. Het kan voorkomen dat het kind in een loyaliteitscrisis terecht komt of zich gaat afzetten tegen een ouder.

Alle respondenten geven aan dat ze signalen van een verstoorde relatie wel opmerken maar hier eigenlijk niet veel mee kunnen, de focus ligt bij de moeder. Respondent drie geeft aan dat er altijd oog is voor het kind in de begeleiding maar dat er voor specialistische hulp andere instanties worden ingeschakeld. Respondent vijf benadrukt duidelijk dat niet elke relatie tussen moeder en kind binnen het Sociaal Pension ongezond is. Het komt ook voor dat de moeder erg haar best doet om de relatie met het kind gezond te houden en is hier heel open over in gesprek.

Resultaten bewoners

Uit de interviews blijkt dat alle respondenten een hechte en goede band hebben met hun kinderen. Respondent acht vertelt dat de band met haar kind erg belangrijk is voor haar en ze er altijd voor elkaar zijn. Een goede communicatie van belang en de mogelijkheid om overal over te praten. Respondent twee sluit hierop aan en vertelt dat er door deze openheid ook sprake is van wederzijds vertrouwen met haar kinderen. Dit heeft volgens haar ook met haar houding te maken dat haar kinderen zich zo openstellen naar haar. *“...Ik probeer wel over de situatie eerst te praten voordat ik ga beslissen van hoe of wat. Dus ik blijf er wel vrij rustig in met de kinderen en dat weten ze ook...”* (Resp. 2). Volgens alle respondenten is vertrouwen en openheid belangrijk in de relatie met hun kinderen. Respondent elf geeft aan dat ze juist door de goede en vertrouwde band die ze samen hebben, haar kind al haar emoties uit bij veranderende situaties. Dit heeft geen invloed op de relatie want ze zijn graag bij elkaar, maar het is voor moeder wel een lastige periode.

Alle respondenten beamen dat er ook factoren zijn die de relatie met hun kinderen beïnvloed. Alle vijf de respondenten geven aan dat de eerder genoemde onzekerheid invloed heeft op hun relatie met hun kinderen. Volgens respondent zes zorgt de onzekerheid ervoor dat ze erg beschermend is naar haar kind toe, soms tegen het extreme aan. Respondent acht vertelt ook dat ze het lastig vindt om haar kind te corrigeren omdat ze niet graag in conflict is met hem. Daarnaast komt naar voren dat veiligheid ook belangrijk is om een goede band te hebben met je kinderen. Respondent twee vertelt dat er scheurtjes kwamen in haar band met de kinderen op het moment dat de situatie onveilig was. Nu ze zich veilig voelen en hier ook niet meer elke minuut alert op moet zijn, merkt ze dat de band met haar kinderen veel hechter is.

4.2.3 Relatie tussen ouders

Resultaten medewerkers

Op de vraag of er systematisch wordt gewerkt, specifiek met vader, geven alle respondenten aan dat dit het uitgangspunt is maar dat moeder hier toestemming voor moet geven. Volgens respondent zeven worden de moeders gemotiveerd om het contact met ex-partner te herstellen in het belang van het kind. Echter is het nog geheel afhankelijk van de moeder of dit contact er daadwerkelijk komt. Het komt volgens respondent één ook regelmatig voor dat de vader van de kinderen het laat afweten of alleen komt wanneer het hem uitkomt. Dit heeft in de meeste gevallen een negatieve invloed op de communicatie tussen de moeder en haar ex-partner. Respondent vijf geeft aan dat ze in dergelijke situaties met allebei de ouders in gesprek gaat waarbij de focus gericht wordt op de feitelijke dingen. Het is van belang dat de ouders het verleden achter zich kunnen laten en het belang van het kind in het oog te houden. Respondent zeven sluit hierbij aan waarbij ze aangeeft dat het altijd een wisselwerking tussen twee mensen waar ze balans in probeert te zoeken.

Uit de interviews komt naar voren dat de respondenten regelmatig signaleren dat de moeder het contact met haar ex-partner als lastig ervaart. Dit maakt volgens hen dat de invloed die de vader op de relatie tussen moeder en kind als een moeilijk aspect kan worden gezien. Volgens respondent vier zijn de moeders hier niet snel open over in een gesprek, wat maakt dat dit lastig te begeleiden is. Respondent één geeft aan dat het kind niet het gevoel mag krijgen dat hij moet kiezen, dan is er sprake van een loyaliteitsconflict. Echter merkt de meerderheid van de respondenten dat dit, bewust of onbewust, vaak wel gebeurt in dergelijke situaties. De kinderen worden vaak in een moeilijke positie gezet door ouders doordat ze negatief over de ander praten. Dit wordt volgens respondent drie besproken in de weekgesprekken die de moeder met de woonbegeleiding heeft, zodat de moeders de impact van hun gedrag op het kind kunnen zien.

Resultaten bewoners

Uit drie van de vijf interviews blijkt dat de relatie tussen de alleenstaande moeder en hun ex-partner een belangrijk onderwerp is. Respondent twee verteld dat ze de kinderen motiveert om naar hun vader te gaan omdat ze het belangrijk vindt dat ze hun vader blijven zien. Ook respondent elf geeft aan dat ze haar ex-man een kans wil geven om een band op te bouwen met zijn kind en ziet hier ook de waarde in voor haar kind. *"...Ik ben blij voor mijn kind dat zij terug een band kunnen hebben want hij is een goede vader..." (Resp. 11).* In de interviews van alle drie de respondenten komt naar voren dat ze het lastig vinden om een goede communicatie met vader te onderhouden. Volgens respondent tien reageert ze in de communicatie met haar ex regelmatig op gevoelsniveau waardoor er ruzies ontstaan. De begeleiding geeft dan aan haar aan dat het belangrijk is om zakelijk met elkaar te kunnen communiceren zodat ik de conflicten uit de weg kan gaan. Respondent elf vertelt dat ze het verschil in opvoeding ziet tussen haar en haar ex-partner. Ze wil hier graag over in gesprek maar weet niet goed hoe. Respondent twee herkent dit ook maar realiseert zich ook dat iedereen zijn eigen manier hierin heeft. *"...Daar zijn ook regels, hetzelfde als het hier is. Zou er iets zijn, wat ik denk van ja dat kan niet. Dan neem ik contact met hem op hé..." (Resp. 2).* Alle drie de respondenten geven in het interview aan dat de relatie tussen hun kind en de vader niet veel invloed heeft op de relatie die zij met hun kind hebben. Respondent tien vertelt dat ze niet het idee heeft dat haar kind liever bij haar is of bij zijn vader. Respondent elf sluit hierbij aan maar zegt dat ze zich hier wel zorgen om maakt omdat haar vader haar kind meer kan bieden wat betreft het financiële stuk.

De respondenten die ervoor gekozen hebben om hun kind geen contact met de vader te laten hebben, geven aan dat hier nog te veel pijn achter schuil gaat. Respondent acht verteld dat ze bewust er voor heeft gekozen om niets over de vader los te laten naar haar kind. Op de vraag of hij later wel de gelegenheid krijgt om contact te leggen met zijn vader gaat ze niet in de ontkenning. Hierbij vertelt ze wel duidelijk dat ze eerst het verhaal van haar kant wil vertellen waarna hij zelf de keuze mag maken of hij zijn vader gaat opzoeken. Respondent zes vertelt dat haar kind haar nieuwe vriend als de vader ziet. Ze wil hier later als hij ouder is wel open over zijn als hij hier naar vraagt. Ook zij laat de keuze bij haar kind of hij de vader wil zien waarna ze het verhaal eerst zelf heeft verteld. *"...Als hij er specifiek naar vraagt dan zal ik niet alles ontkennen. Maar hij moet wel eerst even weten wat voor iemand zijn vader is voordat ik zomaar alle gegevens ga uitwisselen met hem..." (Resp. 6).*

4.2.4 Ondersteuningsbehoeften moeder

Resultaten medewerkers

Uit de interviews van de medewerkers blijkt dat er in de begeleiding naar de algemene ondersteuningsbehoeften van de alleenstaand moeders wordt gekeken. Het valt de respondenten op dat er niet vaak wordt gesproken over de ondersteuningsbehoefte wat betreft de relatie tussen moeder en kind. Respondent negen vertelt dat moeders niet graag uitwijken over de relatie die ze met hun kinderen hebben omdat het vaak de wens is van de moeder dat ze moeilijkheden zelf kunnen oplossen of geen behoefte hebben aan nog meer hulpverleners in het gezin. Dit maakt het volgens haar lastiger om de ondersteuningsbehoeften te ontdekken bij de moeders. Uit de interviews komt naar voren dat het observeren van de kinderen en alleenstaande moeders ook een onderdeel is van de begeleiding waarbij veel zichtbaar wordt. Respondent drie verteld dat moeders er vaak van overtuigd zijn dat alles goed gaat maar dat de woonbegeleiders vaak wel punten hebben waar extra aandacht aan besteed kan worden. Denk daarbij aan de omgang met de kinderen, de band tussen moeder en kind en het contact tussen de kinderen en de vader. Respondent vier sluit hierbij aan en verteld dat er vaak behoefte is van de kinderen om toch contact te hebben met vader maar dat moeder dit soms tegen kan houden. Hierover gaat de woonbegeleider met de alleenstaande moeders in gesprek.

Resultaten bewoners

Uit de interviews van de respondenten komt naar voren dat het per cliënt afhankelijk is waar de ondersteuningsbehoefte ligt. Kwetsbare eigenschappen van de moeder en steunfactoren hebben veel invloed op de mate van de ondersteuningsbehoeften. Ook wordt in de interviews benoemd dat behandeling en het inschakelen van hulp als steunfactoren worden gezien. Echter zorgen de kwetsbare eigenschappen zoals terughoudendheid, angst en onzekerheid ervoor dat de ondersteuningsbehoefte toenemen, geven vier van de vijf respondenten aan. Op de vraag of er behoefte is aan ondersteuning in de opvoeding, geven vier van de vijf cliënten aan dat ze momenteel geen behoefte hebben aan extra begeleiding in de opvoeding. Ze ervaren de begeleiding als ondersteunend, passend en vertrouwd. Cliënt twee vertelt dat ze het fijn zal vinden om meer over de opvoeding te kunnen spreken met haar begeleiding, maar heeft het vertrouwen dat hier het moment snel voor nadert. Ze is er van bewust dat eerst de praktische dingen geregeld moeten worden waarna er ruimte is voor gesprekken over de opvoeding.

4.2.5 Huidige begeleiding sociaal pension

Resultaten medewerkers

Uit de interviews van alle respondenten komt naar voren dat de begeleiding binnen het Sociaal Pension gericht is op de hulpvraag van de moeders. Dit zijn vooral praktische hulpvragen die naar voren komen tijdens de gesprekken, aldus respondent één. Respondent vier geeft aan dat door deze focus het kan voorkomen dat de kinderen uit het oog verloren worden. Respondent zeven vertelt dat het niet is dat kinderen uit het oog worden verloren, maar dat je als woonbegeleider een signalerende functie hebt en geen behandelende functie. *“...We kunnen dingen signaleren en hierover in gesprek gaan met cliënten maar het is niet de bedoeling dat we hier effectief aan gaan werken, daar worden andere instanties voor ingeschakeld...”* aldus respondent zeven. Volgens respondent één komt het voor dat deze samenwerking niet soepel loopt omdat er verschillende belangen zijn. Dit maakt volgens haar dat de samenwerking met een ketenpartner anders gaat dan de begeleiding die het Sociaal Pension voor ogen heeft. Vijf van de zes respondenten geven aan dat er wel gebruik gemaakt kan worden van veerkrachtmedewerkers afkomstig van de veilige opvang. Echter weet niet iedereen deze medewerkers te vinden, aldus respondent negen. Drie van de zes medewerkers gebruiken onderdelen van de methodiek Veerkracht in hun begeleiding. Respondent negen geeft aan dat ze dit beleidsmatig als lastig ervaart omdat er momenteel niemand meer SKJ-geregistreerd is. Ze ziet dit als een obstakel voor het gebruiken van deze methodiek. Daarnaast wordt het belang benadrukt dat de veerkrachtmedewerker een ander persoon is dan de begeleider van moeder. Dit bevordert het vertrouwen van het kind. *“...Dus in het kader van het vertrouwen dat het kind uhm dan ook weet van uh ik kan die veerkrachtmedewerker vertrouwen want die is niet hetzelfde, dezelfde begeleidster als die van mijn moeder...”* (Resp. 3). Een ander veel gebruikte tool binnen het Sociaal Pension is krachtwerk, een standaard onderdeel van de begeleiding volgens de respondenten. Respondent zeven geeft aan dat de begeleiding gericht is op positieve benadering en kwaliteiten van de moeders, om zo de alleenstaande moeders in hun kracht te zetten. Dit wordt volgens respondent één op veel verschillende gebieden gebruikt, zo ook in de relatie met hun kinderen.

In de interviews met de respondenten wordt er aangegeven dat veiligheid en vertrouwen belangrijke voorwaarden zijn in de begeleiding. Als er in een gesprek of tijdens een observatie duidelijk wordt dat de veiligheid van de kinderen niet gewaarborgd kan worden, dan wordt de meldcode ingezet volgens respondent zeven. Respondent vier geeft aan dat zij als hulpverlener verplicht is om deze meldcode in gang te zetten. Er zijn verschillende stappen in de meldcode, waarvan in gesprek gaan met de cliënt het belangrijkste is volgens haar. Dit is alleen maar mogelijk als er een vertrouwensband is opgebouwd met de cliënt. Respondent drie zegt dat transparantie hierin heel belangrijk is en

respondent vier verteld dat transparantie in het gehele begeleidingstraject van belang is. Dit zorgt voor vertrouwen, een belangrijk aspect in de begeleiding volgens alle respondenten. *“...Ja, alles valt en staat met vertrouwen. Als ze niet je niet vertrouwen dan kun je niet, dan kun je niet werken maar ook zeker niet aan herstel...”* (resp. 5). Een andere gebruikte tool om met kinderen te werken is spelletjes spelen volgens respondent zeven. Dit zijn spelletjes die gericht zijn om met kinderen in gesprek te gaan en methodisch in elkaar zitten. Volgens respondent één is het doel om op spelenderwijs aan te sluiten bij het kind zodat het mogelijk wordt om met het kind in gesprek te gaan.

Resultaten bewoners

In de interviews geven alle respondenten aan dat ze de begeleiding van het Sociaal Pension als zeer prettig ervaren. Respondent zes verteld dat de woonbegeleiders van het Sociaal Pension goed rekening houden met de cliënten, zo ook met haar dat ze niet veel tijd had. Er werd samen met haar een manier gezocht om met elkaar in contact te zijn. *“...Ik heb het vertrouwen dat ze me altijd willen begeleiden en ze ook naar mogelijkheden zoeken samen met mij om te kijken wat het beste bij mij past wat betreft de begeleiding...”* (Resp. 11). De meerderheid van de respondenten, namelijk vier van de vijf, geven aan dat er gekeken wordt waar hun behoefte liggen op dat moment en dat de woonbegeleiders zich daarbij aansluiten in hun begeleiding. Dit hoeft niet specifiek gericht te zijn op de relatie tussen moeder en kind volgens respondent twee, maar dit kan ook heel praktisch gericht zijn. Respondent elf sluit hierop aan dat ze in het begin van haar begeleiding vooral de praktische dingen aan het regelen waren en dat er nu steeds wat meer ruimte komt om ook over haar gevoel en het verleden te praten. Respondent zes geeft aan dat ze het soms wel mist dat er niet veel oog is voor de relatie met haar en haar kind, dit moet ze volgens haar specifiek aangeven. Verder geven alle respondenten aan dat ze vertrouwen in de begeleiding hebben en de transparantie van de woonbegeleiders als erg fijn ervaren. Deze transparantie zien ze als een voorwaarde om zich open te kunnen stellen naar hun begeleiders toe. Alle respondenten hebben het gevoel dat ze met elke vraag bij hun begeleiders terecht kunnen en ze bij elke hulpvraag begeleid zullen worden.

4.2.6 Aspecten die een bijdrage (kunnen) leveren aan de begeleiding

Resultaten medewerkers

Uit de interviews met de respondenten blijkt dat het niet duidelijk is waar de grens ligt van de begeleiding aan het kind. Eerder in de resultaten komt ook naar voren dat er snel andere instanties worden ingezet om met de problematiek van de kinderen aan de slag te gaan. Respondent vier verteld dat het niet altijd duidelijk is hoe je een kind het beste kan begeleiden. *“...Ja ik vraag me af of er echt, als ik heel eerlijk ben, nou richtlijnen voor zijn. Ik moet eerlijk zijn ik improviseer maar op eigen houtje...”* (Resp. 4). Volgens haar zal een intervisie over deze dilemma's een helpende tool zijn die ingezet kan worden. Respondent vijf geeft aan dat ze in dergelijke situaties contact opneemt met de veerkrachtmedewerker van de Veilige Opvang. Ze geeft aan dat ze met hen kan overleggen en eventueel hun expertise kunnen inschakelen. Echter is deze samenwerking niet voor iedereen vanzelfsprekend. Twee van de vijf respondenten laten in het interview weten dat ze er wel van gehoord hebben dat ze contact kunnen opnemen met veerkrachtmedewerkers, maar niet weten hoe ze hen daadwerkelijk kunnen bereiken. Een meerderheid van de respondenten, namelijk drie van de vijf, geven aan dat een veerkrachtmedewerker binnen het Sociaal Pension in het algemeen een waardevolle toevoeging zal zijn. De samenwerking zal makkelijker verlopen en cliënten weten deze medewerker ook beter te vinden volgens hen. *“...Ja ik denk het ideale plaatje zal natuurlijk zijn dat je binnen elk team van het Sociaal Pension iemand hebt die zich kan richten op de kinderen. Dat zal zeker in Hulst met zoveel kinderen zou dat heel mooi zijn. Dan zijn de lijntjes ook heel kort...”* (Resp. 4). Ze geeft wel de toevoeging dat dit financieel gezien lastiger wordt omdat er momenteel niet genoeg middelen beschikbaar zijn om dit te realiseren omdat er vanuit de gemeente geen indicaties

worden afgegeven voor kind hulpverlening binnen het Sociaal Pension. Dit komt ook terug in de interviews van de respondenten, er is niet genoeg tijd noch geld om alle kinderen in het oog te houden en de begeleiding te bieden die ze nodig hebben. Respondent vijf verteld dat ze tot dit jaar zelf veerkrachtmedewerker was maar niet genoeg mogelijkheden had om haar expertise te gebruiken. *“...En op het moment dat ik mijn volledige casussen draai dan is er niet zo heel veel ruimte over om daarnaast nog heel veel kinderen te doen...”* (Resp. 5). Respondent zeven geeft daarbij aan dat het van belang is dat de veerkrachtmedewerker niet dezelfde begeleider is als moeder. Daarnaast moet je volgens respondent drie SKJ geregistreerd zijn als veerkrachtmedewerker, iets waar veel tijd in gaat zitten. Dit maakt het volgens haar praktischer dat er vanuit de Veilige Opvang een samenwerking is met de veerkrachtmedewerkers die ingezet kunnen worden in casussen met kinderen.

Respondent één geeft naast middelen en tijd ook de geografische afstand aan als negatieve factor om de kinderen in het oog te houden. Momenteel ligt een deel van de woningen verspreid in de wijk waardoor de woonbegeleiding minimaal zicht heeft op de kinderen. Daarnaast is de woonbegeleiding vooral aanwezig als de kinderen op school zitten, geeft respondent zeven aan. Normaal worden er wel activiteiten georganiseerd waarbij de kinderen worden gezien, maar momenteel kan dat niet doorgaan door de huidige COVID19. Respondent negen laat weten dat zij in het begin van het Sociaal Pension ook weekenddiensten draaide of door de week eens een avonddienst had. Zij geeft aan dat dit een goede manier was om de relatie tussen moeder en kind te observeren omdat ze toen veel vaker bij iemand thuis kwam. *“...Ja want dan kan je meekijken, dan kan je echt meekijken. Je zit echt in de gezinssituatie en de meeste dames ervaarde het als prettig...”* (Resp. 9). Volgens haar kon ze toen haar begeleiding beter aanpassen aan de situatie en inspringen op de begeleiding van het kind als dit nodig was.

Tot slot geeft respondent vijf aan dat geweldloos verzet een methodiek is die mogelijk aansluit bij de behoefte van de cliënten. Er worden volgens haar stukjes van deze methodiek ingezet in de groepssfeer van het Sociaal Pension, maar ze ziet nog niet hoe de gehele methodiek geïntegreerd kan worden in de werkwijze binnen het Sociaal Pension. *“... maar ik nog niet 1 2 3 zie hoe het hele pakket vertaald kan worden naar een Sociaal Pension...”* (Resp. 5). Er zijn volgens haar altijd sleuteldingen, zoals de waakzame zorg, die helpend kunnen zijn binnen de begeleiding van zowel de alleenstaande moeders als kinderen. Er zijn altijd dingen die verbeterd kunnen worden zoals het beter signaleren van een trauma bij een kind, aldus respondent drie. Echter geeft ze aan dat het geen gemis is dat er gebieden zijn waar ontwikkeling mogelijk is. Volgens haar staat zowel het team als de organisatie hier voor open en weten ze altijd een andere organisatie met de gerichte expertise te benaderen.

5. Conclusie

Binnen dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op eerder gestelde deelvragen in de vorm van een conclusie. Tot slot wordt er aan de hand van de gestelde conclusies antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. De conclusies op de deelvragen komen voort uit de resultaten in het vorige hoofdstuk.

5.1 Conclusie eerste deelvraag

‘Welke ondersteuning wordt er momenteel geboden aan moeders woonachtig bij Sociaal Pension Hulst welke gericht is op het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind, door medewerkers van het Sociaal Pension Hulst?’

Er worden door de woonbegeleiders van het Sociaal Pension Hulst verschillende methodieken toegepast in de gesprekken om de alleenstaande moeders te begeleiden. De methodiek krachtwerk is een veel gebruikt hulpmiddel die gericht is om de moeders terug in hun kracht te zetten en de zelfredzaamheid te vergroten. Deze methodiek kan in verschillende opzichten gebruikt binnen de begeleiding, zo ook op de relatie tussen moeder en kind. De woonbegeleiders geven aan dat het van belang is om een vertrouwensband op te bouwen voordat moeders open zijn over onderwerpen zoals de relatie met het kind. De moeders erkennen dat vertrouwen een voorwaarde is om open te kunnen zijn naar de woonbegeleiders. Door transparante en eerlijke communicatie is er bij elke alleenstaande moeder een vertrouwensband ontstaan met hun woonbegeleider. Wat maakt dat ze zich open stellen voor ondersteuning over onderwerpen zoals de relatie met het kind.

Over het algemeen hebben de alleenstaande moeders het gevoel dat de woonbegeleiding aansluit bij de draagkracht van de vrouwen. Daarnaast geven moeders aan dat er genoeg oog is voor de kinderen binnen de begeleiding, iets wat niet door elke woonbegeleider wordt erkend. Er wordt aangegeven dat de focus op de moeder ervoor kan zorgen dat het kind uit het oog wordt verloren. De woonbegeleiders dienen zelf een balans te vinden in de begeleiding van het kind, wat als zeer lastig wordt ervaren. Daarnaast is het door het tijdsgebrek en de vertrouwensband nauwelijks mogelijk om zowel moeder als kind te begeleiden, wat maakt dat de hulpverlening aan de kinderen vaak wordt uitbesteed aan ketenpartners. Een andere mogelijkheid is het inzetten van veerkrachtmedewerkers van de Veilige Opvang voor de begeleiding van de kinderen, gefinancierd vanuit de Jeugdwet. Zij hebben de expertise en kennis om aan de hand van de problematiek van de kinderen specialistische hulp te bieden. Echter blijkt dat niet elke medewerker volledig op de hoogte is van deze samenwerking waardoor er geconcludeerd kan worden dat er minimaal gebruik wordt gemaakt van de veerkrachtmedewerkers van de Veilige Opvang. Daarnaast wordt de inzet van de veerkrachtmedewerkers in twijfel getrokken omdat veel hulpverleners in een gezin als belastend kan worden ervaren. Woonbegeleiders van Sociaal Pension Hulst integreren ook onderdelen van de methodiek Veerkracht in hun begeleiding, wat een positief effect heeft op de relatie tussen het kind en de moeder. Echter geven woonbegeleiders aan niet voldoende expertise en specialisatie bezitten om specialistische hulp aan kinderen te bieden. Daarnaast is er geen medewerker meer die SKJ-geregistreerd is, een beleidsmatige eis om de methodiek Veerkracht te mogen uitvoeren. Wel worden er verschillende hulpmiddelen door de medewerkers van Sociaal Pension Hulst ingezet om aan te sluiten bij het kind zodat er een gesprek kan ontstaan. Een van de hulpmiddelen zijn methodische spelletjes die gericht zijn op het kind, maar ook gewoon speelgoed of voetballen in de tuin kan volgens de woonbegeleiding een geschikte manier zijn. Dit maakt dat er geconcludeerd kan worden dat de woonbegeleiding van het Sociaal Pension het uitgangspunt hebben om de kinderen mee te nemen in hun begeleiding maar dit door allerlei obstakels vaak als lastig wordt ervaren.

5.2 Conclusie tweede deelvraag

‘Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van de moeders woonachtig bij het sociaal Pension Hulst, gericht op het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind?’

De moeders geven aan dat ze momenteel de begeleiding als voldoende ervaren en geen extra ondersteuning wensen in de relatie met hun kinderen. Zij ervaren de begeleiding als ondersteunend, passend en vertrouwd. Vanuit de cliënten is er vertrouwen dat er passende specialistische hulp wordt ingeschakeld indien nodig. Het merendeel van de cliënten geeft aan dat de steunfactoren die zij ervaren een positieve invloed heeft op de ondersteuningsbehoeften. Een moeder zal het fijn vinden om meer over de opvoeding te kunnen praten met haar woonbegeleidster.

In eerste instantie lijken de moeders weinig behoefte te hebben aan extra ondersteuning in het verbeteren van de relatie met hun kinderen. Echter merken de woonbegeleiders op dat er uit de observaties verschillende punten naar voren komen waar extra begeleiding mogelijk is. Denk aan de omgang met de kinderen, de band tussen moeder en kind en het contact tussen de vader en de kinderen. Ook blijkt uit de interviews met de moeders dat ze niet allemaal een steunnetwerk hebben, onzeker zijn in de opvoeding en schuldgevoelens ervaren naar de kinderen als gevolg van huiselijk geweld. Woonbegeleiders geven aan dat ze het als lastig ervaren om de werkelijke ondersteuningsbehoeften van de moeders te ontdekken wat betreft het verbeteren van de relatie met het kind, omdat moeders hier niet graag over uitwijken in een gesprek. Dit maakt dat de conclusie kan worden gemaakt dat er geen duidelijk beeld is van de werkelijke ondersteuningsbehoeften van de moeders, gericht op het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind.

5.3 Conclusie derde deelvraag

‘Wat wordt er verstaan onder een verstoorde relatie tussen moeder en kind, volgens de woonbegeleiders van Sociaal Pension Hulst?’

De woonbegeleiders geven aan dat de relatie tussen moeder en kind over het algemeen verstoord is door de ervaringen die ze in het verleden hebben meegemaakt. Het huiselijk geweld, de intergenerationele overdracht en de mogelijke invloed van de interactie tussen vader en moeder hebben een negatieve uitwerking op de relatie tussen moeder en kind. De moeders beamen dit en geven aan dat persoonlijke eigenschappen en gevoelens ook een negatieve invloed kunnen hebben op de relatie die ze met hun kinderen hebben. Schuldgevoelens, overcompensatie en onzekerheid zorgen voor ongezond patronen in de relatie die een moeder met het kind ontstaan. Woonbegeleiders signaleren dat kinderen in een loyaliteitscrisis zitten of dat er een gelijkwaardige relatie is ontstaan tussen moeder en kind. Dit zijn kenmerken van een verstoorde relatie tussen moeder en kind.

5.4 Conclusie vierde deelvraag

‘Wat voor invloed heeft huiselijk geweld op de hechting tussen de kinderen en de moeders woonachtig bij het Sociaal Pension Hulst?’

Het huiselijk geweld heeft op alle moeders een grote impact gehad waar ze nog steeds de gevolgen van ervaren. De moeders geven aan last te hebben van een minderwaardigheidsgevoel, schuldgevoelens ervaren tegenover hun kinderen en onzeker zijn in de opvoeding. Deze onzekerheid heeft volgens hen een invloed op de relatie die ze met hun kinderen hebben. De woonbegeleiding is het hier mee eens en geeft aan dat het huiselijk geweld een belangrijke factor is voor gedragsverandering bij zowel moeder als kind. Deze gedragsverandering heeft een negatief effect op de relatie tussen moeder en kind. Het merendeel van de woonbegeleiders geven aan deze

gedragsverandering bij zowel moeder als kind ook voor een onveilige hechting bij het kind kan zorgen. Dit is voornamelijk zichtbaar in de afstand en nabijheid die zich voordoet in de relatie tussen moeder en kind. Het kind kan bijvoorbeeld in paniek raken als moeder uit het zicht verdwijnt of juist geen waarde hechten aan de moeder. Het merendeel van de woonbegeleiding erkennen dit gedrag te zien binnen hun begeleidingen. Echter geven alle moeders aan een goede en hechte band te hebben met hun kinderen. Op basis van deze uitspraken kan er geconcludeerd worden dat huiselijk geweld ervoor kan zorgen dat er een onveilige hechting bij het kind ontstaat maar dat ouders dit nauwelijks herkennen.

5.5 Conclusie vijfde deelvraag

‘Welke rol heeft vader bij de verstoorde relatie tussen het kind en de moeder die woonachtig zijn bij Sociaal Pension Hulst?’

Bij drie van de zes respondenten is de relatie tussen kind en vader een belangrijk onderwerp. De moeders stimuleren het contact tussen vader en kind door vader een mogelijkheid te bieden een band met zijn kind op te bouwen. Het valt op dat deze band niet wordt gerelateerd aan de rol die de vader heeft binnen de opvoeding. Dit maakt dat ouderonthechting een minder prominente rol heeft in de relatie tussen het kind en de ouders. De vrouwen geven aan dat de kinderen de vader voornamelijk zien in het weekend en zij de voornaamste opvoedingsrol op zich nemen. Echter blijkt dat de vaderrol in de opvoeding voor elke vrouw als lastig wordt ervaren door de gebeurtenissen uit het verleden, wat ervoor zorgt dat er in de meeste gevallen sprake is van een moeizame communicatie tussen moeder en ex-partner. De andere helft van de respondenten geven geen duidelijk antwoord op de vraag en gaan niet verder in op het gespreksonderwerp. De woonbegeleiding geeft aan dat systemisch werken een uitgangspunt is maar de vrouwen hier toestemming voor moeten geven willen ze dit kunnen uitvoeren. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er vanuit de woonbegeleiding nog meer de nadruk gelegd dient te worden op het systemisch werken zodat het vanzelfsprekend onderwerp wordt in de begeleiding door bij start van de begeleiding dit al voorwaarde mee te geven. Op deze manier wordt er een patroon van angst doorbroken bij de moeders.

5.6 Conclusie zesde deelvraag

“Tegen welke feiten lopen de medewerkers van het Sociaal Pension Hulst aan wat betreft de begeleiding van moeders om de verstoorde relatie met het kind te verbeteren na huiselijk geweld?”

Uit de interviews met de woonbegeleiders blijkt dat er onduidelijkheid is wat betreft de gestelde verwachtingen van hun begeleiding aan de kinderen. Er wordt van de woonbegeleiding gevraagd hier een balans in te vinden en indien nodig andere instanties in te schakelen. Echter blijkt dat de samenwerking met ketenpartners niet altijd naar wens verloopt. Het komt regelmatig voor dat er vanuit verschillende visies en belangen wordt gewerkt, waardoor de begeleiding van de kinderen anders verloopt dan de woonbegeleiding voor ogen heeft. Daarnaast verloopt de samenwerking met de veerkrachtmedewerkers van de veilige opvang ook niet optimaal, dit is nader uitgelegd in 5.1.

Een ander obstakel waar de woonbegeleiding tegenaan loopt is het tijdsgebrek. Naast dat de gemeente geen indicaties geeft voor kind hulpverlening binnen het Sociaal Pension, zijn de woonbegeleiders alleen aanwezig tussen half 9 en 5 op werkdagen. In dit tijdsbestek zitten de basisschoolkinderen voor een groot deel op school, wat maakt dat het lastiger is voor de woonbegeleiding om een moment te plannen waarin zowel moeder als kind gezien kan worden. Ook is er geen ruimte meer om de interactie tussen moeder en kind te observeren in de gezinssituatie. Door de huidige Covid19 worden er momenteel ook geen activiteiten georganiseerd, wat maakt dat het kind steeds meer uit het oog wordt verloren.

5.7 Conclusie onderzoeksvraag

“Welke aspecten kunnen een bijdrage leveren aan de begeleiding die medewerkers van het Sociaal Pension Hulst aan moeders bieden gericht op het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind na huiselijk geweld?”

Aan de hand van de resultaten kan er geconcludeerd worden de medewerkers behoefte hebben aan tools voor de begeleiding aan de moeders om de relatie met het kind te verbeteren, ondanks dat de moeders de begeleiding als vertrouwd en positief ervaren. De begeleiding van de medewerkers aan de moeders om de verstoorde relatie met het kind te verbeteren kan geoptimaliseerd worden door de methodiek Veerkracht meer adequaat in te zetten in het begeleidingstraject. Dit kan bereikt worden om doormiddel van bijscholing over zowel de methodiek Veerkracht als systeemgericht werken, de medewerkers meer expertise en specialisatie aan te reiken die men kan toepassen in hun persoonlijke begeleiding. Een goede begeleiding na bijscholing is hierin van belang. Daarnaast is het van belang om de samenwerking met de veerkrachtmedewerkers vanuit de Veilige Opvang te optimaliseren. Door een betere samenwerking kunnen de woonbegeleiders van het Sociaal Pension gebruik maken van de expertise en specialisatie van de veerkrachtmedewerkers binnen hun casussen. Een andere mogelijkheid is om een kind-hulpverlener binnen het Sociaal Pension aan te nemen die gespecialiseerd is op het werken met kinderen. Deze medewerker kan zich specifiek richten op de relatie tussen moeder en kind, een ondersteuning zijn in de behoefte van het kind en korte lijntjes houden met de woonbegeleiding van het Sociaal Pension. Op deze manier kan per eenoudergezin worden gekeken welke behoeftes er zijn en hier een passende begeleiding voor zowel moeder als kind worden toegepast. Daarnaast wordt er door de woonbegeleiding aangegeven dat de samenwerking met ketenpartners geoptimaliseerd kan worden door meer openheid en transparantie.

Een ander aspect wat binnen de begeleiding van de medewerkers geoptimaliseerd kan worden is het systeemgericht werken. Momenteel moet de moeder toestemming geven om contact op te nemen met vader en ander netwerk. Uit de resultaten komt naar voren dat een minderheid van de moeders geen behoefte heeft aan contact met de vader omdat er nog te veel pijn en angst zit. Om dit patroon van angst te doorbreken is het effectief om het systeemgericht werken als voorwaarde aan te stellen binnen de begeleiding. Het is hierbij van belang om maatwerk te bieden bij elke casus hoe het systeemgericht werken vorm gegeven kan worden. Het belang van het kind staat in dit gehele proces centraal. Daarnaast is het belangrijk om de invloed van vader goed in het oog te houden en er bewust van te zijn dat er de mogelijkheid is om het contact te verbreken in belang van het kind.

Tot slot is er volgens de woonbegeleiding nauwelijks mogelijkheid om inzicht te krijgen in de interactie tussen de gezinsleden door de huidige werktijden. Voor de optimalisatie van de begeleiding is het van belang om tijd te hebben voor een gesprek met de kinderen en moeder en kind samen te zien. Het is aan Emergis om voor enkele bovenstaande ontwikkelingen tijd en geld vrij te maken zodat de begeleiding aan de moeders geoptimaliseerd kan worden.

6. Discussie

Dit hoofdstuk bevat de beschrijving van de discussie over het onderzoek. In deze discussie staan in de komende paragrafen de volgende onderwerpen beschreven: de methodische discussie, de inhoudelijke interpretatie van de onderzoekconclusies, nieuwe informatie, feedback van de opdrachtgever en een beschrijving van mijn eigen onderzoeksproces.

6.1 Methodische discussie

6.1.1 Betrouwbaarheid

In de resultaten staat beschreven dat de homogeniteit van het onderzoek verhoogd zal zijn door de dataverzameling te doen aan de hand van een eenzelfde interviewformat. Tijdens het interview is naar voren gekomen dat de interviewvragen dermate op elkaar aansloten dat de respondenten meerdere malen verschillende vragen beantwoorden binnen een antwoord. Daarnaast is gebleken dat de interviewer het als lastig ervaarde om tijdens elk interview het interviewformat precies te volgen. Dit maakt dat de vragen niet bij elk interview in dezelfde volgorde gesteld zijn waardoor er toevallige en systematische fouten zijn ontstaan. Hierdoor is de externe betrouwbaarheid van het onderzoek verlaagd. In de resultaten is beschreven dat er gebruik is gemaakt van semigestructureerde interviews wat de interviewer de mogelijkheid heeft gegeven om doorvragen op maat te stellen. Dit maakt dat er niet in elk interview dezelfde doorvragen zijn gesteld, wat de betrouwbaarheid heeft verlaagd.

In de beschrijving van het veldwerk is er aangegeven dat de keuze is gemaakt om de onderzoeksvraag aan te passen door een verstoorde relatie toe te voegen. Deze keuze maakt dat er ook een deelvraag in het onderzoek is toegevoegd om een verstoorde relatie nader toe te lichten waardoor de betrouwbaarheid van het onderzoek wordt vergroot. Omdat het steeds ter sprake kwam tijdens de interviews was er voldoende gegevens voor handen om deze vraag te kunnen beantwoorden. Verder in het onderzoeksproces kwam naar voren dat er nog een deelvraag miste over de huidige obstakels die de woonbegeleiders momenteel ervaren tijdens de begeleiding van de moeders gericht op het verbeteren van de verstoorde relatie met het kind. De toevoeging van deze deelvraag maakt dat er een vollediger antwoord gegeven kon worden op het onderzoek, wat een positief effect heeft op de betrouwbaarheid van het onderzoek.

6.1.2 Validiteit

De interne validiteit van het onderzoek is verhoogd doordat er medewerkers en moeders van de locatie Hulst en Oostburg aan het onderzoek hebben deelgenomen. In de methode wordt aangegeven dat de interne validiteit mede is verhoogd door de vragenlijst die is opgesteld aan de hand van de topics. Echter is tijdens de uitvoering van het onderzoek gebleken dat de vragenlijst niet bij elke respondent identiek op dezelfde manier is afgenomen. De vraag is of dit invloed heeft op de validiteit van het onderzoek. Dit lijkt geen invloed te hebben gehad op de uiteindelijke uitkomst van de resultaten omdat eenzelfde antwoorden zijn gegeven op de interviewvragen. Dit heeft er voor gezorgd dat er een duidelijke conclusie geschreven kon worden, wat maakt dat de validiteit verhoogd is. Tot slot was er een risico op sociaal wenselijk antwoorden van de respondenten omdat zij op het moment van het onderzoek woonachtig zijn bij Sociaal Pension Hulst. Zij kunnen een mate van afhankelijkheid ervaren tegenover de begeleiding waardoor ze niet geheel kritisch durven zijn. Dit zorgt ervoor dat de externe validiteit in twijfel kan worden gebracht.

6.1.3 Bruikbaarheid

In de methode staat beschreven dat de bruikbaarheid van het onderzoek wordt verhoogd omdat zowel de vragen als de antwoorden gericht zouden zijn op de praktijk. Echter worden de interviewvragen indirect opgesteld aan de hand van topics die voortkomen uit de wetenschappelijke

bronnen binnen het theoretisch kader. Dit maakt dat de vraag kan worden gesteld of de interviewvragen daadwerkelijk toegespitst waren op de praktijk van zowel de woonbegeleiders als de moeders binnen het Sociaal Pension. Over de antwoorden van de respondenten is geen twijfel dat deze direct uit de praktijk komen, wat alsnog de bruikbaarheid van het onderzoek verhoogd. De gekozen methode voor het onderzoek, namelijk de semigestructureerde interviews, was uitermate geschikt. Dit gaf de onderzoeker de mogelijkheid om de rode draad van het onderzoek vast te houden, maar er was ook ruimte voor diepgang door middel van doorvragen. Dit heeft er voor gezorgd dat het uiteindelijk een realistisch onderzoek is geworden gericht op de gestelde onderzoeksvraag.

6.2 Inhoudelijke interpretatie conclusie

In de conclusie van de eerste deelvraag komt naar voren dat er verschillende methodieken worden ingezet in de begeleiding van het Sociaal Pension. Een van deze methodieken is Krachtwerk waarbij er door positieve benadering gericht wordt om de moeders terug in hun kracht te zetten. Dit sluit aan op de theorie van Wolf (2016). Volgens haar gaat men binnen Krachtwerk ervan uit dat elke cliënt het vermogen heeft om te herstellen en het leven te veranderen, ook bij een periode van tegenslag. Om dit te bereiken is het volgens de theorie van belang om een goede werkrelatie te hebben met de cliënt. Vertrouwen, veiligheid en transparantie staan hierin centraal (De Vries, 2008). De woonbegeleiding beaamt dit en geeft aan dat het van belang is om een vertrouwensband op te bouwen voordat moeders open kunnen zijn over ingrijpende onderwerpen. Volgens De Vries (2008) is er alleen een positief effect van de werkrelatie als de cliënt deze relatie ook daadwerkelijk als positief ervaart. Dit sluit aan bij de resultaten van de moeders. Zij beaamt dat vertrouwen en transparantie een voorwaarde is om zich open te kunnen stellen naar hun begeleiders toe. Door de fijne werkrelatie voelen ze zich vertrouwd en hebben het gevoel dat ze met elke hulpvraag terecht kunnen bij hun begeleiding.

Zowel in de theorie als de resultaten komt naar voren dat het Sociaal Pension zich voornamelijk richt op de hoofdvraag van de moeder die vaak praktisch gericht is. De woonbegeleiding heeft voornamelijk een observerende en signalerende functie wat betreft de relatie tussen moeder en kind. Daarnaast bieden ze aan de hand van gesprekken vraaggerichte ondersteuning aan de moeders die gericht kan zijn op de relatie tussen moeder en kind. In de conclusie staat weergegeven dat medewerkers onderdelen van de methodiek Veerkracht proberen te integreren in hun handelen, maar hier niet voldoende expertise en specialisatie in te bezitten om kinderen de optimale hulp aan te bieden. Deze conclusie komt overeen met Van der Ende, Van Busschback & Wunderink (2016). Zij geven aan dat hulpverleners vaak niet vertrouwd zijn met de ondersteuning die ze kunnen bieden met betrekking op de specifieke vaardigheden die gericht zijn op het verbeteren van een ouder-kind relatie. Dit komt ook terug in de resultaten van de woonbegeleiders. Er wordt aangegeven dat er onduidelijkheden zijn over de gestelde verwachtingen van de begeleiding aan de kinderen. Vaak heeft de begeleiding de wil wel om de juiste begeleiding aan zowel kind en moeder te geven maar mist zowel de expertise als de mogelijkheid om dit te realiseren.

In de conclusie van de derde deelvraag komt naar voren dat de relatie tussen moeder en kind over het algemeen verstoord is door de ervaringen die ze in het verleden hebben meegemaakt. Dit komt overeen met de theorie van Nieuwehuis (2008). Zij geeft aan dat de relatie tussen ouder en kind onder druk heeft gestaan door het geweld in het gezin. Dit maakt dat de relatie een andere vorm heeft aangenomen doordat het vertrouwen die de kinderen in de ouders hebben is aangetast. Een veel voorkomend fenomeen is parentificatie waarbij het kind een steunpilaar is voor de moeder. Echter blijkt in de resultaten van de woonbegeleiding dat dit niet terugkomt in de gezinnen binnen het Sociaal Pension Hulst. Woonbegeleiders signaleren voornamelijk een gelijkwaardige relatie

tussen moeder en kind of dat een kind in een loyaliteitscrisis terecht komt door manipulatie van één ouder ten opzichte van de andere ouder. Dit komt overeen met de theorie van Koppejan-Luitze (2020). Volgens haar is het mogelijk dat een kind door een loyaliteitsconflict één ouder gaat buitensluiten om stress te voorkomen.

In de vierde deelvraag wordt de vraag gesteld of het huiselijk geweld invloed heeft op de hechting tussen moeder en kind. In de resultaten komt sterk naar voren dat de moeders allerlei gevolgen ervaren aan de hand van huiselijk geweld. Denk daarbij aan angst, een minder zelfvertrouwen en schuldgevoelens naar de kinderen toe. Volgens de moeders heeft deze onzekerheid invloed op de relatie met het kind. Volgens de theorie van Koppejan-Luitze (2020) heeft deze onzekerheid invloed op de veiligheid van de kinderen. Deze veiligheid is juist van belang voor een veilige hechting tussen moeder en kind. Graham-Bermann & Edleson (2001) geven in hun theorie aan dat de hechting tussen moeder en kind ook verstoord kan worden als gevolg van het blootstellen aan huiselijk geweld. Het kan dat de kinderen hier een trauma aan hebben overgehouden en zo te maken krijgen met hechtingsproblematiek. Opvallend is dat woonbegeleiding juist aangeeft dat je niet kan uitsluiten of er een verband is tussen de hechtingsproblematiek van de kinderen en een mogelijk trauma. Echter geeft Graham-Bermann & Edleson (2001) aan dat dit juist wordt veroorzaakt doordat ze opgroeien in een fysieke en psychische onveilige situatie wat heftige emoties kan oproepen. Een kind heeft een veilige basis nodig om de mogelijkheid te voelen op onderzoek uit te gaan en zichzelf te ontwikkelen (Koppejan-Luitze, 2020). Van der Meiden (2019) sluit hierbij aan, zij geeft aan dat een goede ouder-kind relatie zich uit in een positieve hechtingsrelatie die vooral gebaseerd is op sensitiviteit en vertrouwen. Het is opvallend dat de moeders, in tegenstelling tot de theorie, aangeven een hechte en vertrouwde relatie te hebben met de kinderen, ondanks de eerder genoemde gevolgen die ze ervaren van huiselijk geweld.

Enkele moeders hebben er voor gekozen om geen contact met de vader te onderhouden van het kind, waardoor het kind geen hechtingsband heeft met de vader en negatief of helemaal niet over vader praat. Ook de woonbegeleiding merkt dit op en geeft aan dat kinderen vaak in een moeilijke positie worden gezet door ouders doordat ze negatief over de ander praten. Dit komt overeen met de theorie van Koppejan-Luitze (2020). Hierin staat beschreven dat de hechting ook een andere vorm kan krijgen aan de hand van huiselijk geweld of een scheiding. Doordat een kind bewust of onbewust moet kiezen tussen ouders kan het in een loyaliteitsconflict komen. Dit ontstaat voornamelijk doordat de ouders negatief over elkaar praten of manipulerend zijn. Het gevolg van een loyaliteitsconflict kan buitensluiting zijn van één ouder omdat het kind voor de andere ouder kiest om zo stress te voorkomen, ook wel partner Alienation genoemd. Dit is iets wat de woonbegeleiding binnen het Sociaal Pension ook herkent bij de kinderen. Volgens Hollebrandse (2008) is het voor het kind van belang dat de ouders juist een goede relatie hebben met elkaar. Een goede relatie tussen de ouders biedt veiligheid aan het kind en zorgt voor betrouwbaarheid die kinderen nodig hebben in hun ontwikkeling.

6.3 Nieuwe informatie

Na de uitvoering van het veldwerk is er besloten om extra informatie toe te voegen aan het theoretisch kader. Eerder wordt er beschreven dat het begrip 'verstoorde relatie' is toegevoegd aan de onderzoeksvraag. Echter komt dit begrip niet terug in het theoretisch onderzoek waardoor er besloten is een paragraaf toe te voegen aan de theorie voor nader onderzoek. Tot slot is er aan de hand van de feedback van de begeleider een verdieping toegevoegd over de werkrelatie tussen cliënt en woonbegeleider. Ook is er nog verder ingegaan op de mogelijke knelpunten in de hulpverlening. Deze informatie is terug te vinden onder 2.4 Begeleiding binnen Sociaal Pension.

6.4 Verwijzing bijlage feedback opdrachtgever

Het feedbackverslag is opgesteld door de opdrachtgever namelijk, Judith van de Vijvre woonbegeleider van Sociaal Pension Hulst. Het feedbackverslag is terug te vinden in bijlage 1.

Reactie van de onderzoeker op de feedback:

Een eerlijk en realistisch verslag waar duidelijk mijn ontwikkelingsproces naar voren komt. De feedback beschreven in het verslag is eerder in een gesprek besproken waardoor ik hier van op de hoogte was op het moment dat het verslag is geschreven. Ik kan mij aansluiten aan de gegeven feedback. Echter heb ik ervoor gekozen om aanbeveling 5.6 niet aan te passen omdat ik achter mijn opgestelde aanbeveling sta.

6.5 Eigen onderzoeksproces

6.5.1 Onderzoeksproces

Het onderzoeksproces is niet geheel volgens plan verlopen maar ik heb er een goed en tevreden gevoel aan over gehouden. In het begin had ik moeite met een concreet onderwerp te vinden in de praktijk die aansloot bij de eisen van de SKJ. Ik had uiteindelijk een onderzoeksvraag geformuleerd, maar ik merkte dat deze niet goed bij mijn interesse aansloot. Hier ga ik verder op in bij het beschrijven van mijn onderzoeksgedrag. Nadat ik van onderwerp was veranderd, had ik de motivatie om door te gaan. Het beschrijven van het theoretisch kader en de methode verliep volgens plan. Ik heb hier weinig tot geen obstakels ervaren en kon dit met een goed gevoel afronden. Het interviewen verliep in eerste instantie vlotter dan ik had gedacht. Echter bleek het lastig te zijn om het juiste aantal respondenten te vinden voor mijn onderzoek die een waardevolle inbreng hadden. Er was een respondent die aangaf op het laatste moment aan dat het voor haar te persoonlijk was waardoor ik opnieuw een andere respondent moest contacteren. Ik ben er toen achter gekomen dat het goed is om soms 'out of the box' te handelen om het doel te bereiken. Helaas kon deze respondent uiteindelijk ook niet deelnemen aan het interview door persoonlijke omstandigheden. Dit maakt dat er uiteindelijk 11 respondenten hebben meegedaan aan het interview in plaats van 12. Vanaf het eerste interview vond ik de informatie interessant en relevant voor mijn onderzoek. Dit maakt dat mijn motivatie voor mijn onderwerp alleen maar is blijven groeien.

Ik kwam er achter dat ik in mijn planning geen rekening had gehouden met het coderingsproces. Ik vond het lastig om vorm te geven aan het coderen maar na een aantal gesprekken met mijn studiegenoten en mijn begeleider is dit gelukt. Doordat ik er veel aandacht en energie in het coderingsproces zat, had ik de resultaten helder voor me. Dit maakte het voor mijzelf makkelijker was om de resultaten weer te geven op papier. Bij het opstellen van de conclusie merkte ik dat ik alles heel uitgebreid beschreef en eigenlijk geen antwoord gaf op de deelvragen. Ik ben toen extra kritisch op mijzelf geweest zodat ik de conclusie helder en concreet kon weergeven. Een ander obstakel waar ik tegenaan liep was de verbindingen maken tussen de praktijk en de theorie. Ik kwam er achter dat ik theorie miste in mijn theoretisch kader die ik alsnog heb toegevoegd. Denk daarbij aan de werkrelatie en mogelijke knelpunten in de hulpverlening. Echter blijf ik dit een lastig proces vinden. Ondanks dat ik het lastig vond ben ik tevreden met het eindresultaat.

6.5.2 Onderzoeksgedrag

Ik ben tevreden over mijn onderzoeksgedrag gedurende het opstellen van mijn verslag. Zoals eerder aangegeven vond ik het in het begin lastig om een concreet probleem in de praktijk te vinden. Ik was in deze periode nog gefocust om mijn SKJ te halen binnen mijn studie, wat maakt dat mijn onderwerp van mijn onderzoek gelinkt moest worden aan de doelgroep jeugd of kinderen. Na verschillende gesprekken had ik het idee om mijn onderzoeksverslag te schrijven die gericht was op het optimaliseren van de begeleiding aan kinderen met gedragsstoornissen. Echter bleek dat dit

onderwerp helemaal niet bij mij paste en al snel liep ik vast. Dit deed niet goed aan mijn motivatie waardoor ik ervoor heb gekozen om het helemaal anders te doen. Ik heb toen besloten om mijn huidige onderwerp te gebruiken voor mijn onderzoeksverslag, iets wat ik echt interessant vind.

Ik ben het gehele proces erg kritisch geweest naar mijzelf wat er mede voor heeft gezorgd dat de kwaliteit van het verslag verhoogd is. Tijdens de interviews durfde ik de respondenten uit te dagen door middel van het doorvragen, waardoor het interessante gesprekken werden. Echter merkte ik dat ik het soms lastig vond om bij het onderwerp te blijven, mede omdat ik vanuit de respondent de behoefte voelde om over bijvoorbeeld de ervaringen te praten. Ik heb hier op gevoel ruimte voor gegeven, wat er ook voor heeft gezorgd dat de interviews bij over het algemeen langer waren dan de bedoeling. Ondanks dat kreeg ik van alle respondenten terug dat het een fijn gesprek en ik een fijne gesprekspartner was.

Ik heb de afgelopen periode gemerkt dat het schrijven van een onderzoeksverslag een proces is waar je doorheen moet. Het is een kwestie van schrijven, lezen en herschrijven. Het kost tijd om de verbindingen te zien en deze ook helder op papier te krijgen. Dit maakt dat ik het fijn vind dat ik op tijd aan mijn onderzoeksverslag ben begonnen. Ik heb de tijd genomen om alles kritisch te bekijken wat maakt dat ik een onderzoeksverslag heb geschreven waar ik trots op ben.

7. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk bevinden zich zes aanbevelingen die opgesteld zijn aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek.

7.1 Verbeteren samenwerking met veerkrachtmedewerkers van de Veilige Opvang

De eerste aanbeveling is gericht op het verbeteren van de samenwerking met de Veerkracht medewerkers van de Veilige Opvang. In de resultaten komt naar voren dat er onder de woonbegeleiding van het Sociaal Pension onduidelijkheid is over de samenwerking met de Veilige Opvang. De meerderheid van de respondenten geeft aan op de hoogte te zijn van deze mogelijkheid, maar niet precies weten hoe dit in zijn werk gaat. Door de samenwerking te verbeteren kunnen de Veerkrachtmedewerkers van de Veilige Opvang optimaal worden ingezet. Deze samenwerking zal verbeterd kunnen worden door verschillende activiteiten gezamenlijk uit te voeren. Te beginnen met vaste momenten in de vergadering waar zowel de woonbegeleiding als de Veerkrachtmedewerkers aanwezig zijn zodat er snellere samenwerking plaats kan vinden. In tijdsfrequentie om de maand zijn. Daarnaast kan er teambuilding met zowel de Veilige Opvang als het Sociaal Pension georganiseerd worden. Deze momenten zorgen ervoor dat de medewerkers elkaar weten te vinden, ook binnen de casuïstiek.

7.2 Eigen kind-hulpverlener bij Sociaal Pension

In de resultaten komt naar voren dat een Veerkrachtmedewerker binnen het Sociaal Pension een toevoeging aan het team zal zijn. Echter is de onderzoeker van mening dat het geen Veerkrachtmedewerker moet zijn maar een kind-hulpverlener die zich focust op de kinderen. De tweede aanbeveling is dan ook om een medewerker aan het gehele team van het Sociaal Pension toe te voegen die SKJ-geregistreerd is en zich specifiek richt op de kinderen. De kind-hulpverlener is niet alleen gespecialiseerd in de methodiek Veerkracht, ook bezit hij/zij de expertise om op andere gebieden de moeders en de kinderen te ondersteunen. Denk daarbij aan Intensieve Pedagogische Thuisbegeleiding of psycho-educatie. Deze keuze is gemaakt omdat er niet alleen kinderen woonachtig zijn binnen het Sociaal Pension die te maken hebben gehad met huiselijk geweld. Het kan ook zijn dat de moeder door een psychische aandoening moeilijkheden ervaart in de opvoeding en omgang met het kinderen, wat een andere benadering en begeleiding voor de kinderen vraagt. De voornaamste taak van de medewerker is aansluiten bij de behoeften van de kinderen en hier een geschikte begeleiding op toepassen. Dit kan de methodiek Veerkracht zijn, maar ook een andere begeleidingsvorm is mogelijk. Daarnaast is het van belang dat de medewerker regelmatig contact heeft met de kinderen binnen het Sociaal Pension en groepsactiviteiten organiseert voor de kinderen. Dit biedt naast duidelijkheid en vertrouwen bij de kinderen, ook de mogelijkheid voor woonbegeleiding om in nauw verband samen te werken met de kind-hulpverlener. Op deze manier is de kind-hulpverlener goed bereikbaar voor woonbegeleiding als er vragen zijn over de expertise gericht op de opvoedondersteuning en om de relatie tussen moeder en kind te verbeteren.

Aangezien er binnen het Sociaal Pension Hulst momenteel de meeste kinderen zijn, is dit de beste locatie om met de extra medewerker te starten. Dit zal om te beginnen twee middagen in de week kunnen zijn, namelijk woensdagmiddag en vrijdagmiddag. Er is voor dit moment gekozen omdat de kinderen op het basisonderwijs dan meestal eerder vrij zijn van school. Deze dagen zijn afhankelijk van de verschillende scholen op de locatie, aangezien elke school een ander rooster hanteert.

7.3 Systeemgericht werken

In de conclusie kwam naar voren dat de moeder toestemming moet geven om systeemgericht te kunnen werken binnen de begeleiding. Echter kan dit er voor zorgen dat ze in hun angstgedrag blijven hangen en hier geen toestemming voor geven mijn derde aanbeveling is daarom gericht om

het systeemgericht werken een vast onderdeel te maken van de begeleiding. Door deze manier van werken als voorwaarde te stellen in begeleiding, hebben de moeders geen mogelijkheid om in hun angstgedrag te blijven hangen. De moeders krijgen de kans om op deze manier anders te kijken naar het gedrag tussen hen en de vader van de kinderen. Het leren zien en het bespreekbaar maken, maakt dat ze er iets mee kunnen doen. Deze ontwikkeling kan resulteren in een ander perspectief en vermindering van angst. Het is wel van belang dat de systeemgerichte begeleiding op maat wordt uitgevoerd gericht op de cliënt. Binnen het systeemgericht werken behoort het contact met vader maar ook met andere familieleden zodat er een steunnetwerk wordt opgebouwd. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door samen toe te werken naar begeleide contactmomenten of het systeem te betrekken bij de begeleiding. Dit kan al gedaan worden door een telefoontje of een moment te organiseren waarbij het netwerk samen komt. Om meer systemisch te kunnen werken binnen het Sociaal Pension Hulst is een verdiepende training over systemisch werken aan de medewerkers binnen het Sociaal Pension Hulst wenselijk.

7.4 Werktijden aanpassen

In de resultaten komt naar voren dat de medewerkers binnen het Sociaal Pension nauwelijks de ruimte ervaren om de interactie tussen moeder en kind te observeren. Dit komt voornamelijk omdat de werktijden van de medewerkers van half 9 tot 5 zijn, een tijdsperiode waar de basisschoolkinderen voor een groot deel van op school zitten. De vierde aanbeveling is om ook werkzaam te zijn op momenten dat de kinderen thuis zijn, zoals in de avond of de weekenden. Concreet betekent dit dat de medewerkers gerouleerd 1 avonddienst in de maand draaien. De medewerker zal dan ook later op de dag beginnen zodat de uren gelijk blijven. Daarnaast zullen er 1x in de maand weekenddiensten door de medewerkers worden vervuld. Om dit te compenseren is de medewerker een andere dag vrij in de week. Op deze manier is er meer zicht op de interactie tussen moeder en kind en is er ook meer ruimte om met de kinderen aan de slag te gaan.

7.5 Intervisie

De vijfde aanbeveling is gericht op een terugkomend onderdeel van de werkzaamheden binnen het Sociaal Pension om ervaringen te delen en deze uit te diepen. Dit kan worden bereikt door middel van een tweemaandelijks intervisie. Op deze manier wordt de deskundigheid van de medewerkers bevorderd en de kwaliteit van de begeleidingen verbeterd. De intervisie is een extra teambijeenkomst die georganiseerd wordt naast de cliëntbesprekingen die maandelijks gehouden worden. De intervisie zal begeleid worden door een externe supervisor.

7.6 Vervolgonderzoek naar de financiële mogelijkheden voor een kind-hulpverlener binnen het Sociaal Pension

Eerder in de aanbevelingen is aangegeven dat een mogelijke kind-hulpverlening een waardevolle toevoeging zal zijn binnen het team. Echter is het wel van belang dat er gekeken wordt naar de financiële mogelijkheden. De zesde aanbeveling bevat dan ook een vervolgonderzoek naar de mogelijkheden die er zijn om een kind-hulpverlener toe te voegen aan het team. Hier wordt specifiek gekeken naar de indicaties die worden uitgegeven vanuit de gemeente voor kind-hulpverlening of een mogelijke bijdrage aan de organisatie vanuit de jeugdwet.

Bronnenlijst

Ainsworth, M.D.S., & Wittig, B. A. (1969). *Attachment and exploratory behavior of one-year-olds in a strange situations*. In B. M. Foss (Ed.), *Determinants of infant behavior*, jaargang 4, p. 111-136). London, Methuen.

Alarcon, I., van Brummen, M., Jongepier, N. (2015). *Kinderen in beeld in de vrouwenopvang*. Woerden: vanmontfort

American Academy of Pediatrics. (2014). *Literacy Promotion: An Essential Component of Primary Care Pediatrics Practice*. Geraadpleegd op 29 december 2020, van: <https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/134/2/404.full.pdf>

Bateman AW, Fonagy P. 2012. Handbook of mentalizing in mental health practice. Washington/Londen: American Psychiatric Publishing.

Bouwkamp, S. (z.d.). *Werken met hechtingsstoornissen*. Geraadpleegd op 29 december 2020, van: <https://www.kempler-instituut.nl/artikelen/werken-met-hechtingsstoornissen/>

BPSW (2016). *Beroepscode voor maatschappelijk werk*. Geraadpleegd op 14 december, van: https://issuu.com/nvmwstaf/docs/nvmw_beroepscode

Buijten, B. (2009) De vrije teugel. Maatwerk, jaargang 10, nummer 3, pp. 5

CBS (2019). *Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling in cijfers*. Geraadpleegd op 18 december 2020, van: <https://longreads.cbs.nl/impactmonitorhgkm-2019/aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling-in-cijfers/>

De Bruin, L. (2012). *Oplossingsgericht opvoeden*. Amsterdam: Hogrefe

De Mönnink (2017). *Traumasurevival en de trauma-opvangmethode*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. Geraadpleegd van:

Doorn, L., Huber, M. A., Kemmeren, C., Linde, M. v., Räkens, M., & Uden, T. v. (2013). Geraadpleegd op 12 november, van: <https://www.movisie.nl/publicatie/outreachend-werkt>

Dijkstra, P. (2012). *Omgaan met hechtingsproblemen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Ferwerda, H. (2007). *Met de deur in huis. Omvang, aard achtergrondkenmerken en aanpak van huiselijk geweld in 2006 op basis van landelijke politiecijfers*. Arnhem: Advies- en Ond3erzoeksgroep Beke.

Gieles, J (2014, juli). De cruciale rol van een vader in een meisjesleven. *Psychologiemagazine*. Geraadpleegd van: <https://www.psychologiemagazine.nl/artikel/papa-en-ik/>

Graham-Bermann, S.A. en J.L. Edleson (2001), 'Domestic Violence in the lives of children. The future of research, intervention, and social policy'. Washington, American Psychological Association Books.

Groen, B. & Geurts, E. (2008). *In ontmoeting. Een interactieve benadering van geweld binnen eerculturen*. Amsterdam: SWP

Hollebrandse, M. (2018, juni). *Zo belangrijk zijn vaders in de opvoeding*. Geraadpleegd op 29 december 2020, van: <https://visie.eo.nl/artikel/2018/06/zo-belangrijk-zijn-vaders-in-de-opvoeding>

Ijzendoorn, M.H. van (2008). *Opvoeding over de grens: gehechtheid, trauma en veerkracht*. Amsterdam: Boom academic

- Jansen, H., Wentzel, W. & Visser, B. (2015). *Basisboek huiselijk geweld*. Bussum: Coutinho
- Jongepier, N. & Vugt, M. (2012). *Veerkracht, methodisch werken met kinderen*. Amersfoort/Woerden: Federatie Opvang / Van Montfoort / Collegio
- Kamphuis, M. (2015). *Te vroeg volwassen: Over parentificatie*. Amsterdam: uitgeverij Boom.
- Koppejan-Luitze, H.S. (2020). *Ouderonthechting wetenschap en praktijk*. Psychologiepraktijk Hechtscheiden
- Kwast, A. (2020). *Visiedocument Sociaal Pension*. Hulst: Emergis.
- Lamb, E., M. (2004). *The role of the father in child development*. Hoboken: John Wiley & Sons
- Movisie (2016, juni). *Wat is huiselijk geweld?* Geraadpleegd op 17 december 2020, van: <https://www.movisie.nl/artikel/wat-huiselijk-geweld>
- Movisie. (2017, maart). *Signs of Safety*. Geraadpleegd op 16 december 2020, van: <https://www.movisie.nl/interventie/signs-safety>
- NCJ. (z.d.). *Hechtingstheorie*. Geraadpleegd op 17 december 2020, van: <https://www.ncj.nl/themadossiers/hechting/aandacht-voor-hechting/hechtingstheorie/>
- NCJ. (z.d.) *Wat is Stevig Ouderschap?* Geraadpleegd op 30 december 2020, van: <https://www.ncj.nl/stevigouderschap/wat-is-stevig-ouderschap/>
- Nieuwenhuis, A. (2008). *Huiselijk geweld op het netvlies gebrand: een onderzoek naar kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- NJI (2019, 15 februari). *Slachtoffers van huiselijk geweld*. Geraadpleegd op 8 november 2020, van: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Partnergeweld>
- NJI. (2015, juni). *Parent-Child Interaction Therapy (PCIT)*. Geraadpleegd op 30 december 2020, van: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Parent-Child-Interaction-Therapy-PCIT>
- Pruess, A. (2020, november). *10 tips van een gezinstherapeute om de relatie met je kind te versterken*. Geraadpleegd op 29 december 2020, van: <https://www.jmouders.nl/tips-gezinstherapeute-relatie-kind-versterken/>
- Roos Consultancy (z.d.). *Drie huizen*. Geraadpleegd op 12 januari 2021, van: <https://samenwerkenwijaanveiligheid.nl/training-signs-of-safety/signs-of-wellbeing/3-huizen-signs-of-safety/>
- Signs of Safety (z.d.). *Wat is Signs of Safety?*. Geraadpleegd op 16 december 2020, van: <https://www.signsofsafety.net/wat-zijn-tekenen-van-veiligheid/?lang=nl>
- Stadler, M. (2015, december). *Wie is de baas bij jullie?* Geraadpleegd op 2 januari 2021, van: <https://samencommuniceren.nl/wie-is-de-baas-bij-jullie/>
- Van der Lee, P (2020). Het geheim van een levenslange goede relatie met je kind. *Psychologiemagazine*. <https://www.psychologiemagazine.nl/artikel/goede-relatie-met-je-kind/>

Van der Meiden, J. (2019, augustus). *Waarom is de ouder-kindrelatie zo belangrijk?* Geraadpleegd op 30 december 2020, van: <https://visie.eo.nl/artikel/2019/08/waarom-is-de-ouder-kindrelatie-zo-belangrijk>

Van der Meulen, M. (2015, november). *8-fasenmodel interventiebeschrijving*. Utrecht: Movisie

Van Leeuwen, P. (z.d.). *Het 8-fasenmodel*. Geraadpleegd op 12 januari 2020, van: <https://www.petra-van-leeuwen.nl/het-8-fasenmodel/>

Visser, M. (2016). *The impact of destructive parental conflicts on children and their families*. Geraadpleegd op 14 december, van: <https://www.verder-online.nl/geld-bezit/tot-wanneer-ben-ik-nog-fiscaal-partner//>

Wentzel, W. (2003). *Huiselijk en seksueel geweld*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Wiggerink, J. & Vogel, M. (2019, oktober). *Signs of Safety interventiebeschrijving*. Utrecht: Movisie

Wij-leren (z.d.). *Interactiecirkel gedrag*. Geraadpleegd op 7 november 2020, van: <https://wij-leren.nl/roos-van-leary-gedrag.php>

Wolf, J. (2016). *Krachtwerk*. Bussum: Coutinho

Wolf, J. & Jonker, I. (2015). *Krachtwerk interventiebeschrijving*. Utrecht: Movisie

Rijksoverheid (z.d.). *Wat is huiselijk geweld?* Geraadpleegd op 17 december 2020, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/wat-huiselijk-geweld-is>

Steenberghe, M (2020, 17 april). OM maakt zich grote zorgen over onzichtbare toename huiselijk geweld door corona. *AD*. Geraadpleegd op 8 november, van: <https://www.ad.nl/eindhoven/om-maakt-zich-grote-zorgen-over-onzichtbare-toename-huiselijk-geweld-door-corona~ad31d362/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>

Bijlage 1. Feedbackverslag opdrachtgever

Feedback verslag op onderzoeksverslag Esmée Lippens.

Procesevaluatie:

Esmée is ruim op tijd gestart met haar onderzoek. Ze is van af de start hier actief mee aan de slag gegaan. Omdat ze hier op gefocust was kreeg haar stage en dat proces niet altijd evenredige aandacht. Dit ontdekte ze in haar proces uiteindelijk zelf ook en heeft toen weer een betere balans gezocht in haar onderzoek en stage. Verder heeft ze veel initiatief genomen voor gesprekken en beoordelingen voor haar onderzoek. Waardoor ze alles binnen gestelde termijn kon inleveren. Soms gaf dit wat druk op mij als opdracht gever omdat er niet altijd veel tijd was gepland om het plan na te lopen alvorens het ingeleverd diende te worden. Haar onderzoek was prima in orde en de juiste informatie van de organisatie is gebruikt om het onderzoek mee uit te voeren.

Feedback conclusies:

De conclusies van de deelvragen zijn uitgewerkt aan de hand van de interviews en de theoretische in informatie die voorhanden is. De vragen zijn juist gesteld en voor zover mogelijk ook juist beantwoord. Bij 5.5 wordt er gesproken over systemisch werken. Dit kan zeker voordelen hebben. Al zijn wij voor vader geen onafhankelijke partij. Wij begeleiden de moeder en staan in vertrouwen bij vader dan ook al vaak 2-0 achter. Dit aspect dient meegenomen te worden in de systemische begeleiding. In conclusie 5.6 wordt er gesproken over het tijdsgebrek en wordt dit vooral gelinkt aan de tijden waarop we werken. Dit klopt ook, al speelt de caseload ook een rol in mogelijkheid hebben om de kinderen wel of niet te kunnen begeleiden. Met bovengenoemde punten zou dan de conclusie 5.6 nog aangevuld kunnen worden. Dit geeft naar mijn inziens een completer beeld van het geheel. Verder zijn we het volledig eens met de gemaakte conclusies zoals beschreven.

Feedback bruikbaarheid/haalbaarheid aanbevelingen:

Er zijn verschillende aanbevelingen gedaan. Waar we ons in een aantal prima kunnen vinden. De samenwerking met de veerkrachtmedewerkers verbeteren is een hele goede aanbeveling. Die ook praktisch toepasbaar is.

De aanbeveling 7.2 is een mooie. Het zou een ideaal plaatjes zijn en zou veel van de aangekaarte problemen oplossen als dit uitgevoerd kan worden. Deze is in combinatie met 7.6. Het vervolgonderzoek of dit ook financieel mogelijk is. Dit vervolg onderzoek is wel nodig om zeker te weten of 7.2 ook daadwerkelijk haalbaar is.

7.3 Systeemgericht werken. Is naar mijn idee te beknopt. Het klopt zeker dat er een toestemming moet zijn om systeemgericht te kunnen werken echter dien de kennis van het personeel ook systeemgericht te zijn. Hier van is bij veel collega's nog geen theoretische kennis van. Dit stuk zou dan ook meegenomen moeten worden in de aanbeveling zonder is hij incompleet.

7.4 Werktijden aanpassen is zeker een optie alleen wordt er voorbij gegaan aan het feit dan nog geen uren meer zijn. Dus er nog steeds weinig/geen ruimte is om de grote hoeveelheid kinderen individueel te begeleiden. Het zicht op de kinderen zou zeker wel vergroten. Er zijn in de avonden en weekenden nu eenmaal meer kansen om de kinderen te zien.

7.5 Intervisie is een goed optie om zaken waar we als collega's tegen aanlopen te bespreken en zo meer mogelijke oplossingen te vinden voor deze zaken.

Opgesteld door: J. vd Vijvere Sociaal Pension Hulst.

Bijlage 2. Topiclijst met interviewvragen

Topiclijst gericht op respondentengroep een, de moeders binnen het Sociaal Pension Hulst.

Kernbegrip	Topic	Sub-topic	Interviewvragen
Huiselijk geweld	Intergenerationele overdracht		Welk gedrag van uzelf of van uw (ex)partner ziet u terug bij uw kinderen? En wat voor effect heeft dat op de relatie met uw kind(eren)?
	Opvoeding	Gelijkwaardige relatie Parentificatie Ongezonde relatie	Waar zal u in ondersteund willen worden wat betreft de opvoeding? Kunt u die vraag ook stellen aan uw begeleiding?
	Trauma	Traumatische gebeurtenissen Trauma's bij kinderen Heftige emoties	Op welke manier houdt u er rekening mee dat de gebeurtenissen een grote impact hebben op uw kind? Waar kunt u steun gebruiken van de begeleiding?
Hechttingsproblematiek	Onveilige hechting	Vertrouwen Sensitiviteit Loyaliteitsconflict	Is er wederzijds vertrouwen tussen u en uw kind?
	Omgaan met hechttingsproblematiek	Maatwerk Aansluiten bij het kind	Heeft u een ondersteuningsvraag aan de begeleiding als het gaat over de band tussen het kind en uzelf?
Ouder-kind relatie	Vaderrol	Opvoedingsrol Relatie met de moeder Het vaderschap	Welke rol heeft vader in de opvoeding? Op welke manier is vader in beeld? Wat is de invloed van zijn vaderschap op de opvoeding?
	Loyaliteitsconflict	Partner alienation Invloed op hechting Emotioneel karakter	Kan het kind vrij bewegen tussen beide ouders?
	Herstellen ouder-kind relatie		Hoe ziet voor u een goede ouder-kind band eruit? En is dat zoals de relatie tussen u en uw kind is? Wat gaat er allemaal goed/wat zal u willen verbeteren?
	Interventies herstellen ouder-kind relatie		Noem de 3 belangrijkste punten voor een goede ouder-kind relatie en hoe komt u daartoe?
Begeleiding binnen het Sociaal Pension Hulst	Huidige begeleiding	De werkrelatie	Hoe ervaart u de huidige begeleiding binnen het Sociaal

		Hulpmiddelen in de begeleiding	Pension Hulst gericht op de relatie tussen u en uw kind? Als u ondersteuning nodig heeft, kunt u aangeven hoeveel dat dan is? <i>Hoe ziet de ondersteuning er dan uit?</i>
--	--	--------------------------------	--

Topiclijst gericht op respondentengroep twee, medewerkers binnen het Sociaal Pension.

Kernbegrip	Topic	Sub-topic	Interviewvragen
Huiselijk geweld	Intergenerationele overdracht		In welke mate is dit zichtbaar in de begeleiding van een cliënt? Wat valt je dan op? Hoe maak je dat bespreekbaar en welke methodiek zet je daar voor in?
	Opvoeding	Gelijkwaardige relatie Parentificatie Ongezonde relatie	Welke effecten van de gevolgen van het huiselijk geweld zijn terug te zien in de opvoeding? Neem je dit mee in een educatiestuk naar moeder?
	Trauma	Traumatische gebeurtenissen Trauma's bij kinderen Heftige emoties	Op welke manier wordt er rekening gehouden met de trauma's van het kind binnen de opvoeding en hoe begeleid je dat?
Hechtingsproblematiek	Onveilige hechting	Vertrouwen Sensitiviteit Loyaliteitsconflict	Hoe signaleer je een onveilige hechting bij een kind?
	Omgaan met hechtingsproblematiek	Maatwerk Aansluiten bij het kind	Is onveilige hechting een makkelijk te bespreken onderwerp en welke kennis draag je over in gesprek met moeder?
Ouder-kind relatie	Vaderrol	Opvoedingsrol Relatie met de moeder Het vaderschap	Vind je dat je voldoende systemisch werkt en waar blijkt dat uit?
	Loyaliteitsconflict	Partner alienation Invloed op hechting Emotioneel karakter	Is er voldoende kennis over loyaliteit en hoe pas je die toe?
	Herstellen ouder-kind relatie		Heb je aandacht om de relatie tussen moeder en kind te herstellen?

			Is dit in elk gesprek een onderwerp?
	Interventies herstellen ouder-kind relatie		Wat is jouw favoriete manier om zowel met ouder als met kind te werken?
Begeleiding binnen het Sociaal Pension Hulst	Huidige begeleiding	De werkrelatie Hulpmiddelen in de begeleiding	Welke tools heb jij nodig om aan te kunnen sluiten bij deze problematiek?

Bijlage 3. Interviewformat voor beide respondentgroepen

Binnen deze bijlage zijn er twee verschillende interviewformats met de interviewvragen weergegeven. De interviewvragen komen voort uit de bovenstaande topiclijst en zijn gecategoriseerd op onderwerpen. Deze onderwerpen zijn afgeleid van de deelvragen terug te vinden in de inleiding van het onderzoek.

Interviewformat voor respondentengroep 1: woonbegeleiders

Deel 1: *De invloed van huiselijk geweld op de hechting van het kind en de relatie tussen moeder en kind.*

1. Welke effecten van de gevolgen van het huiselijk geweld zijn terug te zien in de opvoeding?

Doorvraag: Neem je dit mee in een educatiestuk naar moeder?

2. Op welke manier wordt er rekening gehouden met de trauma's van het kind binnen de opvoeding en hoe begeleid je dat?
3. Hoe signaleer je een onveilige hechting bij een kind?
4. Is onveilige hechting een makkelijk te bespreken onderwerp en welke kennis draag je over in een gesprek met moeder?

Deel 2: *De rol van vader binnen de opvoeding*

5. Is er voldoende kennis over loyaliteit?

Doorvraag: op welke manier pas je die toe?

Deel 3: *De huidige ondersteuning binnen het Sociaal Pension Hulst*

6. In welke mate is intergenerationele overdracht zichtbaar in de begeleiding van een cliënt?

Doorvraag: Hoe maak je dat bespreekbaar en welke methodiek zet je daar voor in?

7. Vind je dat je voldoende systematisch werkt en waar blijkt dat uit?
8. Wat is jouw favoriete manier om zowel met ouder als met kind te werken?
9. Welke tools heb jij nodig om aan te kunnen sluiten bij deze problematiek?
10. Heb je aandacht om de relatie tussen moeder en kind te herstellen?

Doorvraag: Is dit elk gesprek een onderwerp?

Interviewformat respondentengroep twee: moeders woonachtig bij Sociaal Pension Hulst

Deel 1: *De invloed van huiselijk geweld op de hechting van het kind en de relatie tussen moeder en kind.*

1. Hoe ziet voor u een goede ouder-kind relatie eruit?

Doorvraag: is dat zoals de relatie tussen u en uw kind is?

2. Noem de 3 belangrijkste punten voor een goede ouder-kind relatie

Doorvraag: hoe komt u daartoe?

3. Is er wederzijds vertrouwen tussen u en uw kind?
4. Op welke manier houdt u er rekening mee dat de gebeurtenissen een grote impact hebben op uw kind?
5. Welk gedrag van uzelf of van uw (ex)partner ziet u terug bij uw kind?

Doorvraag: wat voor effect heeft dat op de relatie met uw kind(eren)?

Deel 2: *De rol van vader binnen de opvoeding*

6. Op welke manier is vader in beeld?
7. Wat is de invloed van zijn vaderschap in de opvoeding?
8. Kan het kind vrij bewegen tussen beide ouders?

Deel 3: *De huidige ondersteuning binnen het Sociaal Pension Hulst*

9. Hoe ervaart u de huidige begeleiding binnen het sociaal Pension Hulst gericht op de relatie tussen u en uw kind

10. Heeft u een ondersteuningsvraag aan de begeleiding als het gaat over de band tussen het kind en uzelf?

Doorvraag: kunt u die vraag ook stellen aan uw begeleiding?

11. Als u ondersteuning nodig heeft, kunt u aangeven hoeveel dat dan is?

Doorvraag: Hoe ziet de ondersteuning er dan uit

Bijlage 4. Transcript respondentengroep 1

Naam (R):	Respondent 4
Respondentengroep:	Medewerker
Interviewer (I):	Esmée Lippens
Datum:	9 februari 2021
Tijd:	11:00 - 55 minuten
Interviewvragen	Transcript
Kunt u uitleggen wat uw functie betekend als woonbegeleider binnen SPH?	I: ja. Nou dankjewel dat je wou meedoen aan het interview. Het gaat ongeveer halfuurtje/driekwartier duren denk ik. Uhm je bent op de hoogte van mijn onderzoeksvraag? R: Ja I: Dat is helemaal mooi. Ik zal het voor het interview nog even vertellen. Dat het eh, dat ik onderzoek welk aspect een bijdrage kunnen leveren in de begeleiding die wij bieden aan de vrouwen binnen het sociaal pension om de relatie met het kind te herstellen. R: Uhu I: Dus daar is mijn interview op gericht. Heb je aan het begin misschien nog vragen of opmerkingen. R: Nee hoor barst maar los. I: Iets. Nou dan ga ik dat ook gelijk doen. Ik probeer lekker langzaam te praten want bij de interviews kwam ik erachter van uuuuh. Dat ik echt als een sneltrein ging. Nou kan je misschien beginnen met uitleggen welke functie je hebt als woonbegeleider binnen het sociaal pension hulst? R: Ja nou ik ben dan woonbegeleider. Uhm woonbegeleider houdt in dat wij vooral op uh verschillende leefgebieden een soort praktische en adviserende rol hebben. En wij proberen eigenlijk uhm op al de leefgebieden iemand weer terug zelfstandig te maken zodat die na het traject van maximaal weer zelf kan. En dat dat kan van alles zijn. Dat kan uh een stukje financiën zijn. Een stukje ritme, structuur, uhm het zoeken naar werk of naar iets van een dagbesteding. Uhm maar dat kan ook zijn in in de vorm van uhm een beetje ondersteuning in opvoeding. Wij richten ons daar niet volledig op maar wel in, we kunnen wel praktisch ondersteunen in de opvoeding. Tips en adviezen geven. Wanneer het wat complexer zijn dan schakelen we meestal wel uhm derdelijns hulpverlening, of derdelijns een ander persoon in die daar in mee kan kijken. We signaleren ook. Uhm maar dat kan ook zijn op het gebied van zingeving, sociaal netwerk opbouwen. Ja heel divers. I: Dus je geeft eigenlijk aan dat het vooral praktisch gericht is. R: Ja. En ook wat betreft opvoedondersteuning dat dat ook vooral de praktische kant is en dat het wat complexer wordt dan dat je vaak iemand anders inschakelt. I: Ja. En wie zal je dan bijvoorbeeld kunnen denken? R: Ja dat kan heel verschillend zijn. Binnen Emergis uhm werken we met Veerkracht, kunnen we inschakelen. Maar we kunnen ook buiten Emergis om kijken of Intervence betrokken moet zijn. Zijn die heel betrokken? We doen ook wel soms schakelen we Tragel in als het uhm het kind bijvoorbeeld een lichtverstandelijke beperking heeft of moeder. Uhm ja het kan Klavertje, Klaver 4 zijn. Ja iedereen die zegmaar met kinderen werkt is een partner, kan een partner zijn.

<i>Kunt u wat vertellen over de gezinssituatie van de bewoners binnen het SPH?</i>	I: En merk je een goede samenwerking tussen de ketenpartners daarin? R: Uhm ja dat is soms ook heel wisselend. Soms werk dat heel goed samen en soms ook helemaal niet. I: Kan je daar misschien wat meer uitleg bij geven? R: Uhm toevallig heb ik nu net contact gezocht met iemand van Tragel die is in een uhm bij mij in een gezin gekomen. Dat is moeder met zoontje van 11 jaar. En die bieden opvoedondersteuning in dat gezinnetje. En uhm daar heb ik straks weer telefonisch contact mee. Dan spreken we alles even door, we houden elkaar op de hoogte, kijken even wat de stand van zaken is, of ik in het verlengde van wat zij doet iets kan betekenen. Ja dat werkt gewoon goed. Uhm ik heb ook wat mindere ervaring met Intervence waar we juist helemaal niet op een lijn zitten. Waar ik af en toe wel de verbindende factor mis. Uhm bijvoorbeeld niet betrokken worden bij besluiten die al genomen zijn. Maar ook af en toe niet betrokken worden bij mailcontract of dat het voor mij uit de lucht kom vallen en ik dus niet goed kan aansluiten. I: Nee. Ik schrijf even het een en het ander op hoor. En je geeft dan aan van vooral de samenwerking is daar heel belangrijk. Dat je betrokken wordt en dat je overleg kan voeren. R: Ja I: Uhm denk je dat, en nu ga ik weeral heel erg op de feiten vooruit lopen. Denk je dat dat een belangrijk aspect is ook om de relatie tussen moeder en kind te kunnen verbeteren? R: Ja ik denk sowieso als er meerdere hulpverlening betrokken is in een gezin. En zeker met kinderen. Dat samenwerking heel belangrijk is. Uhm kijk wij willen een moeder helpen om of de relatie te verbeteren tussen de kinderen of de opvoedsituatie te verbeteren. En als hulpverlening daarbij open en transparant samenwerkt, ook met moeder erbij. Dan kan het alleen maar winst opleveren. en nu is iedereen op zijn eigen eilandje, toevallig in die casus bezig. Waardoor niemand weer weet wat die precies aan het doen is. En misschien welk allerlei verschillende adviezen aan moeder worden gegeven. En juist voor een moeder met een zelf een belast verleden, heeft misschien juist heel veel baat bij structuur en duidelijkheid. I: Duidelijk. Ik wil daar zometeen nog even verder op gaan. Maar anders zitten we ongeveer aan het eind van het interview. Hahaha. En ik heb nog zoveel vragen. R: Jaa nee. I: Uhm. Kan je misschien iets vertellen over de gezinssituatie van de bewoners van het sociaal pension? R: Uhm ja dat is ook divers. Uh we hebben hier een aantal dames die door uuh een gewelddadige relatie vanuit de veilige opvang hier geplaatst zijn. Die hebben over het algemeen ook een geheim adres. En uhm hebben veel te maken bijvoorbeeld met angst of hun partner hun kan vinden. Omdat daar gewoon nog bedreiging vanuit gaat. Uhm buiten die bedreiging is het voor deze dames ook een heel traject om überhaupt uhm om te kunnen gaan met wat hun is overkomen. En dat heeft natuurlijk ook weer weerslag op de kinderen want die hebben vaak ook van alles meegemaakt, van alles gezien. Eigenlijk zijn die ook gewoon slachtoffer. Misschien niet direct, sommige kinderen wel direct. Uh maar ook al ben je getuigen dan ben je ook slachtoffer. I: Ja. R: En het is uhm voor deze dames vaak voor zichzelf al onveilig en dan moet je veiligheid voor je kind creëren. Dat is een hele opgaven. Uhm goed de
---	--

<i>Heeft u vaak te maken met huiselijk geweld binnen de gezinnen?</i> <i>Welke effecten van de gevolgen van huiselijk geweld ziet u terug in de gezinnen?</i> <i>Op welke manier ondersteunt u ouders hierbij?</i>	meeste maar niet alle moeders komen vanuit een geweldssituatie. Het kan ook gewoon zijn dat uhm door een scheiding of een moeder die ja misschien toch licht verstandelijk beperkt is het ook niet goed zelfstandig kan. En daardoor aangemeld is. I: Ja. En merk je binnen uhm de gezinnen die woonachtig zijn binnen het sociaal pension ook dat dat ze veel te maken hebben gehad met huiselijk geweld? Je gaf daarnet al aan uit een geweldssituatie aangemeld zijn. Hoe merk je dat binnen een gezin? R: Uhm bedoel je aan de moeder of gewoon totaal? I: Gewoon binnen het gezin. R: Het totale plaatje? Ja ik denk dat uhm vaak sprake is van spanning, stress. Uhm en vaak is een vrouw die uit zo een geweldssituatie komt halsoverkop moeten verhuizen. Uhm soms helemaal van de andere kant van het land. De kinderen zijn ook uit hun veilige omgeving gesnukt noem ik het maar. Dus die moeten eigenlijk met niks, met nul huis en haard hebben moeten achterlaten. Soms geen contact kunnen opnemen met familieleden omdat dat allemaal met veiligheid te maken heeft. (telefoon gaat af). I: Ja doe maar hoor. I: Ja hij doet het weer. R: Even terugkomend op mijn verhaal zover ik het nog weet. Ja dat er veel stress en spanning is. Vaak uit de veilige omgeving gerukt. Zowel moeder als kinderen. Soms geen contact met het direct netwerk omdat dat van wegen veiligheidsredenen niet kan. Uh dus voelen zich vaak toch wel heel erg alleen. Angstig, je weet he het is, je weet niet of de ex-partner achter je adres kan komen. Uhm maar dat maakt ook voor de kinderen het ontzettend lastig natuurlijk omdat die ook niet zomaar vrijuit op sociaal media kunnen zetten. Geen foto's, helemaal niets. Uhm en moeten ook helemaal van nul beginnen en kunnen eigenlijk niet heel veel daarover vertellen naar de buitenwereld. En dat maakt het sowieso al heel complex. Uhm en dan heb je ook wel vaak dat een moeder soms wel een schuldgevoel heeft he. Van uhm ik heb mijn kinderen betrokken in deze situatie. En door mij hebben ze heel veel meegemaakt. Ook dat speelt vaak mee. I: Ja. Dus als ik het even zo kort uhm kan samenvatten dan zeg je ook van er zijn vooral vaak spanning en stress binnen een gezin. Ook omdat ze het kan zijn dat ze op een veilige locatie moeten zitten. Dat kinderen ook niet uhm ja dr is een geheimhouding. Want ze beginnen opnieuw maar kunnen niet uitleggen van waar kom je dan vandaan en wat is er dan gebeurt. Wat ook weer stress kan opleveren. ze worden uit hun veilige omgeving gerukt, dus vandaar dat je weer opnieuw moet beginnen. Het contact met sociaal netwerk is ook uhm R: Ja I: Vaak verminderd of stopgezet. Dus uhm dat dat ook zeker effect heeft op moeder, of vader en de kinderen. R: Ja I: En uhm op welke manier ondersteunt u ouders hierbij? R: Ja ik denk sowieso dat het heel belangrijk is om een luisterend oor te zijn. I: Uhu R: Dat ze hun verhaal kunnen doen. vaak hebben ze daar gewoon enorm behoefte aan, dan heb je nog niet direct een oplossing voor dingen maar gewoon luisteren. Uhm wat ja het is natuurlijk heel lastig waar doe je je verhaal als je uit je netwerk gesnukt ben. En dan langzaam in kaart brengen
---	--

<i>Kan dit zijn ontstaan uit trauma?</i>	I: En heeft dat een reden waarom er niet aan de slag wordt gegaan met de kinderen? R: Ja dat valt niet helemaal binnen ons takenpakket. We hebben 1 iemand die inmiddels er ook mee gestopt is, die uhm geregistreerd was voor de jeugdzorg. Maar goed dat is degene die er iets mee kan. Wij zijn ook geen geregistreerde mensen die daarmee aan de slag mogen. I: Denk je dat daar een verbeterpunt in zit wat betreft uh ook kind hulpverlening? R: Ja ik denk het ideale plaatje zal natuurlijk zijn dat je binnen elk team van het Sociaal Pension iemand hebt die zich kan richten op de kinderen. Dat zal zeker hier in Hulst met zoveel kinderen zou dat heel mooi. Dan zijn de lijntjes ook heel kort. I: Dat ga ik even opschrijven. Mis je dat nu binnen het team of binnen de werkzaamheden? R: Uhm I: Of begeleiding dat dat meer. R: Nouja soms mis je wel, zeker als je langere tijd met een moeder aan de slag bent en er is een vertrouwensband. Uhm dat je dan eigenlijk ook, dat he mooi zal zijn dat je het stuk van de kinderen mee zal kunnen nemen. Juist omdat je al een vertrouwensband hebt. En uhm anders moet er weer een hulpverlener inkomen en vaak zie je toch wel dat dat voor vele moeders erg complex is met een hele lading hulpverleners. En heel vaak bij kind een anderen. Dus dat uhm dat maakt het heel complex. Dus dat vind ik opzich wel een gemis. Uhm is het haalbaar? Ja dat weet ik ook niet maar het zal mooi zijn als het wel haalbaar zal zijn. Het complete plaatje ook kan pakken. I: Ja. En op welke manier denk je dan dat het haalbaar gemaakt kan worden? R: Uhm ja tegenwoordig hangt alles met of je geregistreerd te maken he. Dus uh dat maakt het wel eens lastig. Want uhm wij gaan het ook niet redden allemaal SKJ geregistreerde medewerkers want daar heb je gewoon te weinig uren voor dus dan kan je dat niet vast blijven houden. Maar het zal mooi zijn dat je wel eentje in het team zal hebben die dat zal kunnen waar je dan bij op vrij korte lijntjes kan samen zou kunnen werken. I: Ja R: Kijk of je moet goeie sparringspartners hebben he waar je mee samenwerkt. Dan kan het ook en dan is het ook fijn. Samenwerking met school wat vaak ook prima verloopt hoor. I: Dan zeg je eigenlijk ook de samenwerking met de ketenpartners is daarin ook belangrijk. R: Zeker dat is ook heel belangrijk. Maar daar valt of staat wel alles mee denk ik. I: Ja. Of met iemand binnen het team die daarop gericht is. R: Jaa. Jaa. I: En uhm even terug te gaan want de ondersteuning komt strakjes ter sprake. Uhm terug te gaan naar de emotionele en sociale gedragsproblemen die je dan signaleert bij kinderen. Denk je dat die dan voortkomen uit uhm in situaties, een traumatische situatie? R: Uhm jaa dat kan. Ik denk dat er meerdere dingen meespelen he. Geborgenheid, veiligheid. Uhm als je als kind niet voelt niet voldoende hebt ervaren. I: Uhu R: Uhm maar misschien ook echt el een stuk trauma he. Wat heeft een kind meegemaakt, gezien, gehoord. Uh stel je voor dat jij getuigen bent dat je
---	--

Op welke manier wordt er rekening gehouden met de trauma's van het kind binnen de opvoeding?

moeder in elkaar wordt gerammeld of je krijgt af en toe nog wat klappen mee. Dan uhm is dat zeker wel trauma. Maar ik denk zelfs dat je nog geeneens fysiek klappen moet krijgen om uhm om het als trauma te ervaren. Want ik denk gewoon de spanning die er gewoon al heerst zonder iets te zien. Dat dat voor een kind al heel wat teweeg kan brengen.

I: Ja. Dus eigenlijk zeg je van trauma is wel een belangrijk onderdeel om op te richten bij de kinderen.

R: Ja of in ieder geval te onderzoeken of er sprake is van trauma.

I: Ja

R: En ik denk dat, het zal eigenlijk mooi zijn dat elk kind gewoon, wat hier aangemeld wordt vanuit de veilig opvang. Dat die al een beetje gescreeud worden. Dat er gewoon af en toe gekeken wordt of een klein onderzoek van is hier sprake van trauma uhm. Hoe sneller je daarmee aan de slag kan hoe beter denk ik.

I: Ja en zie je het ook terug in de opvoeding van moeders? Of in de manier hoe ze de relatie met hun kinderen. Of ze dan rekening houden met het trauma?

R: Ja ook dat is lastig omdat er soms al zoveel trauma al bij de moeder zelf zit dat ze ook heel erg op zichzelf gefocust zijn. En echt niet uit onwil. Uhm als je nog zoveel bij jezelf voelt en uh ervaart uhm en je krijgt het zelf al niet goed op de rit. Laat staan voor je kind.

I: Ja

R: En wat je dan vaak terugziet in gedrag is ook overcompensatie naar het kind he. Geen grenzen meer durven stellen omdat je het kind niet nog meer verdriet of ellende wilt aandoen. Te toegankelijk wordt. En ik denk juist voor een kind is het goed dat het juist wel door blijft gaan. Omdat dat ook veiligheid en geborgenheid is. Ook grenzen aangeven. Uhm dus ik ja dat zie ik wel terug. Maar ook ook het schuldgevoel bij de moeders he. Dus dat die gewoon soms ook blokkeren omdat ze zo met een rotgevoel zitten. En dan ja ze moeten blijven staan dan blijft het kind ook staan.

I: Ja. En je zegt ook van het komt vaak voor dat ze heel erg op zichzelf gefocust zijn. Heb je dan ook het idee dat het kind dan uit het oog verloren kan worden door moeder?

R: Uhm nou misschien wel. Ik zit even een voorbeeld van hiernaast te denken. Die uhm een nare ervaring heeft met haar ex-man en daar op die man wil ze niets mee van horen en iets meer van zien. En die kinderen moeten daar ook maar over zwijgen. Die mogen daar ook niets over zeggen. Die mogen daar eigenlijk niks over voelen. En ik denk niet dat dat een bewuste verwaarlozing of uhm. Nee dat denk ik niet. Maar dan speelt de eigen emotie en gevoel gewoon de overhand omdat er te veel pijn bij de moeder zit waardoor dat dan onbespreekbaar is.

I: Wat voor invloed denk je dat dat op de relatie tussen moeder en kind heeft?

R: Uhm nouja weet je wat we hiernaast zien dat vooral de oudste die juist volledig ga at afzetten. Die uhm ja die gewoon volledig tegendraads is en uhm en dat ze elkaar niet meer vinden of niet meer begrijpen. Uhm maar ik denk ook wel. wat was je vraag ook alweer?

I: Op welke manier het invloed heeft op de relatie met het kind.

R: Ohjaa nou ik denk ook dat een moeder in die zin overcompenseert. Dus juist te veel uhm liefde wilt geven, wilt overcompenseren dat dat uhm ook niet goed voor de relatie is. Dat je vaak later ziet dat dat, zo een kind over de moeder gaat heen walsen omdat er geen grenzen meer zijn. Er is geen

<i>Hoe ga je hiermee om in de begeleiding?</i>	sprake meer van een opvoed situatie. Dus uhm dus ja nu zeg ik het heel zwart wit. Dat gebeurt wel een beetje dan. Van de normaal situatie verdwijnt. I: Ja. Dat is ook wel herkenbaar inderdaad. En als je dat dan signaleert. Op welke manier wordt dat vanuit het sociaal pension begeleidt? R: Ja ik vraag me af of er echt als ik heel eerlijk ben, nou richtlijnen voor zijn. Ik moet eerlijk ik improviseer maar op eigen houtje. Dat is een hele goeie voor je onderzoek denk ik. Ja ik kan daar, weetje er zijn wel dingetjes zoals veerkracht enzo. Maar ik moet eerlijk zeggen dat het ligt meer een beetje buiten ons om. Je doet maar wat denk wat goed is. Ik vind het zelf altijd wel goed om te spiegelen en dingen open te gooien. Dingen bespreekbaar te maken wat je ziet. En niet oordelen maar gewoon signaleren. Kijken wat voor gesprek daaruit komt. En uhm soms komt daardoor ook de hulpvraag naar boven he. Dat een moeder ook aangeeft van ja ik weet het gewoon niet zo goed, ik weet niet zo goed hoe ik het moet doen of het wordt me allemaal te veel. Kijk en dan heb je wat handvaten, dan kan e zeggen van nou dan moeten we samen eens gaan kijken hoe we jou zouden kunnen helpen. Maar om te zeggen, of ik heb heel slecht, ik kan niet echt goede richtlijnen hier.
<i>Is dit een makkelijk bespreekbaar onderwerp binnen de begeleiding?</i>	I: Dus je zegt eigenlijk vooral improviseren en openheid is daarin belangrijk. Niet oordelende houding en kijken hoe moeder daarin in staat enzo, kan je ook kijken van wat heb jij hierin nodig. Uhm kunnen moeders dat dan ook goed verwoorden? R: Uuhh nee in het begin meestal niet. Maar ik denk dat je, je moet wat laagdrempelig beginnen en de dingen benoemen die je ziet of die je aanvoelt. En zolang je niet oordeelt dan kom je vaak wel tot een gesprek. Kijk het is anders als ik nu in een gezin zou komen en ik zie dat die veiligheid van de kinderen. Want dat vind ik wel belangrijk om te zeggen. Als ik echt zal signaleren dat de veiligheid van de kinderen in het geding is doordat moeder ze verwaarloosd of ze misschien ook mishandeld uit onmacht of wathever. Dan ook dan zal ik het met moeder bespreken maar dan zal ik de meldcode gaan gebruiken en inzetten. En het met collega's bespreken of die ook signalen hebben en uhm. Want ik, veiligheid van het kind staat natuurlijk altijd nog wel bovenaan. I: Ja. Dus je zegt heel erg van ik bespreek het heel vaak met moeder en uh gaandeweg komen we dan wel tot een gesprek. Maar als ik zie dat de veiligheid in het geding is van de kinderen dan zet ik de meldcode in en ga ik in overleg met collega's van hoe pak we het aan en hoe kunnen we de veiligheid weer garanderen voor. R: Ja en dan zal ik het ook met moeder bespreken he. Maar in eerste als je goed de stappen volgt ga je natuurlijk eerst met collega's in gesprek. Dan ga je signalen verzamelen op feiten gebaseerd. Dan ga je het ook bespreken met moeder. Is er acuut gevaar ja dan ga je sneller moeten ingrijpen. Maar dan is er echt een heleboel aan de hand. En ik den als dat zo is ga je gelijk melden. I: Ja dan ga je gelijk actie ondernemen. R: Ja dan ga je niet eerst rustig afwachten. Maar goed dat moet je dan ook goed in beeld hebben. I: Ja maar hierin zeg je ook van de openheid en het niet oordelen is gewoon heel belangrijk. R: Ja ik denk dat dat ook gewoon dat je iemand helpt he en leert he. Want ze hebben het zelf misschien helemaal niet meegemaakt hoe het allemaal

<i>Op welke manier signaleer je intergenerationele overdracht binnen een gezin?</i>	moet. En door alle stress en trauma van zichzelf. Uhm misschien altijd al veroordeeld door hun partner of misschien thuis al door een bepaalde opvoedsituaties in zo een situatie terecht gekomen. Het is vaak ook heel complex he, waarom kiest een vrouw in de relatie gewelddadig is en soms nog jaren aanhoudt? Daar zit natuurlijk meer dan alleen pech hebben, vaak. En dat is ook gewoon goed he dat je daar een gesprek over hebt. Want je wilt ze ook weer klaarstomen voor de toekomst. En uiteindelijk sterk vertrekken. I: Jazeker. R: En in niet meer meegaan in dat soort relaties en de voelsprietten ervoor kunnen opzetten. I: En je zegt ook dat ze in eerdere opvoedsituaties, dus van haar zelf, er te maken mee heeft gehad. Uhm op welke manier zie je bijvoorbeeld intergenerationele overdracht binnen een gezin? R: Dus dat het al voorheen gebeurd is en dat het uh... I: Jaa. R: Uhm ja volgens mij zie je dat best wel vaak. Nou weet ik even binnen hier het sociaal pension het niet van iedereen. Uh maar ik kan me er zo wel een aantal noemen die eigenlijk vanuit hun eigen gezinssituatie, en dan heb ik het even over, nu eerst even over de vrouwen. Die bijvoorbeeld in hun opvoeding uhm het ook nooit goed genoeg deden of uhm eigenlijk gekleineerd werden of uh het geen positieve opvoeding was. Dan hoeft het nog niet met geweld te maken te hebben. Maar zegmaar in het zelfvertrouwen dat het ergens beschadigd is. Vrouwen die dan wat moeilijker voor zichzelf kunnen opkomen en heel graag ook een goed gevoel willen hebben. En dan komt er soms een stoere bink voorbij en ze zijn vertrokken. Bij de mannen zie je het ook wel met regelmaat terugkomen he. Dat die zelf uit een gewelddadige opvoedingssituatie komen en dat het eigenlijk weer herhaalt en herhaalt en herhaalt. I: Ja. En op wat voor manier uhm probeer je dat te integreren in je begeleiding om daarmee om te gaan? R: Uhm nou ja ik denk richting de moeders, het is ook wel eens goed analyse van hoe is jou vraag en hoe is jouw jeugd geweest? Van herken je patronen van jezelf en wanneer denk je dat dat begonnen is? Hoe was je dan als kind? Weetje gewoon inzicht meegeven, ook over zichzelf en hun eigen patronen. Ik denk dat je zelf beseft wat er met je gebeurd en waarom je de dingen hebt gedaan zoals je ze hebt gedaan. Dat het ook makkelijker is om ze te veranderen. I: Jaa. En merk je dat de persoon, moeder of vader maakt niet uit, dat inzicht dan ook krijgt? R: Soms wel niet en soms ook helemaal niet. En ik moet eerlijk zeggen dat ligt vaak ook aan niveau vind ik. I: Ja dus je zegt niveau speelt ook belangrijke rol. R: Ja je moet toch een bepaald inzicht hebben, kunnen reflecteren. Uhm wil je dat ook begrijpen waar dingen vandaan komen. En dat je het gaat voelen bij jezelf. I: Jaa. En als je zo gesprek aangaat met zo een moeder bijvoorbeeld. En uhm je weerlegt het ook op haar eigen gezinssituatie en haar eigen opvoeding. Herkent ze daar dan punten in? R: Ja soms wel. Ja. Nouja een voorbeeld van een dame daarnaast die eigenlijk hetzelfde doet wat ze in haar jeugd heel verschrikkelijk vond. Maar dat ze het niet zo goed kan koppelen vanwege het niveau naar haar eigen
--	--

<i>Is dit een makkelijk bespreekbaar onderwerp binnen de begeleiding?</i> <i>Wordt er vanuit het sociaal pension hulst ondersteuning geboden aan moeder om de relatie met het kind te herstellen?</i> <i>Welke tools zijn er in jouw ogen nodig om goed aan te kunnen sluiten bij de problematiek vanuit het sociaal pension hulst?</i>	R: Het is dan niet dat je iets opbouwt met de kinderen. Het is niet van ooh daar is ze weer en die ken ik niet. Dat je verder gaat of waar je de laatste keer ben geëindigd. I: Nee je bent eigenlijk helemaal opnieuw. R: Ik krijg altijd een beetje een bijzonder spel. Kan ik bij je op schoot zitten of moet ik niets van je weten. I: Ja dat herken ik ook wel inderdaad. En vind je dat uhm makkelijk om te bespreken met de moeder dan? R: Uhm ja ik heb er opzich geen moeite mee maar ik vind het belangrijk dat je in eerste instantie een beetje werkt aan een vertrouwensband. En dat doe je eigenlijk vanaf dag 1 duidelijk uitleggen wie je bent en wat je komt doen. en wat iemand van je kan verwachten. En uhm wat je ook van een ander verwacht. Uhm ik hou heel erg van, je durft het woord bijna niet te zeggen, van transparantie. I: Hahahahahaha R: Waarvan veel cliënten op hun achterhoofd vallen. Maar uhm openheid en eerlijkheid. Zowel in de positieve zin maar ook als je een niet zo een fijn gesprek moet voeren. Ik denk dat eerlijkheid het langste duurt. I: Jaa daar ben ik het zeker mee eens. R: Maar altijd met respect dat denk ik. En niet met veroordelen maar als je het signalerend verteld of noemt, ik zie dit dit en dit en zie je dat zelf ook? Voel je dat zelf ook? Dan heb je al een ander gesprek. I: Ja R: Als je weer zegt van nou uhm sorry hoor nu ben ik hier voor de 3^e keer en zijn de kinderen weer... nou volgens mij gooi je dan de deur dicht. I: Jaa uhm dan sla je wel de plank een beetje mis. En uhm misschien heb ik de vraag al gesteld hoor. Maar denk je dat vanuit sociaal pension genoeg ondersteuning wordt geboden om de relatie tussen moeder en kind te verbeteren? R: Nee ik denk dat dat beter kan. Maar dan moet ik ook eerlijk zijn ik werk hier natuurlijk niet zo heel erg lang. En normaal krijg je ook cursussen waar een stuk in meegenomen wordt rondom het kind. En dat heb ik door vanwege corona natuurlijk gemist. Dus misschien als ik dat wel had gehad dat ik een heel ander antwoord had gegeven. Dat ik daar voldoende tools bij had gekregen dat ik wel uit de voeten kon. Uhm ik teer nu een beetje op mijn ervaring binnen jeugdzorg. I: Ja en als je zegt van dit mis ik nou een beetje. Kan je dan ook specifieke dingen zeggen dat je dingen mist? R: Nou gewoon van welke ketenpartners kan je nou betrekken bij de kinderen. Ik vind dat zelf altijd een beetje een zoektocht moet ik eerlijk zeggen. Ik heb niet echt een lijstje van ooh dan doe ik dat en dat of ik benader die of die. Uhm en ook heel lastig soms van waar ligt de grens he. Wat doen wij nou als woonbegeleider? Tot waar gaan we en waar stopt het richting de kinderen? Dus dat vind ik een beetje een grijs gebied. I: Ja. R: En dat is misschien ook een grijs gebied. Maar je zal je daar ook in kunnen verliezen dus ja. I: Dat je te ver gaat zegmaar. R: Ja of te weinig. I: En heb je behoefte aan tools die jou daarin kunnen ondersteunen? Je zegt bijvoorbeeld al een sociale kaart en de cursussen.
--	---

	R: Uhm misschien ook gewoon dit soort dingen in een intervisie af en toe eens he. Ik denk dat dat altijd heel helpend kan zijn. I: Uhu. R: En uhm dat je een casus inbrengt van een moeder met kinderen en gewoon daar eens over hebt. Wat moeder nu doet en misschien tips en adviezen van je collega's kan krijgen. Of juist zeggen ooh dat zal ik niet doen en doet dat wat minder. Want alles uit een boekje dat werkt ook niet. I: Nee. En je zegt intervisie is wel heel fijn. Hebben jullie hier intervisie binnen het team? R: Nee het is er altijd wel geweest daar heb ik wel navraag naar gedaan maar het is niet structureel. I: Nee dus je zegt dat is wel een verbeterpunt eventueel. R: Ja I: Die meegenomen kan worden. En welke tools heb je wel om handelen wat betreft het ondersteunen van moeder om de relatie van het kind te verbeteren? R: Ik zal het niet eens weten. I: Je gaf eerder in het gesprek ook al veerkracht aan en krachtwerk. R: Nouja het probleem is dat ik natuurlijk nooit die cursus heb gehad. Maargoed dat zal je dan nog kunnen uitzoeken. Ik weet dat het er is dus dat is belangrijk. I: Die kan je inzetten dus zegmaar. R: En daarnaast doe je gewoon veel met het netwerk he. Want ik denk dat daar alles begint. Om contact op te nemen met school waar een kind zit. En uhm misschien is er nog een logopedie of iets betrokken of. En dat je dan eens met z'n alle rondom de tafel gaat omwille van de kinderen. Daar komt wel altijd wat uit. I: Jaa. Weer die samenwerking met de ketenpartners. R: Jaa. I: Daar valt of staat alles mee zegmaar. R: Jaa ik vind dat echt wel heel belangrijk. I: Ja en de openheid, eerlijkheid en transparant werken. R: Ja. I: Nou dat is heel duidelijk. Uhm wat vind jij de favoriete manier om met kind en ouder te werken? R: Hmm I: Behalve transparantie, openheid en eerlijkheid. Hahahaha. R: Ja je richt je toch voornamelijk op de moeder, want daar zijn wij nou eenmaal voor. Uhm maar ja (zucht) ik denk gewoon ook veel observeren, vragen stellen. En uhm ook door wel door vragen te onderzoeken of alles wel lukt. I: Ja. R: Ja dat je wat verheldering krijgt. Kijk ze horen erbij dus je kan ze niet loszien. I: Nee. R: Maar ook navragen hoe ze zelf hun rol als moeder ziet of dat ze daar trots op zijn of dat ze af en toe. I: Dus ook het uitvragen zegmaar. R: Ja. Ja uitvragen, observeren. En bij signalen kijken of je niet eens allemaal rond de tafel kan. Soms juist ook preventief want we gaan vaak als we vermoedens hebben al om de tafel. En soms is het juist goed om dat preventief te doen, alle koppen bij elkaar.
--	--

	I: (zucht) dat moet een neus voorstellen. Neuzen dezelfde kant op hahahaha. Ik dacht ik ga eens creatief zijn. R: Ga je hem ook zo uitwerken? Leuk! Hahaha I: Jaa dus eigenlijk als ik een beetje je verhaal kan samenvatten is het gewoon heel belangrijk om samen te werken met de ketenpartners. Ook om preventies samen te kijken van oke hoe staat het er voor en de neuzen dan dezelfde kant op te krijgen. Maar dat het vooral belangrijk is dat je open bent, transparant werken, collegiaal overleg, uhm prioriteiten stellen want je kan wel aan een relatie of de moeder te begeleiden om aan de relatie met kind te werken, maar als er nog heel veel bij haar zit wat dat beïnvloed, om daar dan ook eerst aan de slag te gaan om te kijken hoe wij daarin kunnen begeleiden. Vaak is dat praktische begeleiding. Maar ook van wie moeten we hier inschakelen om haar de begeleiding te bieden. Uhm dat het ook daarvoor dat het ook wel kan zorgen dat de kinderen ook wel een beetje uit het oog kunnen worden verloren tussen aanhalingstekens. Maar dat daarom wel belangrijk is om ook in gesprek te gaan met de kinderen van hoe ervaren jullie het, hoe zien jullie het? Om ook een beetje de peilen van zit er daar een trauma of moet er daar nog hulp in komen zegmaar. Educatie van moeder is daarin ook belangrijk. Uitleggen, signalen observeren, deze signalen ook uitspreken. R: Ja en ik denk je zegt wel de gesprekken met de kinderen. Want dat is altijd een beetje glad ijs he. Want in hoeverre doe je de gesprekken met de kinderen? Omdat je dan ineens twee sporen gaat bewandelen. Ik zal het heel fijn vinden als dat extern was. I: Of door een andere collega? R: Dat school dat doet of school maatschappelijk werk. Omdat wij moeder begeleiden maar wel kunnen zorgen voor tools hoe dan de kinderen de hulp krijgen. I: Dus dat de kinderen echt bij iemand anders zitten maar dat je daarin ook wel mist dat er hier bijvoorbeeld niemand geregistreerd is. Of dat je de cursussen nog niet hebt gehad dat je zoiets hebt van welke tools kan ik dan eigenlijk aanrijken. Bij welke ketenpartner kan ik nou eigenlijk aankloppen om deze hulp te krijgen. Hoe zit veerkracht dan in elkaar en hoe kan ik het inzetten? Eigenlijk een beetje de kennis ervan. R: Ja. I: Het ik het zo een beetje goed samengevat? R: Ja ik vind het fantastisch. I: Dan uhm heb jij misschien nog iets aan te merken, te vertellen waarvan je zegt dit is ook wel belangrijk? R: Nee maar dat is misschien ook, wat ik ook als laatst al zei. Een beetje de spagaat he. Want wat ga je met de kinderen doen? tuurlijk kan je gesprekjes voeren met de kinderen maar als je de kant op gaat om te kijken of er bij de kinderen een trauma of iets zit. Daar zijn wij niet voor opgeleid en dat is ook niet ons functie. Dus ik denk dat het vooral wat oppervlakkiger blijft van veel signaleren en kijken. En bij moeder ook navraag doen. en dat een beetje samen bundelen. En dat wilt niet zeggen dat je nooit gesprekjes met kinderen kunt voeren. I: Nee maar dat de hoofdding echt bij de moeder ligt en dat je op deze manier moeder probeert te begeleiden de relatie met het kind te herstellen als deze eventueel verstoord is. Wat wel vaak voorkomt omdat je dat ook aangaf van uhm. Ik heb dat ook ergens opgeschreven. Dat kinderen ook vaak het slachtoffer zijn van het huiselijk geweld en dat je dat ook vaak in het
--	--

Wordt er systematisch gewerkt specifiek met de vader?	gedrag terugziet. In de verstoorde hechting. In hoe ze met moeder omgaan, dat moeder ook please-gedrag gebruiken om goed te maken wat er gebeurd is in het verleden. Of juist helemaal geen grenzen stellen. Uhm. Ooh dat wou ik ook nog vragen. Uhm in welke mate denk je dat vader nog een rol heeft in de opvoeding? R: Altijd denk ik. Ik denk uhm. En dat maakt het altijd lastig als er sprake is van heel veel geweld uhm is dat altijd een hele moeilijke. Maar voor het kind blijft een kind de vader de vader. En daar zal altijd links om of rechtsom moeten gekeken worden in hoeverre het voor de kinderen belangrijk is dat daar contactherstel komt. En uhm vaak gaat daar ook uhm, goed dan komt dan een Intervence bij. Of dat er toch gekeken wordt of onderzocht wordt in hoeverre de veiligheid voor de kinderen gegarandeerd kan worden. Maar soms zie je dat het altijd begeleide bezoeken zijn. Maar een kind kan je niet zomaar hun vader ontnemen. I: Nee, en wat voor invloed denk je dat de relatie wat het kind dan heeft met vader is, of die goed is of verstoord is. Wat voor invloed heeft dat dan op de relatie tussen moeder en kind? R: Dat zal altijd heel moeilijk zijn denk ik. Uhm en voor een kind dat is wat natuurlijk goed begeleid moet worden, dat een kind niet het gevoel mag krijgen dat die moet kiezen. En dat niet moeder overstuurt is omdat het contact is tussen kind en vader. En dat is iets wat wij ook wel een stukje in kunnen doen he. Voorbereiden, wat doe je, met wat voor doel gebeurd dit. Uhm ja dat dat gewoon, ja het is een hele moeilijke. I: Je zegt ook dat is een stukje wat wij iets in kunnen doen. denk je dat dat wordt meegenomen in de begeleiding. R: Ja dat denk ik wel. Dat zie je natuurlijk al bij de achterbuurvrouw he. De communicatie met haar ex-man, die is dan wel niet de vader dan. Dat is ook een ex-partner waarin gewoon wordt gekeken van hoe kunnen we de communicatie verbeteren ook omwille van de kinderen uiteindelijk. R: Maar goed soms wordt er ook een heel begeleidingsplan of ouderschapsplan zoals hiernaast opgesteld. Soms wordt er door de rechter opgelegd he van zoveel begeleide bezoeken per jaar. Mogelijk met in de toekomst steeds wat meer. I: Ja R: Of helemaal niet. Of dat de vader stelselmatig zijn afspraak niet nakomt dat die gewoon uit het gezag wordt gezet. Maar dat is weer iets anders. Maar ik denk dat een kind niet moet kiezen. I: Jaa. Loyaliteit. Want anders is er een loyaliteitsconflict. R: Jaa. I: En mis je daar nog iets in wat betreft tools die je vanuit hier krijgt voor het wat echt specifiek gericht op de relatie met vader of vader in de opvoeding te betrekken. Of noem maar op. R: Ja er wordt hier niet zo, ik weet niet of er heel veel mee gedaan wordt met de vader. Misschien soms wel te weinig. I: Ja. R: Goed het is ook heel lastig he. Omdat wij, onze rol als woonbegeleider is niet uhm een casemanager intervence. Die staan er anders in he. Die hebben een neutrale rol en die kijken naar die partner en die partner. En het belang is hier. (telefoon gaat). Uhm dus die hun rol is anders. Wij ondersteunen de moeder. I: Ja R: Dus ik denk dat het ook altijd goed is dat wij de moeder ondersteunen. Dat dat ook heel duidelijk is. Op het moment dat wij op twee ja met twee
--	--

	petten opzitten, dat het je ondersteuningsrol of je vertrouwensrelatie ook lastig kan zijn. Dat wilt niet zeggen dat je daar niet open over kan praten wat je vind dat goed is. Maar wij ondersteunen uiteindelijk de moeder. I: Ja. Hoe ga je om met dat verschillende belang want je zegt zelf het is heel belangrijk dat vader betrokken wordt maar aan de andere kant zeg je ook van eigenlijk wordt er niet zoveel mee gedaan. R: Nee het enige wat wij kunnen doen denk ik is moeder bewust maken wat voor het kind belangrijk is. En haar daarbij ondersteunen. Hoe doe je dat dan, wat doe je dan voor jezelf, wat heb jij dan nodig om het goed te laten verlopen. Wat zijn dan jouw voorwaarden om het door te laten gaan of. I: En mis je dat uhm dat je vanuit het sociaal pension ook contact kan leggen met vader? R: Uhm (stilte) dat vind ik ook een lastige. Ja en nee. Ten eerste hebben wij vaak al met een veilige geheimadres te maken. Dus dan houdt het sowieso al op. Als wij gaan bellen dan... I: Hahah jaa hooiii. R: Heee, je ex zit hier ja. I: Ahaa... R: Dus dat. En ik denk ook, ik merk zelfs het verschil tussen het werken bij Juvent. Daar zat een kind op een woongroep en die heeft twee ouders als ze gescheiden zijn. En dan heb je met afzonderlijk heb je gesprekken. Nu zijn wij direct woonbegeleider van de moeder. I: Uhu R: En uhm die vader woont hier niet, of dat is toch net ja ik weet niet hoe ik het goed moet uitleggen. Maar het is toch anders. I: En denk je dat er meer aandacht mag zijn voor het netwerk? R: Jawel dat denk ik wel. Netwerk is sowieso. Maar in specifiek geweldssituaties is het meestal wel iets anders bij betrokken dus dat is het voordeel. Dan is er vaak al een Intervence in betrokken en die houden zich daarmee bezig. En dat is ook goed ook. Het werkt niet altijd goed maar het is wel goed. Uhm omdat je dan ook naast moeder kan blijven staan. En anders krijg je toch een dubbele rol. Want dan moet zij open naar jou zijn en dan heb je ook contact met haar ex. Ik denk dat dat heel lastig wordt. I: Dan denk ik dat ik het daarbij wil laten. R: Helemaal goed. I: Nog op of aanmerkingen of iets? R: Neee. I: Nou dan ga ik hem sluiten. R: Graaggedaan. I: En zo open en eerlijk wou zijn.
--	--

Bijlage 5. Transcript respondentengroep twee

Naam (R):	Respondent 2
Respondentengroep:	Bewoners
Interviewer (I):	Esmée Lippens
Datum:	2 februari 2021
Tijd:	10:00 - 36 minuten
Interviewvragen	Transcript
<i>Kunt u wat vertellen over uw gezinssituatie?</i> <i>Heeft u in het verleden te maken gehad met huiselijk geweld?</i>	I: Nou in ieder geval bedankt dat je mee wilt doen aan het interview. R: Ja I: Ik heb net al even uitgelegd wat er verwacht wordt en hoelang het ongeveer gaat duren. R: Uhu I: Dus ik wil maar gewoon beginnen. R: Ja, nou laten we beginnen he. I: Jaa. Kan je misschien iets vertellen over je gezinssituatie? R: Uuh ja moeder met 3 uur 3 grote jongen best wel. Dus uhm ja. I: En wat versta je onder grote jongens? R: Ja ze zijn toch wel al groot he. Oh het gaat echt veel ste snel. I: Hahahah R: Ik vindt en dat maar niks I: Nee?? R: Neee I: En ik wat voor leeftijdscategorie zitten ze nu dan? R: Uhm M. 17. F. Is 14 en S wordt 13 nou in april. I: Ja dat wordt al. Groot inderdaad R: Oooeeh ze gaan echt zo snel. I: Nog even en hij is 18, meerderjarige. R: M wordt dit jaar jaa oooh I: Ja R: Gaat snel Maarja. Helaas kinderen worden groot he. Nouja helaas.. gelukkig! I: Ik wil net zeggen. Gelukkig R: Gelukkig. I: Het zal wat zijn dat je alsmaar van die kleine mormels hebt. R: Ja oké ik vind iedereen leeftijd heeft wat he. I: Ja dat is ook zo, dat is ook zo. R: En heb je uhm in het verleden te maken gehad met huiselijk geweld? I: Ja, ja. R: Wil je daar misschien over uitweiden of zeg je van... I: Nou ja dat ben je, op een gegeven moment ben je erin gegroeid. Dan was er allemaal van die lieve praatjes als je de eerste klap kreeg. Ja en dan ga je ervan uit van ja het komt goed he, dat is misschien geweest uit zijn bezigheid. Maar ja het trekt wel bij. Maarja het komt steeds, steeds terug. En denk je dat de kinderen daar ok wat van mee hebben gekregen? Ja die hebben er zeker wat van mee gekregen ja. Ja. Ze zagen mij wel eens met tranen he, snap je. Ouzo. He schreeuwen I: Ja

<i>Hoe is het voor u om alleenstaande ouder te zijn?</i>	R: Meestal waren de kinderen boven, ze vermeden heb eigenlijk een beetje. Stapje I: Ja R: Dat merkte je wel aan de kinderen. I: En hoe, hoe ervaren je dat als ouder? R: Uhm ja ik ga altijd zo iets van hij meent het niet. Uhm ja. (Stilte) ik weet niet, ik had iets van ik ga weg. Maar dan ben je verliefd en dan was het van het spijt me hier en dan kwam. Hij met cadeautjes aan en dan was hij met de kinderen weer ergens naar een tankstation gegaan ouzo en dan had de kinderen ook vanalles gekocht om aan mij te geven. Ja als excuus natuurlijk. Maarja op een gegeven moment nee. Het draaide niet meer. Dusja I: Ja. En heb je dat stuk nu achter je kunnen laten? R: Uhm. Het meeste wel. I: Ja? R: Ja het meeste wel. Ik weet dat ik verder moet ook voor de kinderen en hier aan deze kant. Ik heb zoiets van, we zitten rustig. De kinderen merk ik ook als ze naar papa weer moeten dan, ja kunnen we een ander weekend. Want nu komt Valentijnsdag eraan en F heeft een vriendinnetje hier. En nu wilt hij niet met die Valentijnsdag ja bij papa zijn he maar wilt hij bij mama zijn zegt die want, papa sorry zullen we dat weekend overslaan. Dan komen we een ander weekend. Snapte hij heeft toch al iets opgebouwd hier. I: Ja snap ik R: Ja en ja dat merkt je goed aan de kinderen. Want toen F de vorige keer is gegaan had hij tranen in zijn ogen. Ik zeg ook wat is er nauw. Dan zegt hij ik vind het erg om mijn vriendinnetje hier achter te laten, ik ga huilen. Ik zeg het zijn maar 2 nachten en dan ben je weer terug. I: Hahaha R: Ja snap je I: Ik snap het R: Dus ze beginnen zich echt goed te hechten hier. Ja dat ik s gewooon geweldig. I: En even voor de duidelijkheid, ook voor het interview. Het huiselijk geweld was dat vader pleegde of een andere man? R: Nee vader niet I: Vader niet R: Nee nee nee I: Oké. Een vriend. Dan is dat ook even duidelijk. R: Ja I: En uhm als ik kijk naar de gezinssituatie nu, je ga gaan dat je alleenstaande moeder was van drie kinderen. Uhm hoe is dat nu voor je? R: Nouja ik vind het heerlijk. I: Ja? R: Ja. Ik heb echt zoiets van. Laat me maar lekker met de kinderen alleen blijven. Ja ja I: En ernaar je een bepaalde rust of? R: Ja zeker! Absoluut. Ja. Ook met de kinderen, die zijn anders. Veel rustiger thuis, de situatie. Je merkt gewoon van, het is. Ze hangen meer aan mij nou en je voelt gewoon de liefde van de kinderen eigenlijk weer terug komen. I: Aan dat is fijn!
---	--

<i>Waar bent u goed in als ouder?</i>	R: Snapje. We hadden wel liefde onder elkaar. He want als ik dan knuffelen deed. Dan was hij bezig van Hugh het zijn grote kinderen aan het worden, laat dat kind nou... dan zeg ik ja zolang ik kan knuffelen dan wil ik gerust knuffelen. Waarom niet? I: Neee, desnoods nog met een man van 30 R: He het is moeder en kind. Maar ja heerlijk. I: Heerlijk. En als je dan uhm kijkt naar je eigenschap als ouder. Waar denkt e waar je goed in bent?? R: Uhm ja. Toch consequenties zo oef, ja de kinderen waren eigenlijk bang om mij te verliezen. Ze waren eigenlijk bezig van, stap toch met rekenen. En eentje was aan het huilen, S de jongste zei een keer van ja dan leef je niet lang en dan krijg je misschien kanker van het roken. Stop met roken. En ja ik ben gestopt met roken. I: Knap R: Jaa, jaa/ I: Voor de kinderen? R: Ja jaa I: Knap R: Ja ook voor mijzelf maar meer voor de kinderen. Ik heb wel gezegd van ik stop dus jullie stop, beginnen ook niet he! I: Hahaha, ja ja ja. R: Beetje nadenken he. Haha I: Jaaa. En wat doet dat dan met je als dan S bijvoorbeeld zegt van. R: Het doet je pijn. I: Ja? R: Jaa. I: Kan je daar misschien iets eer R: Een kind toch liefde, echt liefde heeft voor zijn (gekuch) voor zijn moeder zesmaal. Want ja je bent toch goed voor het kind. Anders doen ze dat toch niet zeggen. Bang dat ze je verliezen\n en alles. Stapje? I: Jaa R: En S is sowieso een heel erg mama kindje, uhm uhm ja. Hij wilt ook niet nou naar papa. Hij is afgelopen maand niet naar papa geweest. I: Uhu R: Ik zeg maar de volgende maand dan maarja dat weet hij dan niet. Ik zeg ook van pap verlangt ook naar jou. He. Hij is je papa heeft je ook gemist. Ja dat weet ik wel, dat wee ik wel. Ik weet het ook wel maar. Ik zeg ja dat let je er toch met papa over praten. I: Ook goed dat je het belang van vader daarin betreft R: Dat heb ik altijd gedaan. I: Dat is echt sterkt R: Jaa jaa. Ja ze hebben net zo goed een moeder als een vader he. En vader kan je nooit wegtoveren of hij moet er niet meer zijn. Stapje wat ik bedoel. I: Jaa R: Jaa nee. Vind ik dan. I: Ja dat is echt een sterke eigenschap. R: Ja. I: Dat je vader er ook in betreft. R: Jaajaa. I: En als je uhm kijkt uhm waar je moeite mee hebt als ouder. Kan je daar ook iets over zeggen? R: Hoe bedoel je moeite mee hebt?
<i>Waar heeft u moeite mee als ouder?</i>	

<i>Op welke manier ondersteunt de woonbegeleiding hierbij?</i>	I: Nou als alleenstaande moeder, heb je ook moeite met dingen? Als je iets hebt van ooh dit vind ik lastig. Wat betreft opvoeding van de kinderen, omgaan met de kinderen of relatie met de kinderen? R: Ja waar ik moeite mee heb ik dat ik niet veel kan doen qua uhm financieel met de kinderen. Daar heb ik moeite mee. Snapje. Ik zal meer met de kinderen willen doen. ja ik weet niet. Uitstapjes. I: Ja R: Dat de kinderen wat meer hebben, ja. I: En... R: Dat maak je wel qua financieel. I: Ja begrijpelijk. Vooral dat je tegenwoordig ziet dat iedereen overal naartoe gaat en. R: Jaa, jaa. Of het uiteten of zoiets. Dan gaan ze zoiets weetje. Dan is het weekgeld zo weg. I: Jaa, jaa. Het is allemaal niet gratis helaas. R: Ja I: En uhm op welke manier ondersteunt de woonbegeleiding hierin? R: Uhm op veel manieren he. Met stichting leergeld en zoiets allemaal he. Jaa, jaa. Kijk want ik kan ook dat ik weet kan je ook ja uhm elk jaar kan je twee weken op vakantie ofzo. Keer een week op vakantie met de kinderen. Het kan aangevraagd worden via een of andere instantie. Maar ja ik heb huisdieren he. I: De papagaaien R: Ja en de hondjes. Dus uhm ja dan gaat het al moeilijk of je moet een oppas hebben. I: Ja R: En we zijn hier als vreemden gekomen jaa. Dan moet je dat eerst eens ff opbouwen. Kijk de kinderen is makkelijk he die hebben meer op kunnen bouwen qua school, he snapje. I: Die komen snel onder de mensen R: Jaa en waar ga je dadelijk wonen. Waar krijg je een huis. Ik hoop hier dicht in de buurt natuurlijk. I: Ja snap ik R: Ook met de scholen he voor de kinderen. Dat is fijner I: Ja R: Jaa dat is afwachten he I: Dat is zeker afwachten R: Ja I: En ervaar je daar goede ondersteuning in? R: Hoe bedoel je I: Dat je zegt van ja, dat het gewoon allemaal zo onzeker is. Waar ik terecht komt en uhm met het opbouwen van een netwerk. R: Nou ik ga naar stichting uhm, melkkan. Ken je dien iet I: Nee R: Dat is een stichting voor allemaal daklozen en zoiets allemaal. Ja dakloos niet echt dakloos maar daar komen toch ook heel veel I: Oh jaa. R: Ja. Ja. Wat een beetje krap zit qua geld. Dan kunnen ze daar een brood kopen voor 1 euro ofzo I: Ohja. R: Daarom ben ik in het begin mee gestart want dat hebben ze me eigenlijk gezegd van ga daar eens heen. Zodat je mensen leert kennen. En dat heb ik
---	---

<i>Op welke manier houdt u er rekening mee dat de gebeurtenissen van huiselijk geweld een grote impact hebben op uw kind?</i>	I: Uhu R: En ik uhm kocht wel eens omdat hij dan schelde weet je wel. En dan kocht ik wel een stiekem drinken die ik dan boven weg duwde naar de kinderen. Merkt eik gewoon ze kwamen niet meer graag. Ze durfde wel naar onder maar ze kwamen niet meer graag naar onder I: Nee R: Bang dat ze he weer horen dat hij weer tegen mij bezig was dusja. Het was zo ontzettend deed ik dat boven in de kast. Zoiets I: Ja R: Ja. Dat merkte je wel aan de kinderen ja. I: Dat ze zich echt terug gingen trekken hor ik je zeggen; R: Ja alleen dat hij dan uhm het laatste keer. Dat is eigenlijk geloof ik 8 maand, nee. 4 maanden voordat ik vertrok, ja. Eigenlijk de definitieve beslissing heb genomen. Toen heeft hij 2 maanden vast gezeten. I: Ohja. R: En toen merkt eik aan de kinderen dat hij vast zat. Ze kwamen de woonkamer in. Uhm we hebben spelletjes gedaan. Uh toen begonnen ze mama we hadden het vroeger altijd zo gezellig gehad met kaarsjes aan. Zullen we kaarsjes aansteken? Zucht. Ja daar ging het bij mij eigenlijk landen op van uhm je moet maken dat je weg komt. Dit kan niet. I: Jaa. En wat doen dat dan met jou als persoon R: Ja toch veel he. Ja. I: Dat begrijp ik. R: Ja. Ik heb heel veel gehuild. Jaa. Jaa. Dat je daar ja, een soort ingroeit. I: Ja R: Snapje. Jaa. Maar ik ben er vanaf dus he I: Gelukkig R: Jaa. Jaa. I: Gelukkig ja. En merk je dat het nu nog invloed heeft op de relatie tussen jullie R: Nouja. Die onzekerheid of je weet van gaat hij nog zoeken ofzo I: Ja. Wat doet dat met de kinderen denk je? R: Ja. Kijk de kinderen willen zich groot houden. Maar ik heb de indruk dat ze iets. Het zijn altijd kinderen he. En uhm ja zoals de kinderbescherming heeft ook gezegd van zou je hier dreigementen komen. Ja dan worden de kinderen afgekomen en dat speelt ook een rol he. I: Jaa R: Snapje. Waar gaan de kinderen dan heen? Maarja dan denk ik dat ik zelf doordraai. Ja. I: Ja dat lijkt me, uhm het ergste wat er is. R: Ja. Ja. I: En merken de kinderen dat ook. Weten ze dat bijvoorbeeld? R: Nou ik heb gezegd dat ze het heel veilig moeten houden qua social media. Uitkijken wat ze doen uhm ja dat is heel belangrijk zodat hij ons niet kan vinden. I: Ja R: Ja ondertussen woont M ook nog in Limburg dus het is al heel lang bang nou. I: Een dingetje. R: Jaa. Hij heeft gelukkig een contact verbod I: Ohjaa. En hebben de kinderen er ook begrip voor? R: Ja.. jaa toch wel. Jaa. Jaa.
--	--

	I: Gelukkig R: Ja want ze weten eigenlijk toch wel in welke situatie hebt gezeten eigenlijk. Maar het is jammer dat ze zo klein zijn en zo al iets hebben meegemaakt snapje? I: Ja R: Dat zal ik niet 1 2 3 jaa, stel dat ik het niet bijvoorbeeld naast mij leer kan leggen dan zouden de kinderen ook nog problemen mee hebben. I: Ja R: Want ik heb uhm in het begin meteen naar de psycholoog en toch laat de raad he of de kinderen ergens mee zitten. Ik heb ook iets gezegd van zou je iets merken of zouden ze erover, weet ik veel wat. Hebben ze hulp nodig. Trek meteen aan de bel. Als je van ik heb zelf EMDR gehad. I: Uhu R: Dan moet ik zeggen dat is eigenlijk goed gegaan maar ik begin te dromen. Dan schrik je uit een droom wakker, huilen. Maar ik kan eigenlijk de dromen vertellen. Maar deze week ben ik wakker geschrokken en zo knijpen in mijn arm. De nagels stonden erin, echt het rood een uitstorting zeg maar. Had ik in mijn armen staan. Ik weet niet meer wat ik heb gedroomd. Snapje? I: Ja dat snap ik. R: Dus ja heb ik. De dokter zal vandaag bellen voor een afspraak. Ik wil toch weten hoe of wat en. I: Ja toch een bepaalde verwerking dan waarschijnlijk. R: Jaa. Jaa. Maar ik vind, ja kijk weetje wat het is. Van te voren schrikte ik wakker, als ik een droom had en ik kon niet meer slapen dan stond je op en dan bleef je aan die droom denken. En dan herinner me die droom. Maar nou is het dan schrik ik wakker en dan denk je, ja het was een droom maar dan lig ik even te denken van he. I: Wat heb ik eigenlijk gedroomd. R: Ja en dan val ik weer terug in slaap en dat had ik van te voren niet. I: Maar dat is wel een vooruitgang. Dat je in ieder geval weer terug in slaap kan komen R: Jaa jaa I: Merk je dat bij de kinderen ook dat ze bijvoorbeeld dromen of dat ze er iets over loslaten? R: Nee dat niet dat niet. Nee. I: En denk je dat ze het bewust niet vertellen of dat ze echt niet ervaren? R: Jawel, S. die zei oef dat is weer een tijdje geleden dan zei hij ook van ik heb gedroomd een akelige droom over w gehad. Dan zei ik ook van ooh over W. wil je het vertellen dan, weet je het nog? Hij kon het me vertellen. En uhm ja en daar in getroost van he het is niet s meer en we hebben rust. En op een gegeven moment is hij toen heb ik tegen hem gezegd van luister als je dat nou vaker hebt gewoon met mij praten over. Misschien heb je ook die cursus nodig hebt die mama heeft gehad he. Die EMDR. Dat je het allemaal een plaatje kan geven en ik heb eigenlijk niets gehoord erover. R: Neenee. I: Dus e hebt wel vertrouwen in, als er iets is dat ze gewoon naar je toekomen. R: Jaa jaa. Want we hebben nu allemaal een alarm knop op de telefoon. Dankzij j. I: Ja
--	---

<i>Hoe ervaart u de huidige begeleiding binnen het sociaal Pension Hulst gericht op de relatie tussen u en uw kind?</i>	R: Jaa jaa F. en M hadden het op de iPhone al staan. Dus uhm maar dat gaat automatisch naar de politie. Dat staat doorgeschakeld. Maar als ik en S hadden dat nog niet. Wij hebben dat nou ook maar wij hebben dat nu met een tussenpersoon. Wij hebben F. I: J. of F. R: Als wij op de knop duwen 5x dan gaat er een melding naar haar heen maar dat is niet alleen haar. Ik heb ook uhm bij F gedaan, bij S gedaan, bij M. dus alle drie de kinderen. Dan weten ze ook van hee wacht ff we moeten paraat zijn. Er is iets met mama. En dan staat dan op help bmij. En ik heb alleen tegen de kinderen gezegd, gaat ervan uit at F dan de politie belt. I: Ja. Ook wel een fijn gevoel denk ik. Gewoon wat veiligheid. R: Jaa jaa jaa. Al moet ik zeggen de deurbel wat hier is gemaakt van hun uit hier. Dat vin d ik ook wel fijn. I: Jaa R: Jaa jaa I: Dat je kan kijken ie er voor je deur staat. R: Ja ja I: En je geeft nu een paar dingen aan die j. dan, je woonbegeleider heeft geregeld. De alarmknop en de deurbel. Hoe ervaar je de begeleiding vnaut het sociaal pension? R: Ja goed ja. I: Ja? R: Ik ben er erg blij mee ja. Ik ben blij dat ik die keuze heb gedaan toen ja. Het is alleen nou ben ik blij dat ik weer een eigen huisje krijg. Dat je kan doen en laten in je huisje he. Kleurtje hier en kleurtje daar he snapje. I: Ja R: Je eigen gordijnen. Ja dat kna natuurlijk nu niet. I: Nee nee nee R: Dat het gewoon echt je eigen kan maken I: En hoe ervaar je uhm de ondersteuning wat betreft de uhm relatie tussen je kinderen en jouw? R: Goed ook ja ja . absoluut I: Kan je misschien uhm ja R: De veerkracht he. Zoals MM. Als er iets is dan kan ik altijd bellen naar haar over de kinderen of appen, dan leest ze het s' avonds ofzo. Dusja gelukkig wel. I: Dat is fijn R: Ja. I: En je geeft aan dat je veerkracht hebt. Kan je daar misschien iets meer over vertellen? R: Nou dat is begeleiding voor de kinderen eigenlijk I: Uhu R: En ja die gaat met school, uhm de kinderen zelf, uhm hoe ze zich voelen en ook wel met papa natuurlijk .dat ze de begeleiding krijgen naar papa toe. Ja. I: Dat is fijn. R: Ja absoluut I: En mis je misschien nog iets in de begeleiding R: Uhm nee nee nee. Nee. Niet dat ik I: Dat is alleen maar goed R: Ja ja
--	---

<i>Op welke manier is vader in beeld?</i>	I: En nu is het interview klaar hahaha . nee hoor. Hahahaha R: Nee het is ja. Ja. I: Dat is wel fijn dat je gewoon een fijne begeleiding hebt. En uhm beter, uhm worden je woonbegeleider bijvoorbeeld ook betrokken bij veerkracht? R: Ja ze vertellen het onder elkaar he. Dat komt ook in de papieren te staan, dossiers he I: Ja R: Dus. Maar MM kan geloof ik oo in de dossiers kijken he. I: Ja volgens mij wel. R: Ja. I: Ja als het goed is kan zij inderdaad inzien R: Jaa jaa I: Dus je ervaar ook een goede communicatie en dat je niet 2x hetzelfde moet vertellen zeg maar. R: Jaa jaa jaa. I: Ook een belangrijk aspect R: Ja zeker I: Die ga ik zeker meenemen R: Ja. I: Uhm ik ga zo meteen nog even verder op de begeleiding. Ik doe even mijn lijstje af want anders ben ik zelf in de ar hahaha R: Jaa doe maar hoor. Nu je toch bezig ben. I: k ga eens even kijken hoelang we al bezig zijn. Ooooooh.. uhm we hadden net al even over vader. Dat de kinderen daar naartoe gaat en dat je een omgangsregeling hebt gehad. Dat het huiselijk geweld ook niet door vader is gepleegd. Maar toch wil ik even focussen op die vaderrol binnen de opvoeding. Uhm R: Ja I: (stilte) op welke manier is vader verder nog in beeld? R: Juhm jaa nou ik geef hem informatie over de kinderen hun scholen I: Uhu R: Uhm ja met vader zijn we voorzichtig met het adres. I: Ja R: Want hij komt ze ook niet hier aan de deur ophalen. Tja. Hij is normaal is hij ook bij de vergadering geweest I: Uhu R: Twee keer. Maar dan wilt hij nou niet bij zijn meer. Hij wilt alleen de communicatie tussen met mij dan over de kinderen dus uhm ja. I: En hoe ervaar je die communicatie? R: Zucht. Goed ja. Best wel beter dan dat het was. Dus die ex-vriend die zat veel tussen mij en M in. I: Ja R: Ja. En ik heb altijd gezegd het zijn hem zijn kinderen, hij is de vader. En daar had, die ex-vriend had daar veel problemen mee. Hij was jaloers. Ja en de communicatie tussen mij en vader is altijd goed geweest. I: Dat is wel fijn. R: Ja die was altijd goed. Het ging om de kinderen. I: Ja R: Ja. I: En de relatie tussen vader en de kinderen, hoe schat jij die in?
--	---

<i>Kunnen de kinderen vrij bewegen tussen beide ouders?</i>	R: Ook goed. Ook goed ja. Maar er is veel anders dan als je samen woont. Je merkt gewoon. Kijk want bij mij zijn ze dan zeg maar veel gemotiveerd, 12 dagen of 11 dagen. En dan gaan ze een weekendje naar papa gingen ze dan. En dan waren ze bij papa en dan was het meer een feestje als, he snap je. Als de opvoeding. Zo moet ik het zeggen. Ze genieten meer bij papa want ja we hebben hier he. Want ze hebben hier niet een keer in de twee weken eigenlijk daar. Zo moet je het eigenlijk zien. Tot dat die vrouw kwam. De vriendin van papa. En toen veranderde alles. Toen wouden ze niet meer gaan. Ja die was echt streng, dat is ze nog steeds. Tja. I: En merk je dat ook, uhm, dat dat de relatie tussen de kinderen en papa veranderd. R: Uhm ja, papa is ook veranderd ja. Ja. Op een of andere manier is het, ja tenminste dat gevoel heb ik gehad. Dat heb ik heb gehad dat onderdruk zetten. Dat hij dat nou ook heeft. Dus uhm ja, dat is hem zijn probleem. Snapje. Daar kan ik niks over zeggen. En ik heb zoiets van. De kinderen krijgen het wel mee want dat merk ik wel. Want ze praten er ook over. I: Ze zijn er wel open over. R: Ja tegen mij he. I: Dat is wel fijn. R: Dusja. Ja. Het is erg maar ja. I: Jaa. En die verandering die je dan nu beschrijft. Merk je dat ook in de relatie tussen jou en de kinderen? R: Nee. Niet echt nee. Ja ik wil alleen S zegt dan ik wil daar niet heen want dan zie ik R weer. Die vrouw van hem. Die is nou getrouwd. Maar dat moet ook onder druk zijn geweest. Dat weet ik ook niet. Dat zij M. kijk kinderen kunnen ook veel want papa zegt ook veel tegen M en dat is ook weer verkeerd. En ja ja dat is het enigste wat S zegt. Want ik heb een keer ruzie met haar gehad want ze had een kind bij de nek gepakt en zo naar boven gedragen. En dan had ze met kleren en alles 's winters in de ijskoude douche gezet. En dan mocht hij de kleren niet uit doen en moest hij in de koude kleren zitten dus die moest trillen als een gek. Ja toen heb ik gebeld naar M van dit kan niet. I: Nee dat begrijp ik. Dan komt de leeuwin naar boven. R: Ja ja. Dan wel. I: Jaa dat snap ik. Het zijn je kinderen. R: Ja. Vanaf die tijd is het eigenlijk tussen mij en R, want zij schreeuwde van de andere kant en ik schreeuwde vanaf deze kant zeg maar. Want ja want zij heeft een hele andere opvoeding tegenover mij. I: Jaa ook lastig om daar allemaal een balans in te vinden denk ik. R: Jaa jaa I: Ook voor de kinderen. Dat ze alsmaar van uuhmm R: Ja ja. I: Aan het schipperen ofja, een beetje ertussen aan het zweven zijn. R: Jaa jaa. Dat is het juist. Ja en dan F en M zeggen ook dat zij zo ontzettend streng is weet je wel. Uhm als iemand moest plassen, mag je niet staan plassen als mannen zijnde. Ze moeten zitten. Zijn ze naar de wc geweest dan is het wc poetsen, achter hun aan met een doekje. Weet je wel. Zucht. I: Ja R: Dat merk je aan de kinderen ook. Wanneer ze daar zijn geweest is het R hier en R daar, dit dat.
--	---

	I: Hoe pak je dat op als moeder dan? R: Nouja ik heb zoiets van wat daar is is daar he. I: Ja wel goed denk ik ook. R: Daar zijn ook regels, hetzelfde als het hier is. Dusja. Zou er iets zijn, wat ik denk van ja dat kan niet. Dan neem ik contact op met M hé. Dan probeer ik fatsoenlijk te reageren natuurlijk. Maar dat gaat ook niet altijd dus uhm. I: Daar zijn jullie ook mee bezig hoor de ik uhh R: Wat lief? I: Daar zijn jullie ook mee bezig hoorde ik van J. R: Ja want ja want ik ben heel erg, ja wat moet ik zeggen. Een beetje stug daarin weet je wel. Ik ben niet meer zo voorzichtig als wat ik was. I: Iedereen heeft zijn ontwikkelpunten zeg ik altijd. R: Ja ajaa. Moet ik zeggen vroeger toen ik moest werken in de horeca was het ook hoor. Zeg me niks of ik vlieg je aan. Ja echt. Toen heb ik in de horeca heb ik eigenlijk geleerd als ik boos was dan was het. Stoppen naar boven en afkoelen. I: Jaa op je tong bijten en naar achteren. Ooh ik herken hem, heb ook in de horeca gewerkt 10 jaar ofzo op een strandpaviljoens. En dan moest je ook wel eens op je tong bijten en met een staal gezicht naar achteren en achteren kon je losgaan wat je wil. R: Jaa jaa. I: Oeioeioei. Maar zo leer je het wel inderdaad. R: Ja en daar moet ik zeggen, daar heb ik mij eigenlijk heel goed leren beheersen. I: Ja R: Op een gegeven moment was het te veel dat ik me liet doen. en dat was ook niet goed he. I: Nee. Dus nog een balans erin vinden. R: Jaa jaa. En nou is het natuurlijk van ja je hebt dat mee met W. en ja ik liet me ook gevallen en op een gegeven moment het laatste dan ga je weer omschakelen. I: Ja R: Dan dacht je van ja jij kan mij een tik verkopen maar ik geef je een tik terug. Dat in het begin heb ik het niet gedaan maar nou de laatste keer wel toen heb ik hem een flinke trap achteruit gegeven en toen kwam hij met dat mes. Dat is ja. I: Ja R: En dat is een paar keer gebeurd met een mes en toen had ik iets van dit kan niet. Ja dit. Eens is het misschien te laat, te ver gegaan he. I: Goed dan dat je de keuze voor jezelf hebt gemaakt en ook voor je kinderen. Dat je dan hier zit en je de begeleiding oed ervaart. R: Jaa maar constant moesten we vluchten. Dan daar wonen dan daar wonen dan daar wonen. Waarom? Omdat ze hem elke keer zo zochten weet je wel. Hij werd bedreigd van alle kanten dus. I: Goed dat je voor jezelf hebt gekozen. En ook als ik het ook een beetje zo. De relatie met vader is gewoon goed. De relatie tussen met de kinderen met de vader ook. Je betreft hem er ook in en je vindt het ook heel belangrijk. Ze praten er ook over dus dat is wel fijn. R: Jaa jaa. I: Dat ga ik ook zeker meenemen. Ik denk dat dat niet bij iedereen uhm zo het geval is. Maar het is in ieder geval heel fijn om te horen dat je ook uhm dat jij ook zo de waarde van het vaderschap zo inziet.
--	--

	R: Ja dat heb ik altijd gehad. I: Dat is echt uhm dat is echt mooi. En dat je hem er ook zo betreft en dat je de kinderen ook motiveert en stimuleert om ernaar toe te gaan. R: Jaa jaa. Al moet ik zeggen ik heb altijd eigenlijk van, ja met S heb ik daar altijd moeite mee gehad. Van ga naar papa, papa verlangt naar jou, papa heeft jou ook gemist. Moet je eens voorstellen dat het andersom is. Op een gegeven moment heb je echt zoiets van ik kan wel dwingen blijven. I: Dat werkt ook niet. R: Nee. Dat is afgelopen keer ook geweest. Ik zeg luister S papa verlangt ook naar jou. En wat je ermee doet, praat met papa. Ik zeg waarom wil je niet naar papa. Ja daar heeft het met mij erover gehad maar hij zegt mij weer wat anders dan dat hij tegen papa zegt. I: Ja. R: Snapje. En dan heb ik tegen S gezegd van het gaat omdat jij bij je vriendje wilt slapen. Het ging niet om het vriendje slapen maar je weet ook papa heeft bepaalde weekenden staan om jullie te zien. Ben gewoon eerlijk dat je niet wil t gaan. I: Ja R: Zeg gewoon het heeft niets met jou te maken. Want he hij wil dan dat papa niet in het huis is met die vrouw. Hij wil dan liever hebben iets met papa alleen. Ik zeg ja vraag dat dan aan papa. I: Ja R: Maarja nu hebben ze met elkaar gebeld en gedaan. En heeft hij het nog niet verteld. I: Ja maar je stimuleert hem wel daarin. En of hij het dan doet of niet dat is dan zijn eigen keus. R: Ja I: Maar je stimuleert als moeder wel het contact met vader. R: Ja. En nou ben ik benieuwd he hoe het deze maand gaat he. I: We zullen het zien. R: Huh I: We zullen het zien. R: Jaa. I: Ik ben benieuwd. Ik wil ook nog inzoomen op de begeleiding. Je gaf al aan dat de begeleiding vanuit het sociaal pension als heel positief ervaart. Dat je veerkracht krijgt wat betreft de relatie tussen jou en de kinderen. Dat er goede onderlinge contacten zijn. Uhm. Kan je misschien aangeven of je uhm nog iets mist in de begeleiding? R: Uhm nee ja nee. Ze laten je ook je eigen leven leiding verder en dat vind ik ook belangrijk. Kijk als je steun nodig hebt ergens mee, ik zeg maar iets koken ofzo. Je hoeft maar wat te zeggen en ze staan er voor je. Ze zoeken een oplossing dus dan, op dat gebied hebben zij mij heel goed geholpen. I: Ja R: Dus uhm ja ze hebben wel veel gevallen meegemaakt maar die bescherming en die veiligheid wat ik eigenlijk met de kinderen nodig heb. Weet ik niet of ze dat hier al hebben gehad. Snapje. En ik vind dat ze mij dat reuze goed geholpen. Ja. Ik ben er wel blij mee. Dat ik die keuze ook gemaakt heb. I: Ja snap ik. En wat betreft de relatie tussen jou en de kinderen. Heb je daar iets van daar mis ik nog iets in of daar zou ik nog wel iets van begeleiding in willen of... ervaar je het als goed en als genoeg begeleiding? R: Jaa jaa jaa.
--	---

	I: Dus je zegt eigenlijk ook van ik kan elke vragen eigenlijk wel stellen. R: Ik wel en de kinderen wel ja. Als ik ergens mee zit dan. dat is fijn. Hoe denk je dat de kinderen dat ervaren. Je kan niet voor de kinderen praten natuurlijk. Ja wat moet ik zeggen. Ik hoop dat ze het, ik denk wel dat ze het goed ervaren. Anders praten ze niet he. I: Jaa dat iis waar. R: Jaa dusja. M woont dan bij papa maar heel veel dingen dat die toch bij mij aankomst. Jaa dan zeg ik ook vaak van je moet aan die kant bij papa dan moet je er gewoon bij papa over hebben. Tja nee nee. Dat durft hij niet aan papa te vragen. Dan zeg ik ook van toch moet je die vertrouwen opbouwen. Ja maar achter een paar maanden ben ik toch wag. Ik zeg wat ben je weg? Waar heb je het over? Ja dan ben ik 18 en dan wil ik alleen wonen. Zucht. Dus ik zo ga maar eerst eens werk zoeken. Ja ik heb werk. Dus ik zeg vast wel. I: Hahaha jaa. Studentenkamertje hahaha. Kan hij het leren. R: Hahah dusja. Ja. I: Jaaa. Nou wel fijn dat je het ook zo goed en zo fijn ervaart dat begeleiding ook gewoon goed is. R: Ja zeker. I: Aansluit aan jou behoefte en je wensen en die van de kinderen. Dan denk ik dat ik ver door mijn vragen zit. Heb jij misschien nog opmerkingen, vragen, iets wat je nog weg wilt. R: Nee nee nee. Ik vond het wel, leuk een samenwerking met jou er ook erbij. I: Nou dankjewel. Ik vond het ook een fijn gesprek moet ik zeggen. Kijken of wel aan de tijd zitten. Denk ik wel. 35 minuten. Helemaal top dan ga ik hem uitzetten. Uh oja dat wou ik nog even aangeven. Je zei een paar namen, die haal ik weg uit het interview helemaal. Daus dan weet je dat. Jouw naam benoem ik ook niet, adres en alles. Dat wordt allemaal gecoverd. Misschien dat ik een letter zet maar dan zet ik bijvoorbeeld ene T ipv een W. zoiet. Dus dan ben je daarvan op de hoogte. En zoals ik al zei je mag hem doorlezen als je wil. R: Neeee ik geloof je wel. I: Nou mooi dan ga ik hem nu echt uitzetten. Dankjewel
--	--

Bijlage 6. Overzicht labels

Gespreken met de Cliënt	Cliëntbegeleiding	Huidige tools
Gesprekken met cliënten Band met cliënt Vertrouwensban Gevoelens erkennen Luisteren Open houding Niet oordelen Ruimte in gesprek Respect Positieve dingen vergroten Moeder in haar kracht zetten Begrip Dialoog Taboe Er zijn <u>Blijven herhalen</u> <u>Besprekbaar maken</u> <u>Gesprekstechnieken</u> Uitleggen Besef van de cliënt creëren <u>Belangen behartigen</u> Ontwikkeling naar voren brengen Situatie in kaart brengen Aansluiten bij behoefte van cliënt	Praktische hulp Begeleiding bij externe organisaties Cliënt is regiehouder Samenwerken met derden Collegiaal overleg <u>Nazorg</u> Ondersteuning van cliënten Begeleiding van cliënt Observerende rol <u>Toestemming cliënt</u> <u>Belangen behartigen</u> <u>Systeemgericht werken</u> Creativiteit Juridische zaken Er zijn Begeleiding t.a.v. relatie moeder-kind Ontwikkeling naar voren brengen Situatie in kaart brengen <u>Samenwerking persoonlijk begeleider en cliënt</u> <u>Visie van cliënt</u> Aan andere instantie overlaten <u>Kinderen in het oog houden</u> <u>De focus op moeder</u> Prioriteiten stellen <u>Transparant werken</u> <u>Nazorg</u> Aansluiten bij behoefte van cliënt Opvoedingszorg Signaleren Inzicht in interacties van het gezin Realistisch denken Coördinerend medewerker Begeleiding naar behoefte van de cliënt Ondersteuning van begeleiding	Meldcode <i>Veerkracht</i> <i>Krachtwerk</i> Hulpmiddel voor veiligheid Gebruikte tool Alternatieve interventie kinderen <u>SKJ registratie</u>

Sterke Eigenschappen moeder Zelfstandigheid Verantwoordelijkheid Eigen bewustzijn <i>Hulp accepteren</i> <i>Vertrouwen</i> Zelfredzaamheid <i>eigen problematiek</i> <i>Geborgenheid</i> <u>Grenzen aangeven</u> Motivatie Bewustwordingsproces <i>Bewustzijn</i> Moeder eigen problematiek <i>Niveau van de cliënt</i> Bewust handelen Tevreden zijn Eerlijk zijn naar kind <i>Eigen handelen</i> <i>Vertrouwen in begeleiding</i> Gevoel om dat je alleen staat <i>Omgaan met situatie</i> <u>Relativeren</u>	Samenstelling gezinnen <i>Stel met kinderen</i> Alleenstaande ouder <i>Gezag</i> Gezinssamenstelling Wisselwerking tussen Gezag als ouder over kind Communicatie tussen ouders <u>Onderling conflict</u> <i>Onder toezicht</i> Intergenerationele overdracht Onderlinge communicatie ouders <i>Nieuwe partner</i> Ondersteuningsbehoeften moeder <i>Netwerk opbouwen</i> Motivatie Bewust handelen Tevreden zijn <i>Omgaan met situatie</i> <i>Omgaan met eigen emoties</i> <u>Relativeren</u> Eigen gedrag veranderen <i>Moederrol innemen</i>	Kind-begeleiding Kind staat centraal <i>In gesprek met het kind</i> Alternatieve interventie kinderen Behoeft van kinderen <u>Onderzoeken van het kind</u> <i>Aansluiten bij het kind</i> <i>Kind hulpverlening</i> <i>Veiligheid van het kind</i>
Huiselijk geweld Fysiek geweld Verstoorde relatie Kinderen getuigen Ruzie tussen ouders Mishandeling kind Seksueel misbruik Zwaarte HG <i>Wittebrood dagen</i> <i>Psychische mishandeling</i> Niet de juiste kleren	Invloed op relatie moeder en kind Patronen Gezonde patronen <i>Reactie van ouders</i> <u>Verdwijnen normale opvoedsituatie</u> Opvoedvaardigheden Eigen opvoeding Invloed op moeder-kind relatie Onduidelijkheid Volwassen rol <i>Eerlijk zijn naar kind</i>	De vader <u>Vaderrol</u> <u>Stimuleren naar vader te gaan</u> <u>Belang van vader in het oog hebben</u> Relatie vader-kind <i>Stimuleren in gesprek te gaan met vader</i> Vader erbij betrekken Invloed vader op opvoeding

Gevolgen huiselijk geweld Verstoorde relatie Trauma Schuldgevoelens Overdracht naar het kind Hechting Invloed van gevolgen op dagelijks leven <u>Gevolgen huiselijk geweld</u> <u>Slachtoffer huiselijk geweld</u>	Gevolgen bij kinderen van huiselijk geweld Trauma Schade Veerkrachtig Gedragsproblemen Onveilige hechting Ergens hechten <u>Gevolgen huiselijk geweld op kind</u> Gedrag kind Veiligheid van het kind Invloed op het kind Gedragsverandering Gevolgen voor toekomst	Verbeterpunten Nieuwe tool <u>Verbeterpunt tools</u> Gemis in begeleiding Kinderen uit het oog verliezen Mogelijkheid tot verbetering Ontbreken capaciteit Geweldloos verzet Niet de juiste tijd ervoor Moeilijk in begeleiding
Moeder kind relatie Hechte band Ouder-kind relatie Gezonde patronen Aanvoelen aan kind Moeder-kind relatie Voorbeeld geven aan kind Hechting	Steunfactoren moeder Steunnetwerk Netwerk Hulp ingeschakeld Behandeling Verwerking	Kwetsbare eigenschappen moeder Terughoudend Angst Kwetsbaarheid Onzekerheid Vermijdend gedrag Financieel moeilijk zitten Spanning en stress Onwetendheid Ontbreken van sociaal netwerk Minderwaardigheidsgevoel Overcompensatie Zelfvertrouwen beschadigd Terugkomende angst Achterdochtig Gevoel om dat je alleen staat Gevoel het lastig te vinden van moeder

Bijlage 7. Codes gekoppeld aan deelvragen

Huidige begeleiding Sociaal Pension Gesprekken met cliënt Cliëntbegeleiding Kind-begeleiding	Aspecten die een bijdrage (kunnen) leveren aan de begeleiding Huidige tools Verbeterpunten	De relatie tussen moeder en kind Moeder-kind relatie Invloed op moeder-kind relatie
Huiselijk geweld Huiselijk geweld Gevolgen huiselijk geweld Gevolgen bij kinderen van huiselijk geweld	Ondersteuningsbehoeften Ondersteuningsbehoeften moeder Kwetsbare eigenschappen moeder Steunfactoren moeder Eigenschappen moeder	Relatie tussen ouders Samenstelling gezinnen Communicatie tussen ouders De vader

1. Welke ondersteuning wordt er momenteel geboden aan moeders woonachtig bij Sociaal Pension Hulst welke gericht is op het herstellen van de relatie met het kind, door medewerkers van het Sociaal Pension Hulst?	- Huidige begeleiding Sociaal Pension - Aspecten die een bijdrage (kunnen) leveren aan de begeleiding
2. Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van de moeders woonachtig bij het sociaal Pension Hulst, gericht op het herstellen van de relatie met het kind?	- Dingen die bij moeder horen - Ondersteuningsbehoeften moeder - De relatie tussen moeder en kind
3. Wat voor invloed heeft huiselijk geweld op de hechting tussen de kinderen en de moeders woonachtig bij het Sociaal Pension Hulst?	- Huiselijk geweld - De relatie tussen moeder en het kind
4. Welke rol heeft vader bij het herstellen van de relatie tussen het kind en de moeder die woonachtig zijn bij Sociaal Pension Hulst?	- Relatie tussen ouders - De relatie tussen moeder en kind

Bijlage 8. Nadere toelichting methodieken binnen het Sociaal Pension Hulst

In deze bijlage is er een nadere toelichting toegevoegd wat betreft de eerder genoemde methodieken in de theoretische verdieping. Er wordt weergegeven wat de methodiek inhoudt, het doel van de methodiek en welke stappen er worden genomen.

Het 8-fasen model

Het 8-fase model is een methodiek die gericht is om mensen met hulpvragen op meerdere leefgebieden te ondersteunen en terug in hun eigen kracht te zetten. Er wordt op een doelgerichte manier ondersteuning aangeboden aan de cliënt om samen met de cliënt te werken aan hun toekomst. De vraag van de cliënt staat centraal waarbij er gekeken wordt naar de kwaliteiten en het netwerk van de cliënt (*van der Meulen, 2015*). De acht fasen die in de methodiek benoemd worden bestaan uit: aanmelding, intake, opstarten, analyse, planning, uitvoering, evaluatie en uitstroom. Dit wordt weergegeven in figuur 3 in bijlage 5. Aan de hand van een persoonsbeschrijving wordt er een begeleidingsplan opgesteld, waarna er samen met de cliënt een werkplan wordt gemaakt waarin de persoonlijke doelen zijn verwerkt per leefgebied. De leefgebieden van het 8-fasen model binnen het Sociaal Pension zijn: wonen, financiën, werken & leren, partner, kinderen & opvoeding, zingeving, gezondheid & zelfzorg, vrienden & kennissen, vrije tijd, familie en veiligheid (*Kwast, 2020*). In de methodiek wordt er niet alleen naar de problematiek van de cliënt gekeken, ook de mogelijkheden van de cliënt worden in kaart gebracht. Door vanuit kansen en mogelijkheden te kijken, houdt de cliënt zijn eigen regie over zijn hulpverleningsproces (*van der Meulen, 2015*). Binnen het leefgebied kinderen & opvoeding wordt er ondersteuning aan de moeders geboden wat betreft het herstellen van de relatie met het kind. Dit wordt door middel van de methodieken krachtwerk en veerkracht uitgevoerd (*Kwast, 2020*).

Krachtwerk

Binnen het Sociaal Pension wordt er gewerkt aan de eigen kracht en groeimogelijkheden van de cliënt door middel van de methodiek krachtwerk (*Kwast, 2020*). Het uitgangspunt van krachtwerk is dat elke cliënt het vermogen heeft om te herstellen en het leven te veranderen, ook bij een periode van tegenslag of wanneer hij wordt beperkt in het functioneren. De begeleiding ondersteunt de cliënt in het krijgen van inzicht in hun eigen situatie en eigen waarden. Om dit te realiseren is het van belang om een goede en vertrouwde werkrelatie te hebben met de cliënt (*De Vries, 2008*). De methodiek bestaat uit individuele gesprekken, gezamenlijke activiteiten en systeemgesprekken met de cliënt, waardoor het herstel wordt gestimuleerd om het leven op eigen gewenste kwaliteit in te richten (*Wolf, 2016*). Er zijn zeven basistaken van het krachtgerichte begeleidingstraject die de cliënten ondersteunen om hun gewenste doelen te behalen. De zeven basistaken zijn: ontmoeten en aansluiten, inventariseren van krachten, inschatten van zelfregulering, doelen stellen en een actieplan maken, ondersteunen van herstel, evalueren en afronden. Vanuit deze basistaken wordt er actie ondernomen in de tien levensgebieden van het eerder genoemde 8-fasen model (*Wolf & Jonker, 2015*).

Veerkracht

Veerkracht is een methodiek die zich richt om methodisch te werken met kinderen tussen de 0 en 18 jaar, die in aanraking zijn gekomen met huiselijk geweld en woonachtig zijn in een veilige opvang of sociaal pension. Het uitgangspunt is dat elk gezin beschermende factoren en sterke kanten heeft, hoe groot de problematiek ook is. In deze methodiek wordt de aandacht op het kind gericht en de ouders in hun ouder- en opvoedrol geplaatst (*Alarcon, van Brummer, & Jongepier, 2015*). Er is steeds

meer kennis over het effect dat huiselijk geweld heeft op een kind die (stille)getuige is geweest. Dit zorgt er voor dat kinderen die een eigen hulpvraag hebben steeds meer in beeld komen. Zoals eerder benoemd heeft huiselijk geweld niet alleen de relatie tussen volwassenen beïnvloed, ook de relatie tussen ouders en kinderen is veranderd. Kortom, geweld heeft invloed op de relaties binnen het hele gezin en het betrokken netwerk. Er is sprake van een alleenstaande dynamiek binnen het gezin door alle relaties die met elkaar verweven zijn. Voor de methodiek is het van belang dat de spiraal van geweld binnen het systeem inzichtelijk wordt. Daarnaast wordt er gekeken naar de rolpatronen binnen het gezin en wat de mogelijkheid is om de loyaliteit te verbreken (*Jongepier & Vugt, 2012*).

Binnen de methodiek Veerkracht wordt er ook een veiligheidsplan, terug te vinden in bijlage , opgesteld. In het veiligheidsplan wordt er concreet beschreven welke risico's en zorgen, krachten en beschermende factoren er zijn. Daarnaast wordt er weergegeven wat de betrokkenen doen om de veiligheid van het kind te vergroten. Het is een document waar de afspraken in vast worden gelegd zodat zowel ouders, kinderen als betrokkenen weten wat er van hen verwacht wordt. Door middel van gesprekken met de ouders en het kind wordt het veiligheidsplan regelmatig geëvalueerd of deze nog actueel is. Ook wordt er samen met het kind een actieplan opgesteld. Binnen dit actieplan ligt de focus op de eigen kracht van het kind. Door verschillende handvaten worden lastige onderwerpen bespreekbaar gemaakt (*Alarcon, et al., 2015*). In bijlage drie staan een aantal interventies weergegeven die vanuit veerkracht naar voren komen.

Signs of safety

De methodiek Signs of Safety is gericht om met een oplossingsgerichte benadering de veiligheid van kinderen te creëren die te maken hebben (gehad) met situaties waar er (een vermoeden van) kindermishandeling is (*Wiggerink, & Vogel, 2019*). Het is van belang om duidelijk te krijgen welk concreet gedrag er van ouders en netwerk is om een zo veilig mogelijke omgeving voor kinderen te krijgen en om kinderen te beschermen tegen gevaar. Dit gevaar wordt vastgesteld doormiddel van een inschatting die gebaseerd is op de schade die is aangericht in het verleden en de impact die deze heeft gehad op het kind (*Movisie, 2017*). Er wordt een balans gecreëerd door de professionele kennis te integreren met familie en culturele kennis, waarbij er gekeken wordt wat voor indicatoren er zijn voor krachten en veiligheid. Daarnaast wordt er gekeken naar mogelijke dreigingen en schade die toegebracht wordt aan de kinderen (*signsofsafety, z.d.*). Dit geeft aan dat samenwerking met het gezin en de directe betrokkenen een belangrijk aspect is binnen deze methodiek. Volgens Wiggerink, & Vogel (2019) zijn er verschillende instrumenten ontwikkeld aan de hand van de methodiek Signs of Safety. In bijlage drie zijn enkele van deze instrumenten verder uitgewerkt die gericht zijn op het werken met kinderen.

Bijlage 9. Interventies aan de hand van methodieken binnen Sociaal Pension Hulst

In deze bijlage zijn de verschillende interventies in het kort weergegeven die in de methodieken Veerkracht en Signs of Safety gebruik worden. Dit zijn interventies die als hulpmiddel kunnen worden ingezet om moeder te ondersteunen in het herstellen van de relatie met het kind na huiselijk geweld.

Interventies uit Veerkracht

De drie-huizen

De drie huizen komt oorspronkelijk van de methodiek Signs of Safety. Het is een hulpmiddel om op een ongedwongen manier in gesprek te gaan met zowel ouders, kinderen en betrokkenen. Het gesprek wordt geleid door de drie huizen, die zijn: het huis van de goede dingen; het huis van de zorgen en het huis van de dromen. Het geeft het kind de mogelijkheid om zijn gedachten en gevoelens weer te kunnen geven. Er kan in de huizen getekend of geschreven worden, wat later wordt besproken met de ouders. Op deze manier geef je de ouders inzicht hoe het kind zich voelt thuis en wat er nodig is om het kind weer een gevoel van veiligheid te geven. Een belangrijk onderdeel van dit hulpmiddel is het uitleggen aan het kind dat hij geen schuld heeft aan de onderstaande problematiek (Jongepier & Vugt, 2012). In bijlage vijf is de drie huizen weergegeven in figuur vier.

Een gezamenlijk verhaal maken met Words en Pictures

Dit is een werkwijze waarbij er samen (of apart) met de ouders en kinderen een verhaal met tekening gemaakt wordt over zowel het gezin als de gebeurtenissen. Dit is een hulpmiddel voor de ouders om in gesprek te gaan met de kinderen over wat er is gebeurd in het gezin. Dit leidt tot een gezamenlijk verhaal wat het kind kan begrijpen (Jongepier & Vugt, 2012).

De drie kolommen

Dit is een variant op het drie huizen model, maar is gericht op de ouders. Het is een hulpmiddel om met ouders in gesprek te gaan over de veiligheid van het kind. De drie kolommen zijn: wat gaat er goed, wat kan er beter en wat moet er gebeuren. Door de informatie zo concreet en zorgvuldig mogelijk in te vullen, komt er een duidelijk beeld van zowel de risico's voor het kind als de beschermfactoren voor zowel het kind als het gezin. Met deze informatie kunnen er nieuwe afspraken worden gemaakt die het doel hebben om de veiligheid van het kind te vergroten (Jongepier & Vugt, 2012).

Interventies uit Signs of Safety

Veiligheidsobject

Onder het veiligheidsobject wordt een object verstaan, denk daarbij aan een knuffel of een speelgoed, dat een kind op een bepaalde plek mag neerleggen als zij zich onveilig voelt of heeft gevoeld. Naderhand gaat één persoon met het kind in gesprek over de situatie. In het veiligheidsplan staat beschreven hoe de persoon dit moment aanpakt en wat de regels zijn voor het gesprek met het kind (Wiggerink, & Vogel, 2019).

Woord- en Beeld veiligheidsplan

Openheid en duidelijkheid zijn belangrijk om de mogelijkheid te creëren om de veiligheid van de kinderen te vergroten. Het dient zowel voor de volwassenen en kinderen duidelijk te zijn welke afspraken er zijn gemaakt en wat de reden is van deze afspraken. Tekeningen kunnen een hulpmiddel zijn voor een kind om de belangrijkste afspraken te begrijpen, waardoor zij er ook beter naar kunnen handelen en rekening mee kunnen houden (Wiggerink, & Vogel, 2019).

Bijlage 10. Interventies herstellen ouder-kind relatie

In deze bijlage zijn er enkele interventies die gericht zijn om de ouder-kind relatie te herstellen kort weergegeven.

De interventies die bedoeld zijn om de ouder-kind relatie te herstellen, zijn vooral gericht op het verbeteren van ouderlijke sensitiviteit en gehechtheid.

- Stevig ouderschap

Deze interventie is bedoeld voor ouders die net een kindje hebben gehad en extra ondersteuning willen bij hun rol als ouder. Het kan voorkomen dat ze hun verhaal kwijt willen over eigen ervaringen in de jeugd of in de huidige omstandigheden. Het is een signaleringsmethodiek om gezinnen te ondersteunen als er risico's zijn voor opvoedingsproblematiek. Er wordt uitgegaan van eigen kracht, eigen behoeften en eigen invulling waarbij er gerichte ondersteuning wordt aangeboden (NCJ, z.d.).

- Parent-Child Interaction Therapy (PCIT)

Deze methodiek wordt ingezet om gedragsproblemen van kinderen te verminderen door de opvoedingsvaardigheden van ouders te vergroten. Aan de hand van het aanleren van positieve aandacht vaardigheden die ouders kunnen gebruiken zoals sensitief reageren en prijzen van goed gedrag, wordt er gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van de ouder-kind relatie. Daarnaast worden er gerichte managementstrategieën aangeleerd bij ouders om op het gedrag van het kind te reageren. Voorbeelden hiervan zijn gepast reageren op medewerking of verzet van het kind en het mogelijk gebruiken van de time-out procedures als het kind niet wil luisteren (NJI, 2015).

- Oplossingsgericht opvoeden

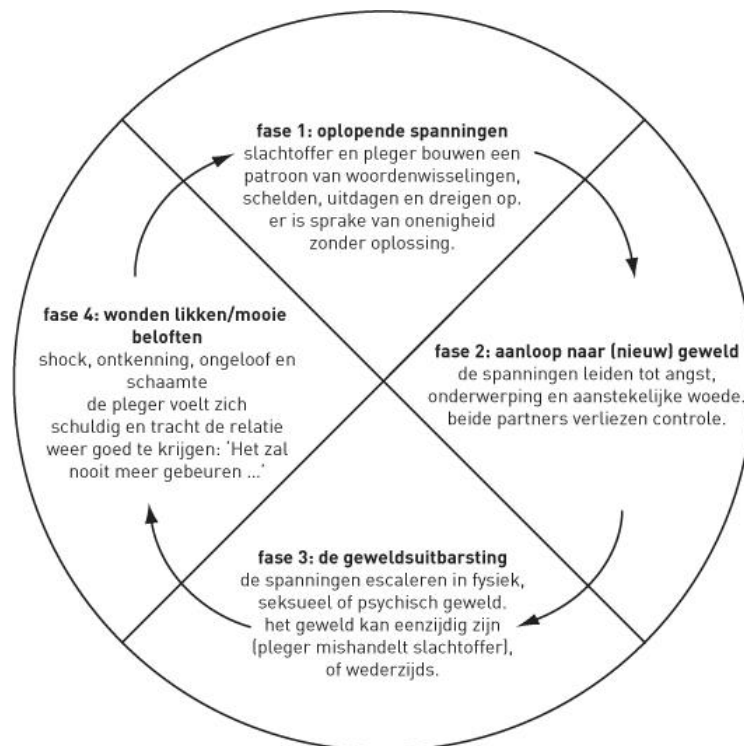
Iedere ouder heeft kwaliteiten en mogelijkheden, dat is het uitgangspunt van oplossingsgericht opvoeden. Door deze mogelijkheden in het oog te houden en te onderzoeken, ontstaan er nieuwe ideeën om met het lastige gedrag van het kind om te gaan. Om ondersteuning te bieden en het kind waar nodig bij te sturen. Wanneer er iets wordt geprobeerd wat zelf door de ouder of het kind is bedacht, is de motivatie groter om het ook daadwerkelijk te gebruiken. De kans dat het werkt wordt vergroot, wat voor zelfvertrouwen en opluchting kan zorgen. Het is van belang om na te gaan wat er al geprobeerd is, nagaan of het heeft gewerkt en mogelijk hier verder op bouwen. Dit wordt ook wel pragmatisch denken genoemd. Het leren van positieve ervaringen en als ouder bewust zijn van je eigen talenten, zodat er een inschatting kan worden gemaakt of een oplossing helpend is in een specifieke situatie (Bruin, 2012).

- Gezamenlijke Equithapie met ouder-kind

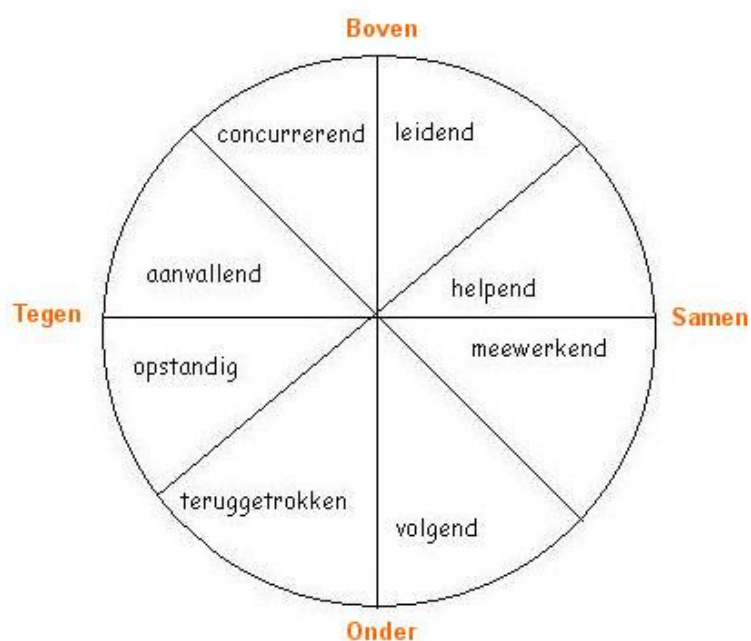
Equithapie is een lichaamstherapie die gericht is om zowel kinderen als volwassenen te ondersteunen in hun ontwikkeling aan de hand van contact met paarden. Aan de hand van de hulpvraag wordt er een behandelplan op maat opgesteld waarbij er oefeningen en spelactiviteiten op en rond het paard worden aangeboden. Het contact met het paard kan steun bieden aan het kind om trauma's te verwerken en het is een uitnodiging zijn om te bewegen en samen te werken. Daarnaast is het paard een hulpmiddel om de interactie tussen ouder en kind weer te geven. Het paard reageert op zowel handelingen als gevoel wat de interactie uitstraalt, wat de equitherapeut vertaalt in concrete dingen. De equitherapeut biedt ondersteuning om de ervaringen van de therapie voor ouder en kind te vertalen naar het dagelijks leven (Buijten, 2009).

Bijlage 11. Figuren horend bij theoretische verdieping

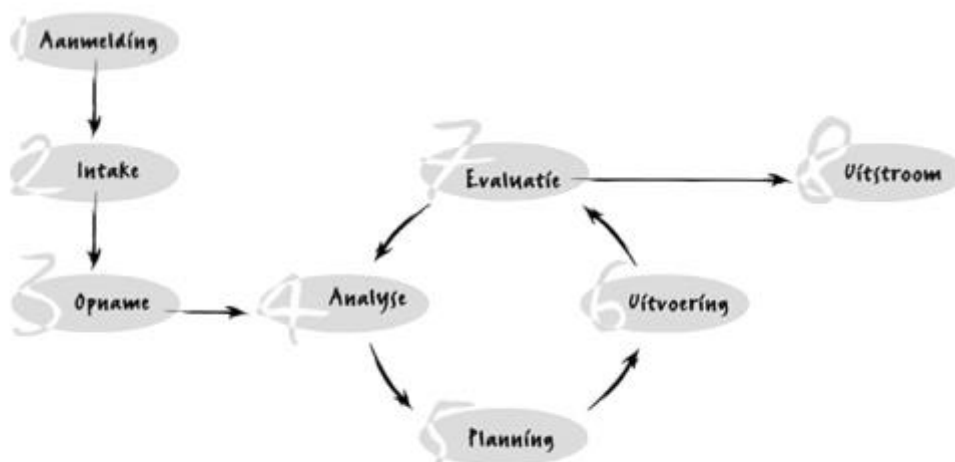
Deze bijlage bevat verschillende figuren ter verduidelijking van de theoretische verdieping en bovenstaande bijlagen.

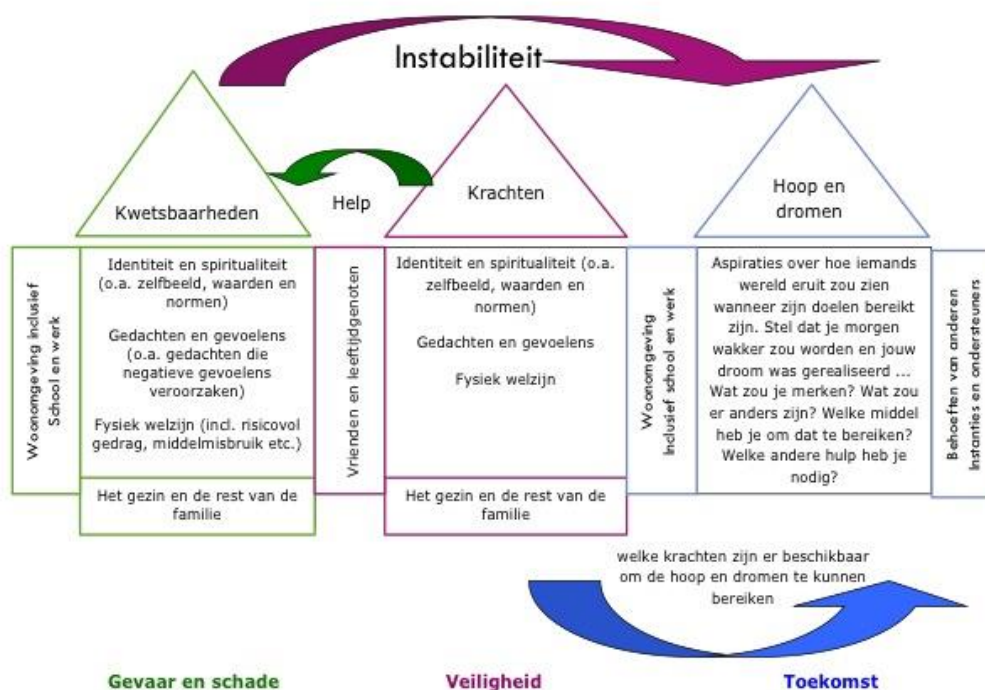
Figuur 1. Cyclisch van het verloop van huiselijk geweld binnen een gezin. Herdrukt van De Mönnink (2017). *Traumasurvival en de trauma-opvangmethode*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Figuur 2. Roos van Leary. Herdruk van Wij-leren (z.d.). Interactiecirkel gedrag. Geraadpleegd op 7 november 2020, van: <https://wij-leren.nl/roos-van-leary-gedrag.php>

Figuur 3: Overzicht stappen 8-fasen model. Herdrukt van Van Leeuwen. (z.d.). Het 8-fasenmodel. Geraadpleegd op 12 januari 2020, van: <https://www.petra-van-leeuwen.nl/het-8-fasenmodel/>

Figuur 4: Het drie huizen model. Herdrukt van Roos Consultancy (z.d.). Drie huizen. Geraadpleegd op 12 januari 2021, van: <https://samenwerkenwijaanveiligheid.nl/training-signs-of-safety-signs-of-wellbeing/3-huizen-signs-of-safety/>